
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

कविकुलगुरू कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय रामटेक

हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र. M-2798 विषय धर्मशास्त्र

नाव श्रीमद्भागवत महापुराण

लेखक/लिपीकार -

पृष्ठ 32 काळ - पुर्ण/ अपुर्ण

॥येकादशस्कंधप्रारंभः ऐकनाथटिका ॥

॥ श्रीगणाधिपतयेनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ हेतवेजगतामेवसंसारा
र्णवसेतवे ॥ प्रभवेसर्वविद्यानांशंभवेगुरवेनमः ॥ १ ॥ ॐ नमोश्रीजनार्दना ॥ ना

अभाव

हींभवेंभावना ॥ नदेखोनिमीतुंपणा ॥ नमोश्रीचरणास गुरुराया ॥ २ ॥ श्लोक ॥
भक्त्याभगवतंभावंअभावंकाव्यपाठतः ॥ पठनासदृशुसत्तिर्नन प्राप्तिस्त भक्तितः ॥
॥ १ ॥ टीका ॥ नमोश्रीयेकदंता ॥ येरुपरेतुंचिआतां ॥ येकिंदाविसिअनेकता ॥ परियें
कायेतानमोडे ॥ २ ॥ तूंजमाजिवास्वचरास्वरा ॥ त्मणोनिम्हणिजेलंबोदरा ॥ यालागिंसे
रुळोत्वासोयिरा ॥ साचोकारातुंहोसि ॥ ३ ॥ तूंजदेखेजोनरु ॥ त्यासिसुखाचासंसारु
यालागिंविघ्नेश्वरु ॥ नामादरुतूंजसाजे ॥ ४ ॥ वदनतेंरुषिगणराजा ॥ त्यारिपुरुषार्थ
च्यारिभुजा ॥ प्रकाशियाप्रकाशीवोजा ॥ तोसळकतवुसा निजदंतु ॥ ५ ॥ पूर्वउत्तर
मिंमांसादोनि ॥ लागलियाश्रवणस्थानि ॥ शैब्दादिवाचावदनि ॥ करजोडोनिउभि

नि:

पा ॥ ६ ॥ येकेचिकाळेंसकळेसरसी ॥ आपणपेयां दैउगी ॥ तेचितुसिदेखणीदृ

खत

ष्टी ॥ सुखसंतुष्टिविनायका ॥ ७ ॥ प्रकृतिपुरुषचरणदोनि ॥ ताळिंघालीसिवोजा

१

उनि ॥ तयावरिसहजासनी ॥ पूर्णपणिमिरवसि ॥ ८ ॥ सुखाचेंपेललेंदोंद ॥ नाभिअव
तेलाआनंद ॥ बोधाचामिरवेनागबंध ॥ दिसेउभयसाजिरा ॥ ९ ॥ तुसीअनुमात्रसा
लियांभेठि ॥ शोधितांविघ्नेनपडतीदृष्टि ॥ तोडिसिसंसारफांसाटी ॥ तोचितुसेमु

श्री निज फरशु ॥ १० ॥ भावें भक्त जो आवडे ॥ त्याचें उगविसी भवसांकडें ॥ वोढोनि नेसि आपणाकडे ॥ निज निवाडें आंकुशें ॥ ११ ॥ साचें निरपेक्ष जो निःशेष ॥ त्याचें तुं वाढविसी सुख ॥ देवोनि हरिखाचा मोदक ॥ निववीसी देख निजहस्तें ॥ १२ ॥ सूक्ष्मा कुनि सुक्ष्म सान ॥ त्यामाजि तुसें आधिष्ठान ॥ यालागि मूषकवाहन ॥ नामाभिधान तुज साजे ॥ १३ ॥ पाहातां नरनाकुंजरु ॥ अव्यक्त व्यक्ति सि परु ॥ ऐसा जाणोनि निर्विकारु ॥ नमना दग्र थार्थी ॥ १४ ॥ ऐसया जिगणनाथा ॥ मिं पणेंसें चा नमितां ॥ अकर्त्ता चि जाला कर्त्ता ॥ ग्रंथकथा विस्तारी ॥ १५ ॥ आतां नमूं सरस्वती ॥ जे सारासार विवेक कर्त्ती ॥ चेतनारुपे इंद्रियवृत्ती ॥ जे चाळिती सर्वेदा ॥ १६ ॥ जे वाचे विवाचक ॥ जे प्रकाशा प्रकाशक ॥ जे बुद्धिचीद्योतक ॥ स्वयें देख समप्रभा ॥ १७ ॥ ते शिवाआंगिं शक्ति उठि ॥ जेसि डोळ यांमाजि दिठि ॥ ऐसु रस वेदा विपुष्टि ॥ फुल परेंपोठि फळास्वा ॥ १८ ॥ साखरे आंगिं स्वादु ॥ किं सुमनामाजि मकरंदु ॥ तेसा शिवशक्ति समंधु ॥ अनादि सिद्धु अतर्क ॥ १९ ॥ जे अनिर्वाच्य निजगाठि ॥ चंकु वाचामाजि वाढी ॥ त्म शोनि वागेश्वरि रीशे रुडी ॥ ग्रंथार्थि शोक उचि विदावि ॥ २० ॥ सारासार निवडिता जनि ॥ त्यां हंसा वरी हंसवाहनि ॥ बैससि सहजासनि ॥ अगम्य पणि गोचर ॥ २१ ॥ ते परमहंसि आरुढ ॥ तिसिं विवेक हंस जाणति दृढ ॥ जव्हिअसतां न देखति मुढ ॥ अभाग्य मुढ अतिमंद ॥ २२ ॥ तिचें निर्धारितां रुप ॥ अरुपाचेनि

॥२॥

जस्वरूप ॥ तेआपुलेपणेंअसुप ॥ कथानरूपबोलवि ॥ २३ ॥ हाबोलभलाजाला ॥ म्हणौनि बोलें विस्तविला ॥ तेसास्तुतिवादभावेउपजला ॥ बोलि बोलागौरवि ॥ २४ ॥ तेवाग्विलासपरमेश्वरि ॥ सर्वांगदेखणि सुंदरि ॥ राहोनियांसबाह्यांतुरिं ॥ ग्रथार्थकुसरीवदविश्वयें ॥ २५ ॥ तेसदासंतुष्टसहज ॥ म्हणौनि निरोपणाच्वढिलेंभोज ॥ परिवक्तेपणाच्याफुंज ॥ मिंपणेंमजनेदिचेयेवों ॥ २६ ॥ वाङ्देवतेचिस्तुति ॥ वाच्वाचिजालिवदति ॥ तेथेंद्वैतावियेसंपति ॥ उमसचितिंउमसेना ॥ २७ ॥ तिणेंबालबोलणेंमोडिले ॥ समुळमौन्यांतताडिलें ॥ त्यावरि निरोपणाघडिलें ॥ नबोलणेंबोलवी ॥ २८ ॥ तीसिसेवकपणें दुसरा ॥ होउनिघेनमस्कारा ॥ तवंमिंपणेंसिपरा ॥ निजनिधानापारुषे ॥ २९ ॥ जेथमिंपणाच्वाअभावो ॥ तेथतुंपणाकेचाठावो ॥ याहिवरिकरिनिर्वाहो ॥ अगम्यभावोनिरोपणि ॥ ३० ॥ जेश्यासागरावरि ॥ चालतिलहरियांच्याहारि ॥ तेसेंब्रह्मस्वरूपाकारि ॥ स्वरूपाव निशोभति ॥ ३१ ॥ जेश्यासाखरेच्याकणिका ॥ गोडियेभीन्नरेखा ॥ तेसेंनिरोपणयेरसाळसुखा ॥ ब्रह्मरसेंदेखारसवृत्ति ॥ ३२ ॥ तेथेमिपणेंसीसरस्वति ॥ बेसविलेंऐक्यताटरसवृत्ति ॥ तेणेंअभिन्नरोषेदेवोनितरसी ॥ तेहेउद्गारयेतिकथेचे ॥ ३३ ॥ आतांवदुतेसज्जन ॥ जेकोअनंदविद्धन ॥ वर्षलातिस्वानंदजीवन ॥ संतसजननिववाव्या ॥ ३४ ॥ तेचैतन्याचेअळंकार ॥ किंब्रह्मविद्येचेशृंगार ॥ किंईश्वराचे

बोले
ती

॥२॥

मनोहर ॥ निजमंदिर निवासा ॥ ३५ ॥ जे आधिष्टाना आदि वासु ॥ किं सुखासि हि सुखोल्हासु ॥ विश्रांतीशि विश्वासु ॥ निजरहिवासु कराया ॥ ३६ ॥ कि ते भूत दयार्णव ॥ कि मोहरा आलि केशव ॥ नाते निर्गुणाचे अवेव ॥ निजगोरव स्वानंदा ॥ ३७ ॥ नाते जेळेयां तिल दिठि ॥ किं ते देखणि ही पुष्टि ॥ किं संतुष्टी सि संतुष्टि ॥ चरणा गुष्टी जयाचे ॥ ३८ ॥ ते पाहा तिजयाकडे ॥ त्याच्चि उगवे भवसां कडे ॥ परब्रह्म डोळ्यापुढे ॥ निज निवाडे उल्हासें ॥ ३९ ॥ ते धसाधन स्वलु श्र्यसायास ॥ न पाहातां शास्त्र चातुर्य विलास ॥ येक धरिला पुरे विश्वास ॥ खयें स्वयंप्रकाश तेक रिति ॥ ४० ॥ जंग मा जिसदा असति ॥ जिवमात्रं ते दिसति ॥ परि विकल्पे चि ठकि जेती ॥ नाहि ह्मणति नास्तिक ॥ ४१ ॥ मा तियेचा द्रोण केला ॥ तो कौळिका भावे फळेला ॥ ह्मणोनि विश्वासे विण नाडला ॥ जग ठकला विकल्पें ॥ ४२ ॥ येकायेकि विश्वासतां ॥ तरि वाणि ना हिं निजसंतां ॥ त्याचे चरणि भावार्थ ला ॥ ठेवितां माथा विश्वासें ॥ ४३ ॥ ते नमस्कारितां अवश्य कृ ॥ करूनि टाकि ति येक ॥ परि येकपणे शेवक ॥ त्याच्चा चिदेखखयें व्हावें ॥ ४४ ॥ त्याच्चियेशेवेचि गोडि ॥ ब्रह्मसुखा सि उपमा थोडि ॥ जे भजति आनन्य आवडि ॥ ते जाणति गोडि निविनवि ॥ ४५ ॥ ते प्रकृति सि पर ॥ प्रकृति रुपिं ते अविकार ॥ आविकारिं विकार व्येव्हार ॥ त्याचे नि [illegible]कार बाधिना ॥ ४६ ॥ ते भोगा वरि न वेंठति ॥ त्यागा वरि नुठति ॥ आपुली येस[illegible]ह जस्थिति ॥ स्वयें वर्त्तति सर्वदां ॥ ४७

ते

सा० श०

॥ ३ ॥

जेन्हा तेपणानमिरवति ॥ ऐसेपणनदाविति ॥ स्वरूपफुंजु विस्मती ॥ गीळु निवर्तति
नीजांगें ॥ ४८ ॥ भ्रमाआगिंचिजिराला ॥ प्रपंचपरमार्थयेकजाला ॥ विस्मयोपेवोचिवि
सरला ॥ हाहिठेलाविभागु ॥ ४९ ॥ स्मरणविस्मर ऐसीं मेले ॥ आंतबाहिरपणगेले
निजरूपपणेंविराले ॥ देह देहिंचहारपले ॥ गेलेंठेलेंस्मरेना ॥ ५० ॥ स्वप्नजागरतीजाग
तांगेलि ॥ सुषुप्तिसाक्षित्वेंसी बुडालि ॥ उन्मनिहीनेठावलि ॥ तुर्याठेलीतटस्थ ॥ ५१ ॥
दृश्यद्रष्टे नसिंगेले ॥ दर्शनयकलेपणें निमालें ॥ निमणपणहि विराले ॥ विरवितेंने लेंवि ले
रवणेनी ॥ ५२ ॥ ज्ञानअज्ञानातेघेउनिगेले ॥ तवं ज्ञातेपणहि बुडालें ॥ विज्ञानअगींघड
लें ॥ परिनवेंजडलें हेंनमनि ॥ ५३ ॥ यापरिजेनिजसज्जन ॥ तिहिंकरावेंसावधान ॥ द्यावे
मजअवधान ॥ हेंविज्ञापनबोळतें ॥ ५४ ॥ सूर्यसदाप्रकाशघन ॥ अग्नीसदांदेदिप्यमान ॥
तैसेंसंतसदांसावधान ॥ द्यावेअवधानहेबाळेंलमाखें ॥ ५५ ॥ तवंसंतसज्जनयेकवेळा ॥
थोरकरूनियांसोहळा ॥ अज्ञापिलेंवेळोवेळा ॥ ग्रंथकविकुळप्राकृत ॥ ५६ ॥ येकांतिआ
णिलोकांति ॥ थोरसाक्षेपकेलासंतिं ॥ तरिसांगानिमजप्रति ॥ कोणग्रंथींप्रवर्तु ॥ ५७ ॥ ॥ ३ ॥
पुराणशास्त्रेशभागवत ॥ त्याहिवरीउधवगीत ॥ तुवांप्रवर्ताविंतेथे ॥ वक्ताभगवंततुजसा
ह्य ॥ ५८ ॥ आत्मासिपाहिजेज्ञानकथा ॥ वरितुजसारिखारसाळवक्ता ॥ तरिस्तुति
सांडोनिआतां ॥ निरोपणतत्वतांबोळवी ॥ ५९ ॥ तूंजसंतस्तव निउत्साबो ॥ हातवक

ळलाभावो ॥ तरिकथेचालवलाहो ॥ निजनिर्वाहोउपपादिं ॥ ६० ॥ यासंतास्वेनिरुपाव
चने ॥ एकाकिंआनंदलामने ॥ तिऐंवक्तयासावदान ॥ स्वानंदघनउल्हासें ॥ ६१ ॥ किंदे
खोनिचंद्रकर ॥ डोलों लागे चकोर ॥ तैसेसंतस्वान्निचेउत्तर ॥ आलेथोरसुखावित ॥ ६२ ॥
जैसामेघाचेनिगर्जने ॥ मयोरउपरमोपाहें गगने ॥ नानानवेनीजीवनें ॥ चातकमनेंउ
ल्हासें ॥ ६३ ॥ थोरसुखास्याकेलोंस्वामि ॥ तुम्हेपुरतेंकराल्हतुम्हिं ॥ तरिवायांचिकांमीं
गो पऐमीं ॥ मनोधर्मिवोळंजों ॥ ६४ ॥ परिसमर्थाचीआज्ञा ॥ दासानकरवेअवज्ञा ॥ तुम्हिं
सागिंतलीजेसंज्ञा ॥ तेकरिनअज्ञास्वामिचि ॥ ६५ ॥ तरितुम्हिंयेककरावें ॥ अंखंडअवधा
नमजद्यावें ॥ तरऐंदिठोचेनिआघवें ॥ पावेलस्वभावेंनिजसिधि ॥ ६६ ॥ अगातुम्हियामना
माजिमन ॥ वाढिंठेविलेंसंअनुसंधान ॥ यालागिनिजनिरोपण ॥ चालविंजाशसवेंगें
॥ ६७ ॥ आतांवंदुकुळदेवता ॥ जेयेकायेकिंयेकनाथा ॥ तेयेकवाचूनसर्वथा ॥ आणिक
कथाकरुंनेदि ॥ ६८ ॥ येकरूपदाविलेंमनि ॥ तवंयेकचिदिसेंजनिवनि ॥ येकचिकानिवद
नी ॥ येकपणियेकविरा ॥ ६९ ॥ तेशिवशक्तिरूपेदोन्हीं ॥ लेउनिमिरवियेकपणीं ॥ ये
कपणेंजालीगुविरी ॥ प्रसवेंयेकपणिंयेकांगविरु ॥ ७० ॥ तेएंउपजोनिनिवठिलि
माया ॥ आज्ञापाळणिसुखदेपितया ॥ म्हणोनिंसालाविजया ॥ लवलाह्यादिग्मंड गो
ळिं ॥ ७१ ॥ तेयेकरूपेयेकविरा ॥ प्रसवलीबोधफरराधरा ॥ जयास्वाकांदरारा ॥

॥ ४ ॥

महां विराअभिमानिया ॥ ७२ ॥ जोवासना सहस्त्रबाहो ॥ छेदिला सहस्त्रार्जुनआहं
भावों ॥ स्वराज्यकरूनि यांपाहाहो ॥ आपिस्विमेवों स्वजातिया ॥ ७३ ॥ तेणें मारूनि
माताजिवविली ॥ तेत्रिकुळदेवतामासीजालि ॥ परिस्वनामेंख्यातिकेली ॥ एकात्म
बोलीयेकनाथा ॥ ७४ ॥ तेजेंपासुनिनिवटीली ॥ तेंपासुनिप्रकृतिपालटलि ॥ राग
त्यागें शांतिझालि ॥ निजमाउलिजगदंबा ॥ ७५ ॥ तयांवोसगोंघेउन ॥ थोरदिधलेंआ
भासन ॥ विषमसंकटीसमाधान ॥ स्वनामस्मरणकेलियां ॥ ७६ ॥ तेजयजयजगदं
बा ॥ उदोत्मणेग्रंथारंभा ॥ मतिमाजिस्वयंभा ॥ योगगर्भप्रगटली ॥ ७७ ॥ आतांवंदूं
जनार्दन ॥ जोभवगजपंचानन ॥ जनिविजनीसमान ॥ सदांसेपूर्णसमत्वें ॥ ७८ ॥
जयाच्येनिरूपाआपांगें ॥ देहिंनदेखवतीदेहांगे ॥ संसारटवोळघोगें ॥ केलेंवउगें
भवस्वप्न ॥ ७९ ॥ ज्याचेनिकृपाकटाक्षें ॥ अलक्षलक्षेविणलक्षें ॥ साक्षीविसरलीं
साक्षें ॥ निजपक्षेंगुरुत्वें ॥ ८० ॥ तेणेंजीवेंवीणजिवविलें ॥ मृत्युनमरणचिमारिलें ॥
दृष्टिदेउनिदाखविलें ॥ देखणेंकेलेंसर्वांगा ॥ ८१ ॥ देहदेहिंविदेहकेलें ॥ सोखिंवी
देहपणातेंहिनेलें ॥ नेलेंपणहिहारपलें ॥ उरिउरलेंउर्वरित ॥ ८२ ॥ आभावोभावें
सीगेला ॥ संदेहोनिःसंदेहेसीनिमाला ॥ विस्मयोविस्मयीबुडाला ॥ वेडावलाश्चा

मज — ळा — ॥ ४ ॥

॥भा॰९॥ ॥आ॰॥१

नंदु ॥८३॥ तेथे आवडि होय भक्तु ॥ तवं देवचि भक्तपणां आवं ॥ मग भज्य भजना चा अतुं
दाविआ पांत स्वलिळा ॥८४॥ मनें पणे सिंनेलें ॥ नमितें नेणों काय केलें ॥ नम्य चि आगि
घउलें ॥ घउलें मोडलें मोडुनि ॥८५॥ दृश्य द्रष्टा जाण ॥ दोहिं येक विंमरण ॥ मदें र्शनीहि
जाले क्षिण ॥ देखणे पण गिळोनि ॥८६॥ आतां देवचि आघवा ॥ तेथे भक्त न ये भक्तभा
वा ॥ तवं देवहि मुकला देवा ॥ देवस्वभावा विसरोनि ॥८७॥ देवो देवपणे दाटला ॥ भ
क्त भक्तपणें आटला ॥ दोहिंचाही अंत आला ॥ अभेदें जाला आनंदु ॥८८॥ अत्याग
त्यागेंसी विराला ॥ अभोग भोगेंसि बुडाला ॥ अयोग योगेंसि बुडाला ॥ योग्य तेचा गेला
अहंभावो ॥८९॥ ऐसे याहि वरि अधीक सोसु ॥ स्तो या ज्या माजि होतसे दासु ॥ तेथि
लसे खाचा सोरसु ॥ अति अविनाशु अगोचरु ॥९०॥ त्रिवेसीं ॥ उ सि यजिजे ॥ हे
ऐसियें अवस्थे सि साजे ॥ यरविं बोलवि बोलिजे ॥ परि न पविजे निजभजनें ॥९१॥
अभिन्न स्फुरण होके आंत ॥ नारद आनंदें नाचत गात ॥ शुक सनकादिक समस्त ॥ जा
ले निजभक्त ये गुणें ॥९२॥ सागरिं भरे भरीतें ॥ ते भरित ते भरितें या तें ॥ तैसेचि दे
वपण येथें ॥ केलें मातें निजभक्तु ॥९३॥ सागर सरिता जिवन येक ॥ परि मिळणी भज
न दिसे अधिक ॥ तैसें येकपणेचि देख ॥ भजनसुख उल्हासे ॥९४॥ वामसव्य दो
विभाग ॥ देवपणें सांग आभासे ॥९५॥ ते विआपुलेपणाचे निमानें ॥ भक्त केलो

मन

रि

॥५॥

जनार्दने ॥ पतिकायावाचामनें ॥ वर्तविजे तेणें सर्वार्थी ॥ ६६ ॥ जो मुखास्वें जाला निज
मुख ॥ दृष्टांतें प्रगटे सन्मुख ॥ तोचि विवेकें करूनि देख ॥ करविले खग्रंथार्थि ॥ ६७ ॥
परिनवल त्याचें लाघव ॥ अभंगि घातलें मासें नांव ॥ सेखिं नावांचा निजभाव ॥ उरवा
व्याठावनुरवीचि ॥ ६८ ॥ याक्वनार्थसिंतोषला ॥ म्हणें भला रे भल भला ॥ निजभावि
कतूं विसंखला ॥ प्रगट केला गुह्यार्थु ॥ ६९ ॥ हे स्तुतिकिं निरोपण ॥ ग्रंथपीठकिं ब्रह्मज्ञान ॥
साहित्यकि समाधान ॥ संज्ञानाहि जाणा कळेना ॥ ७० ॥ तुसा बोलचि येकयेकु ॥ सो लि
वविवेकाचा विवेकु ॥ तासंतोषासि संतोषु ॥ अत्यंती कउपजवि ॥ ७१ ॥ तुसेनि मुखें जें जे
निघे ॥ ति संतहृदंइसाचुचि लागे ॥ मुमुक्षसारंगा पाळिगें ॥ रूजीनी जोगें करितिल ॥ ७२

चि

ग्रंथा रंभु पडिलाचा खा ॥ मुक्तमुमुक्षइत्तरलोक ॥ श्रवणमात्रेचि देख ॥ निजात्म
सुखपावति ॥ ७३ ॥ येणें वचनामृततुषारें ॥ ग्रंथभूमिके विवेकांकुरें ॥ अंकुरलिये
केसरें ॥ फळसंभारें फळतिल ॥ ७४ ॥ किं निर्जिवा जीव आला ॥ नातरि सीधासि सिध
लाभ जाला ॥ कीं निजवैभवें आपुला ॥ प्रियुसी नलापति वृतं ॥ ७५ ॥ ते वेगीं निहरुषानंदें

॥५॥

जिजित्मणितले स्वानंदें ॥ तूमचेनि पादप्रसादें ॥ करिन विनोदें ग्रंथार्थु ॥ ७६ ॥ श्रीराम
प्रतापदृष्टि ॥ सिळातरति सागरा पोठिं ॥ तेपछा टीरवि मंडळीं ॥ ७७ ॥ किं याज्ञ
वल्की त्यामंत्राक्षिता ॥ शुष्क काष्टासि पल्लवता ॥ किं धर्मेस्यानंद सरता ॥ केला सर्व

किंवसिद्द्यवचनासाठि २

थास्वर्गलोकिं ॥ ८ ॥ तैसें माझें निनावें ॥ ग्रंथ होती सुहावें ॥ आज्ञा प्रतापें गोरवें ॥ गुरु
वैभवें सामर्थ्यें ॥ ९ ॥ घडीतु येका आणि येकादशा ॥ रासि नक्षत्र येकत्रि असे ॥ त्या ये
का माजि पूर्ण दिसे ॥ ते दशा दशांशीं चढ अधिक ॥ १० ॥ मागां पुढां येक कीजे ॥ त्या
नावें येकादशा म्हणिजे ॥ तरि येका येकपणें सहजे ॥ आले निजवीजें ग्रंथार्थी ॥ ११ ॥
तेथें देखणेंचि करतु निदेखणें ॥ आधवेंचि निर्धारु निमनें ॥ त्यावरि येका जनार्दनें ॥
टीकाकारु करणें सार्थक ॥ १२ ॥ पाहों नि दशा मिंचा प्रांतु ॥ येकादशी वरि जगन्ना
थु ॥ ग्रंथार्थ आरंभी ॥ १३ ॥ म्हणोनि येकादशा विटीका ॥ येकादशी स्तिकरि येका
तें येकपणाचि सुखा ॥ फळे ल देखा येकत्वें ॥ १४ ॥ आतां नमुं महाकवि ॥ व्यास वा
ल्मीक भार्गवि ॥ जयातें उशना कवि ॥ पुराण गोरविं बोलिजे ॥ १५ ॥ तेहि आपुलि
ये विसती ॥ वाढवी माझि मती ॥ हे विकरि तुम्हे वीनंति ॥ ग्रंथ समासी न्यावया १६
वंदुं आचार्य शंकरु ॥ जो कां ग्रंथार्थि विवेक चतुरु ॥ सारु निकमूट तेणें विचारु ॥ प्रबो
ध दिनकरु प्रकाशिला ॥ १७ ॥ इतर हि टीकाकार ॥ काव्यकृत्तें विवेक चतुर ॥ त्याचे
चरणी नमस्कार ॥ ग्रंथा सादर तीहिं होवें ॥ १८ ॥ वंदुं प्राकृत कवेश्वर ॥ निवृत्ति प्रमु
ख ज्ञानेश्वर ॥ नामदेव चांगदेव वटेश्वर ॥ अतितत्पर गुरुकृपा ॥ १९ ॥ जयाचे ग्रं
थ पाहातां ॥ ज्ञान होये प्राकृतां ॥ तयाचे चरणी माथा ॥ निजात्मता निजभावें ॥ १२०

संवेग

क्षणाति

संस्कृतग्रंथकर्तेमहाकवी ॥ माप्राकृतीकायउणिवि ॥ नव्हिजुनिकैसेनम्हणावि ॥ शि
ळिकेविस्फवर्णकमळें ॥ २१ ॥ कपिलेचेम्हणावंक्षीर ॥ मांरतरत्तिंकायनिरप्रवर्णस्वा
दें मधुर ॥ दिसेसाचारसारिखेंचि ॥ २२ ॥ जेपाविजेसंस्कृतअर्थी ॥ तेचिलाभेप्राकृते
तरीनमनावयायेथें ॥ विषमचितेतेकाई ॥ २३ ॥ कां निरंजनिबैसलारावो ॥ तरितोनृसे
वेकांपावनठावा ॥ तेथेसेवेसिनवचेलापाहो ॥ दंडिरावो निजभ्रत्या ॥ २४ ॥ कां दु
बळियाआणिसमर्थ ॥ दोहिसिरायेघालतांलाहात ॥ तरि दोघिसीहीतेथें ॥ सहजे
होतसमसाम्य ॥ १२५ ॥ देशभाषावैभवें ॥ प्रपंचपदार्थिपालटलिनावें ॥ परिरा
मकृष्णादिनामानंके ॥ भाषावैभवेंपालट ॥ २६ ॥ संस्कृतवाणिदेवेंकेलि ॥ प्राकृततरि
चोरापासुनिजालि ॥ असोतुयाअभिमानभुलि ॥ वृथाबोलिकायकाज ॥ २७ ॥
आतांसंकेतअथवाप्राकृता ॥ भाषाजालिजेहरिकथा ॥ तेपावनचितत्वतां ॥ स
त्यसर्वथामानावि ॥ २८ ॥ वंदुभानुदासआतां ॥ जोकांपितामहाचापिता ॥ ज्याच्येनि
वंशभागवंता ॥ जालासर्वथाप्रीयकर ॥ २९ ॥ जेणेबाळपणिआकळिलाभानु ॥
स्वयेंजालाविज्ञानु ॥ जिंतोनिमानाभिमानु ॥ भगवतपावनुस्वयेंजाला ॥ १३० ॥ ज
यान्चेपदबंधप्राप्ति ॥ पाहोआलिश्रीविठ्ठलमूर्ति ॥ कानिचिकुंडलेंजगजोति ॥ करि

तां राती देखिला ॥ ३१ ॥ तया भानुदासाच्या कुक्षी पाणि ॥ तयांचा हि सुतें लक्षणी ॥ तयासि सूर्य सु
नाम ठेवोनि ॥ निजीं निज होवोनि भानुदास ठेला ॥ ३२ ॥ तया सूर्यप्रभाप्रताप किरणि ॥ मातें प्र
सवलि रु क्मीणी ॥ म्हणे निरु कुमाई जननी ॥ आत्माला गेो निसात्त्वि ॥ ३३ ॥ हे ग्रंथा
म्या रंभ काळा ॥ वंदिलि पूर्वजमाळा ॥ धन्य निजभाग्याची लीळा ॥ आलो वैष्णव कुळा जन्मांनी
॥ ३४ ॥ ते वैष्णव कुळिं कुळनायक ॥ नारद प्रल्हाद सनकादिक ॥ उध्धव आक्रुर श्री शुक ॥ वसि
ष्ठादिक निजभक्त ॥ ३५ ॥ ते वैष्णव सकळ ॥ ग्रंथार्थी अवधानशीळ ॥ म्हणे निवे ष्ण कुळमा
ळ ॥ वंदिलि सकळ ग्रंथार्थि ॥ ३६ ॥ उपजलों ज्या चि या गोत्रा ॥ नमन त या विश्वामित्रा ॥ जो
कां प्रतिसृष्टीचा धात्रा ॥ गायत्रि मंत्रा महत्व ॥ ३७ ॥ जो उप निषद्विवेकि ॥ तो वंदिला याज्ञ
वल्की ॥ जो कवीकर्तयांतें पोखी ॥ रूपा पियुखिं वर्षेनी ॥ ३८ ॥ नमनरूपतमात्रा आशेखा ॥
तेणें विश्वंभर जाला सखा ॥ म्हणे निग्रंथारंभ देखा ॥ आला नेटका संभवा ॥ ३९ ॥ आतां न
चा मुदत्तात्रया ॥ जो कां आचार्यां ओ आचार्या ॥ तेणें प्रवर्तविलें ग्रंथ कार्या ॥ अर्थ वांया निजबोधु य
॥ १४० ॥ जो शब्दातें दावितु ॥ अर्थेअर्थ प्रकाशीतु ॥ भगवत्त्वपणा विमातु ॥ स्वयें वद वितु ग्रंथा
र्थी ॥ ४१ ॥ ते श्रेष्ठ श्रीभागवत ॥ तें भगवंताचें हृद्गत ॥ त्यासि विहाय प्राप्त ॥ ज्याचें चित्त नि
रत भगवंतिं ॥ ४२ ॥ तें हें ज्ञान कल्यादी ॥ चतुःश्लोक पदबंधीं ॥ उपदेशिला सद्बुद्धि ॥ निजात्म
बोधिं विधाता ॥ ४३ ॥ नवल तया चा सद्भावो ॥ शब्दमात्रें जाला अनुभवो ॥ बाप सद्गुरु रूपा
पापा हो ॥ केला निःसंदेह परमेष्ठी ॥ ४४ ॥ तो चतुःश्लोकिंचा बोधु ॥ गुरुमार्गे जाला शुधु ॥

॥ ७ ॥

तेणें उपदेशिला नारदु ॥ अतिप्रबुद्ध भावार्थी ॥ ४५ ॥ तेणें नारद निवाला ॥ आवघा अर्थमय विजाला
पुर्ण परमानंदें धाला ॥ त्याचा लागला निजबोधे ॥ ४६ ॥ तो ब्रह्मविणावाज वितु ॥ ब्रह्मपदें गी
तिं गातु ॥ तेणें ब्रह्मानंदें नाचतु ॥ क्रिडे उलटु ब्रह्मांडि ॥ ४७ ॥ तो आला सरस्वति तीरा ॥ तंव देखिलें व्यास ऋषेश्वरा ॥ जो संशयाच्या पुरा ॥ अतिदुर्धरामाजि पडिला ॥ ४८ ॥ तो संशय समुद्रं तु ॥ पडोनि होता बुडतु ॥ तेथें पावला ब्रह्मसुत ॥ नाभिम्न शतक पाळु ॥ ४९ ॥ वेदार्थ सकळ पुराणें ॥ व्यासें केलें निर्माण ॥ परि तो न पवे चि आपण ॥ निजसमाधान स्वहिताचें ॥ १५० ॥
तेणें येकांतिं नेवो निदेख ॥ व्यासासि केलें येक मुख ॥ मग दाविलें श्लोक ॥ भवमोक्षुक नि
देळुं ॥ ५१ ॥ तें सूर्यतिं न दाखउनि ॥ गगनातें हिंवोक नि ॥ कानातें परतें करुनि ॥ ठेला उपदेश्यनि
निजबोधें ॥ ५२ ॥ तें नारदाचें वचन ॥ करित संशयाचें दहन ॥ तंव व्यासासि समाधान ॥ स्वसु
खें पूर्ण होसरलें ॥ ५३ ॥ मग श्रीव्यासें आपण ॥ भागवत दशलक्षण ॥ शुकासि उपदेशिलें जा
ण ॥ निजबोधें पुर्ण सार्थेक ॥ ५४ ॥ तेणें शुक ही सुखावला ॥ परमानंदें निवाला ॥ मग समा
धिस्त राहीला ॥ निश्चळ ठेला निजशांति ॥ ५५ ॥ तेथे स्वभावें चि जाणा ॥ समाधि आलि समा
धाना ॥ मग परिक्षिति चिया ब्रह्मज्ञाना ॥ अक्षचेठें जाणा तो आला ॥ ५६ ॥ पाहा त्या परि
क्षिती चा अधिकारु ॥ तंव कळिसि केला तेणें मारु ॥ तरि धर्मा होउ निर्थारु ॥ दिसे अधिका
रुपें ऐसा चा ॥ ५७ ॥ कष्टा असतां धर्मु ज्याला ॥ पाठि कळि भेणें तो पळाला ॥ परि हा कळी नि
ग्रहोनि ठेला ॥ धर्माशि निभला धैर्य आधिकु ॥ ५८ ॥ अर्जुन वीर परंपरा निर्व्यंग ॥ स्वभ

॥ ७ ॥

द्रामातामहिचेंगर्भलींग ॥ तोअधिकारस्तनुउपलिंग ॥ ज्यासिगर्भिश्रीरंगरक्षीता ॥ ५९ ॥
गर्भीचिअसताज्याभेरों ॥ स्पर्शोनशकेचिअस्त्रद्रोणय ॥ तयाचेंअधिकारपणें ॥ सांगाव
याकोणसमर्थ ॥ १६० ॥ जेणेंरक्षिलेंगर्भाप्रति ॥ त्यातेंपरिक्षीसर्वभूतिं ॥ यालागिनामेंपरि
क्षीति ॥ अगाधकिर्तिमामाची ॥ ६१ ॥ तोअभीमन्युचापरिक्षिती ॥ उपजलापावनकरित
क्षीति ॥ ज्याचेनिभागवतिंचीख्याति ॥ घातलित्रिजगतीपरमार्थपिके ॥ ६२ ॥ आंगीवैं
राग्यविवेकु ॥ ब्रह्मालागित्यक्तोदकु ॥ तयातेंदेखोनिश्रीशुकु ॥ अत्यंतीकृपावावला ॥ ६३ ॥
बापकोपब्राह्मणाचा ॥ स्रापेंअधिकारब्रह्मज्ञानाचा ॥ तयाज्ञाचेरशिकायावोचा ॥ निजभावाचा
नमस्कार ॥ ६४ ॥ ब्रह्माहोउनिब्राह्मणथोर ॥ हेंमिचिकायथारकरें ॥ परिअघ्यापिश्रीधर
चरणांकेंकारमिरवित ॥ ६५ ॥ म्हणानिब्राह्मणाचादेवोब्राह्मणु ॥ हासत्यसत्यमासापण ॥
यालागिदेवरूपेंनारायण ॥ उदरायेवोनिवाढला ॥ ६६ ॥ म्हणोनिब्राह्मणशाप्नुदेवो ॥ हेब्रह्मचि
निश्चावेव ॥ येथेनभजतितेमंददैव ॥ अतिनिर्दैवमंदभाग्य ॥ ६७ ॥ ब्राह्मणप्रतापासुनेंव
लावो ॥ तींहिंअन्नाधारकेलेदेवो ॥ प्रतिमाप्रतिष्ठेसि पाहाहो ॥ प्रगटआयुष्यविामं
त्रमोत्रें ॥ ६८ ॥ तवसंतम्हणतिकायपाहावें ॥ जेस्तवनि स्वसिस्वभावें ॥ तेथेंप्रमेयकाढि
सिनिचनवें ॥ साहित्यलाघवेंसाचार ॥ ६९ ॥ गणेशआणिसरस्वति ॥ बैसविलीब्रह्मपंक्ति
तेसिचसंतस्तवनिस्तुति ॥ एक्यरतिवदलासि ॥ १७० ॥ पाठिकुळआणिकुळदेवता ॥
स्तवोनिवद लासिजेकथा ॥ तेएकतांचित्तचितां ॥ विसरसर्वथांश्रवणेंची ॥ ७१ ॥

हे

हृदयी

॥ ८ ॥ जोत्विभावोसंतचरणिं ॥ तो चिभावोब्राह्मणी ॥ सुखीं केलें गुरु स्तवनि ॥ धन्यवाणिपैतुझि ॥ ७२ ॥
तरितुसेतिमुखें श्रीजनार्दन ॥ स्वयेंवदताहेआपण ॥ हेबोलताचिरवुण ॥ कळलिसंपूर्ण
आम्हांसि ॥ ७३ ॥ चदतेप्रमेयस्वेंभरित ॥ तेनावेंआवडे निश्चित्त ॥ पुढिलकथानिरोपणां
त ॥ करिनिश्चीतआरोहण ॥ ७४ ॥ विसरलोहातोंहाभावो ॥ पुरिभलादिधलाआठवो ॥
याचिलागिसद्भावो ॥ तुम्हचेचरणिपाहोठेविला ॥ १७५ ॥ उणेंदेखालजेथें ॥ तेंतेंकरावेंपु
रेतें ॥ सज्जनामाजिसरतें ॥ करावेंमातेंग्रंथार्थेसीधी ॥ ७६ ॥ तेंमणतिभलाभलानेठका ॥
पी बरविआयाआलीग्रंथेठीका ॥ आतांसंस्कृतावरिटिका ॥ कविपाषकावदंवहिला ॥ ७७ ॥
याचिबोलावरिमासाभावो ॥ ठेउनिपावलोंपायांस्वाठावो ॥ तरिआतेंसारिखाप्रस्छावो
करिनपाहाहेकथेचा ॥ ७८ ॥ तरिनैमिषारण्यांआंतु ॥ शौनिकादिकाप्रतीमातु ॥ स्कत
असेसांगतु ॥ गतकथाधुअन्वेय ॥ ७९ ॥ मागेंदाहावेस्कंधींजाण ॥ कथजालीनवलक्षण
आतामोक्षाचेउपलक्षण ॥ सांगेश्रीकृष्णायेकादशी ॥ १८० ॥ जोचिदाकाशिचापूर्णचं
द्र ॥ जोयोगज्ञाननरेंद्र ॥ तोबोलताजालाशुकयोगींद्र ॥ परिसतानरेंद्रपरिक्षिती ॥ ८१ ॥
तवपरिक्षितिम्हणेस्वामिं ॥ यालिलागींसक्तोदकमिं ॥ तेचिकृपाकेलितुम्हिं ॥ तरिधन्य
आम्हिंनिजभाग्यें ॥ ८२ ॥ अगाहेसाचारमोक्षकथा ॥ ज्यासिमोक्षाचिआस्छा ॥ तिहिं
चा पावोदेवोनिमनोंमाथां ॥ रिघावेंसर्वथांश्रवणादरिं ॥ ८३ ॥ भितरिनेघुनियांकान ॥ का
निस्रावेंनिजमन ॥ अवधानाकरूनिसावधान ॥ कथाअनुसंधानधरावें ॥ ८४ ॥ बहु

॥ ६ ॥

तअवतारिंआवतरलादेवो ॥ परियेआवृताास्वानवलावो ॥ देवानकळेअभिप्रावो ॥ अग
म्यपाहाहरिलीळा ॥ ८५ ॥ उपजताचिमायेवेगळा ॥ वाढिनलास्वयेंखेलीळा ॥ बाळपरि
मुक्तिचासोहळा ॥ पूतनादिसकळानिजांगेंआर्पि ॥ ८६ ॥ मायेसिदावीविश्वरूप ॥ गोवळया
सिदाविलेंवैकुंटद्विप ॥ परिगोवळेपशाचेंरूप ॥ नेंदीत्रअल्यपालट ॥ ८७ ॥ बाळबळिया
तेंमारि ॥ अघवाटजगादेखतांकरि ॥ परिबाळपणाबाहेरि ॥ तिळभरिनवें ति ॥ ८८ ॥ ब्रह्मआ
णिचोरिकरि ॥ देवोआणिव्यभिच्यारि ॥ पुत्रकळत्रआणिब्रह्मचारि ॥ हेहीपरिदाखविली
॥ ८९ ॥ अधर्मेवाढविलाधर्मु ॥ अकर्मेंताविलाकर्म ॥ अनेमेंनेमिलानेम ॥ अतिनिःसीमनि
दुष्टा ॥ १९० ॥ याणेसंगचितोठिलासगु ॥ भोगेवाढविलायोगु ॥ त्यांगेंविराकेलात्यागु ॥
अतिआव्यंगुनिर्दोष ॥ १९१ ॥ कर्मयाहावयाबोध ॥ कर्मजाउपास्त्रे तोठिलेभेद ॥ भोगामा
जिमोक्षपद ॥ दाविलेंविशदप्रगटकरुनी ॥ १९२ ॥ भक्तिमुक्तिमुक्ति ॥ तीहिंबोलीयेकपंक्ति
कायेवनुंत्साविख्याति ॥ खवुनिमातिविश्वरूपदावि ॥ १९३ ॥ पाचियापर[illegible]त्मच
रित्रा ॥ तुजसांगेनपरमपवित्रा ॥ परिनिजबोधाचानवरा ॥ येअवतारींपुरापांवोकेला
॥ १९४ ॥ येकादशाच्यातात्पर्यार्थि ॥ संक्षेपेसविस्तरमुक्ति ॥ बोलिलेसोअध्यातीं ॥ परमा
त्मस्थितीनिजबोधू ॥ १९५ ॥ तेथेनारदवसुदेवाप्रति ॥ संवादुनिमि[illegible]जापति ॥ सांगी
तलिकथासंगति ॥ संक्षेपस्थितीयानाव ॥ १९६ ॥ तोचिउधवाचेपरमातित्रि ॥ नाना
दृष्टांतउपपत्ति ॥ स्वमुखेंबोलिलाश्रीपति ॥ तेकथानिश्चीत्तीसविस्तर ॥ १९७ ॥

दशमि निरोध लक्षण ॥ मा गा केले निरोपण ॥ तेथे धराभार अधर्मिजन ॥ निर्दळि श्री

॥ ९ ॥ कृष्ण नाना युक्ति ॥ १९ ॥ ज्यांचे नि अधर्मे भारें क्षिति ॥ सदा आक्रंदत होती ॥ जिव्यासा

त्यालागि श्रीपति ॥ पूर्णब्रह्म क्षिति अवतरला ॥ २१ ॥ दुष्ट दे[illegible]स आणि दानव ॥ धरा

कृष्ण भार जे सर्व ॥ वधिता जाले श्रीदेव ॥ ते गतकथा भाव शुक सांग ॥ २० ॥ श्लोक ॥ शु

क उवाच ॥ कृत्वा दैत्य वधं कृष्णः ॥ सरामो यदुभिर्वृतः ॥ भुवोवतारयद्भारं जवि

ष्ठं जनयन्कलिं ॥ १ ॥ टीका ॥ पूर्णब्रह्म स्वयें श्रीकृष्ण बळिबळराम लोक मेरेण

निधडे यादव मिळउनि जाण ॥ दैत्य निर्दळण श्रीकृष्णें केले ॥ १ ॥ जे यादवांसि न ये

ति वधि ॥ तेथें श्रीकृष्ण करि बुद्धि ॥ स्वस्वजन स्वगोत्रें माधि ॥ [illegible] सं

[illegible]सि कलह उमादीं अति सीघ्र ॥ २ ॥ उत्तरावया धराभार ॥ [illegible]

श्लोक कलहमिसें सारंगधरें ॥ पांडुकुमर क्षोभउनि ॥ ३ ॥ ऐ को पिताः स्त बाकु पाउ स्तताः

सपत्नैर्दुर्द्युतहेलनकचग्रणादिभिस्तान् ॥ कत्वा निमित्तमितरेतरतः समेतान्

हत्वान्रपान्निरहरत्क्षिति भारमीशः ॥ टीका ॥ दुष्ट आक्रमि अति घोर ॥ ज्यांची ॥ ९ ॥

वैना धराभार ॥ [illegible] स्वभाव ॥ कलहाचे सत्र उपजवि कृष्ण ॥ ४ ॥ येणे

कृष्णा संकल्प उद्देशें ॥ होउनि सरले कपट फांसे ॥ ते एक पटें बांधुनि केसे

२ ते वधार्थ कनावयापे कत्र

२ झाळेभोळेअज्ञान जनि॥ तिहिंगां जतीनाधर्मपरि॥ तेसाचचि धर्माचिमानिनि॥ आणि लिंवांधुनिसभेसि॥ ७॥

सं

वधार्थिअनयासे कोरवैंभार॥ ५॥ जगिं द्युतखेळिजे दुष्टें॥ तेंहि आरंभीलें कपटें॥
धर्मावरिफासे खोटे॥ घालितिहं देंदु वुद्धि॥ दुःशासनें धरिले कच॥ तेणेंचि वाढ

च

लोकचकच॥ तेणें कर्मत्याचे ... पासी॥ भोवले सान्चे पाभोवंते भविनिकोणीको
णासिनागवि॥ तो नागोवा राजा आणवि॥ सभेसि राजा उगा राहि॥ तेम्लेच्छी पद वि
मस्तका आलि॥ अन्याये वीरनागवीरावो॥ तेथां वाणि याधावे देवो॥ द्रौपदि वस्त्रा
हारणपाहातो॥ हा मुख्य आन्यावो कोरवां॥ १॥ अग्निदाहें घर दाहनें॥ धन दाआपह

ग

रणें॥ घाला घालोनि मारणें॥ शस्त्रपाणि होणें वधार्थी॥ २॥ अवज्ञा आणि हेळ
णें॥ दुराक्ति जे धर्मछळणें॥ तेचि निमित्यासि कारण॥ केले संपूर्ण भीकछे॥ ११॥
पतिव्रतेचि वस्त्राहारणें॥ तेणें तात्काळ पावे मरण॥ हे चि कलहाचें कारण॥ कुळनिर्द
ळणा येते चिकमी॥ १२॥ ऐसा जो धर्माचा विरोधि॥ पासि देव अवस्य वधी॥ याला
गिं पांडवाचि येबुधी॥ आत्कग्र त्रिशुधी उपजविकोपु॥ १३॥ भूभारहरणा चरित्रा॥ स
खे स्वजन स्कहद स्वगोत्रा॥ शास्त्रविवेकि अतिपवित्रा॥ पामाजि विचित्र उपजविकल
हो॥ १४॥ धराभार हराव्या गोविंदू॥ कळवळ्याचे सखे बंधु॥ करविला तेथे गोत्रवधु॥
सांघेसंमधुराज भारेंसी॥ १५॥ श्लोक॥ भूभार राजपतनायदुभिर्निरस्य गुप्तैः स्वै

॥ १० ॥

बाहुभिरचिंतयदप्रमेयः ॥ मन्ये वनेर्ननुगतोप्यगतं हि भारं ॥ यद्यादवं कुलमहो अविषह्य
मास्ते ॥ ३ ॥ टीका ॥ ऐसे पक्षपाति राजे अपार ॥ अमित रोना धराभार ॥ मारविले अधर्मीका
रा मी षांतर कलहें ॥ धा पश्चिचे अधर्म सेना भार ॥ योधद्रो धूनि मारिले राजे अपार ॥
तरि उतरला धराभार ॥ हे सांगणे धरनमनिंचि ॥ ७ ॥ यादव करूनियां अतुर्बळी ॥ नाना दुष्
द मिळे सकळ ॥ यादवजाले अति प्रबळ ॥ हे न मने केवळ श्रीकृष्णा ॥ ८ ॥ न करितां यादवाचें निद
न ॥ तरे धराभार संपूर्ण ॥ ऐसे मानित जाला श्रीकृष्ण ॥ कुळनिर्दळण तो चिंतित ॥ ९ ॥ अग्नी
का पुरखाउनि वाढे ॥ कापुरां अंतिं अग्नि हि उडे ॥ तैसें यादवाचें अति गाढें ॥ आले रोकडें निद
न ॥ १० ॥ केलि फळे तवं वाढवावी ॥ फळ पाकें माळि साउतोडी ॥ तैसि देयो वकुळा विरीगवा
डी ॥ चउलि रोकडी मरणार्थी ॥ ११ ॥ फळ परिपाकि परिमळीं ॥ ते घेउनि जाय माळी ॥ ते स स्व
कुळ वनमाळि ॥ न्यावया तात्काळि स्वयें इछी ॥ १२ ॥ अनंत बाहु प्रतापी ॥ यादव वाढले श्री
कृष्णा रूपी ॥ तो चिनिधानाचे निसंकल्पी ॥ स्वयें काळरूपें क्षोभला ॥ १३ ॥ अंतु र्बळें अतिप्र
जे बळ ॥ वाढले यादवकुळातें विरदेखोनि सकळा ॥ असाह्य केवळ श्रीकृष्णासी ॥ १४ ॥ श्लोक ॥
नैवान्यतः परिभवोस्य भवेत्कथंचिन्मत्संश्रयस्य विभवोन्नहनस्य नित्यं ॥ अंतः क
लिं यदुकुळस्य विधाय वेणुस्तंबस्य वन्हि मिव शांतिमुपेमि धाम ॥ ४ ॥ टीका ॥ मज नेगलि
यां निजधामा ॥ हे चि प्रवर्ततील अधर्मा ॥ श्रियोन्मत्त अति गर्व महिमा ॥ सुरव्य अर न

॥ १० ॥

राक्षसा कूं

मीं निजहेतु ॥ २५ ॥ हे मदबळें अति प्रबळ ॥ अतिरथि जाले सकळ ॥ यांसि अति प्रेमळ दिसें
उली ॥ यातें दमिता केवळ मीं येक ॥ २६ ॥ हे नाटोपति इंद्रादि देवां ॥ दैत्यां दानवां ॥ सेखिं निर्दा
ळी वया यादवां ॥ मागुती मज नतरां पडेल येशां ॥ २७ ॥ तरि आता स्वि आपुले दिठीं ॥ कुळें
बांधों काळा गांठीं ॥ ऐसा विचार जगजेठी ॥ निश्चयो पोटीं दृढ केला ॥ २८ ॥ यदुवंश
वंश जाळि ॥ वादिलि श्रीकृष्ण कृपाजळीं ॥ तथ अवकपैं इंगळीं ॥ ऋषि शाप मेळिं पा
डिलि कपयें ॥ २९ ॥ ते मुळी पेटली कृष्ण संकल्पें ॥ धडाडीली ब्रह्मशापें ॥ ते स्वजनवीरो
धरूपें ॥ काळाग्नि कोपें नासिले ॥ ३० ॥ ऐसें यदुकूळ निर्दळण ॥ करूनियां श्रीकृष्ण
निसूर नीज धामागमन ॥ स्वलीळा आपण करूं इछी ॥ ३१ ॥ श्लोक ॥ एवं व्यवसितो
राजन्सत्यसंकल्प ईश्वरः शापव्याजेन विप्राणां संजह्ले स्वकुलं विभुः ५ ॥ टीका ॥ या
वरि आपुलें कुळ ॥ नासं आदरिलें तात्काळ ॥ हा विविचार आढळ ॥ केला समुक्षयार्थ
॥ ३२ ॥ हे स्विकार्य हाये केसें ॥ ते विचारिलें जगदीशें ॥ ब्रह्मशापाचे निमिसें ॥ कुळ आनाया
सें नासेला ॥ ३३ ॥ इतुकें हें जैं सिधी जाय ॥ तैं संपलें अवतारकृत कार्य ॥ मग स्वधामा माय
दुवर्यी जावों पाहे स्वलिळा ॥ ३४ ॥ लीळा विग्रहीं सुंदरपण ॥ गुण कर्म क्रीया अतिपा
वेन ॥ जगद्गुरु श्रीकृष्ण ॥ ब्रह्म परिपूर्ण पूर्णावतार ॥ ३५ ॥ श्लोक ॥ सम्मर्त्यो लोकला
वण्यनिर्मूत्तया लोचनं नृणां ॥ गर्भिस्त्ता स्मरतां चित्तां ॥ पदैस्त्तानिक्षतां क्रिया ॥ ६ ॥

चि

स्वये

कुळ

दो

॥ टीका ॥ जो सकळमंगळा मंगळपूर्ण ॥ जो गोकुळिं काममेण ॥ मोक्षाचें तारु स्वयें श्रीकृष्ण ॥
॥११॥ ज्याचे बरवेपण अलौलिक ॥ ३७ ॥ जो भक्तकामको कल्पद्रुम ॥ मनोहार मेघःश्याम ॥ ज्याचे दाट
त्रैलोक्यीं दाटु गेंनाम ॥ स्वयें पुरुषोत्तम शोभतू ॥ ३८ ॥ श्रीकृष्णाऱ्या सौंदर्यापुढें ॥ लक्ष्मीभुलो
नि जालि वेडें ॥ मदनपोटा आलें बापुडें ॥ तथ कोणि कुडें इंदुचंद्र ॥ ३९ ॥ त्रैलोकींचें बरवेपण
भुलोनि कृष्णापासिं आलें जाण ॥ नाना कृष्णालेणें बरवेपण ॥ शोभे संपूर्ण तिहिं लोकिं
वि ॥ ३९ ॥ जो सकळ सौंदर्य शोभा ॥ किं लावण्याचा अतिवालभा ॥ ज्या चिया अंगसंग प्रभा ॥
आणिलि शोभा जगासी ॥ ४० ॥ जो हरिखाचा सोलिवं हरीख ॥ कीं सुखसुखावतें पर
मसुख ॥ ज्याचे निविश्रांतिसी देख ॥ होय अत्यंतीक विसांवा ॥ ४१ ॥ तो अमुर्त्तिमूर्त्तिधा
रणु ॥ किं सकळ लोकलावण्यु ॥ शोभा शोभवी श्रीकृष्णु ॥ सोभाग्यें संपूर्णु साजिरा ॥ ४२ ॥
घृत थिजलें कां विघरलें ॥ परि घृतपणा नाहिं मुकलें ॥ तेविं अमूर्त मुर्त्तिमुसावलें ॥ परि तेंसें
चलें परब्रह्म ॥ ४३ ॥ तयासि देखिलेंयाचि पुरें ॥ देखा देखि देखणें समोरें ॥ पाहाणें पाह
२ तेंनीसि माघारें ॥ लाजों निघे सेरसलज्ज ॥ ४४ ॥ दृष्टि धालि देखें कर आपुलें आपणासे
जाण ॥ हातु नियां परात्पर ॥ सुखावे सत्चार श्रीकृष्णारूपिं ॥ ४५ ॥ श्रीकृष्णाचि चाखि लियां ॥११॥
गोडि ॥ रसस्वाद रसना सोडि ॥ जायचाखणेंपणाचि आवडि ॥ चाखणें दवडि चाखो नि ॥ ४६ ॥
नवल तेथिचें गोडपण ॥ अमृता हि पिके केलें जाण ॥ या परि [illegible] रस मा आपण ॥ हरिर

सिंसंपुर्णसुखावलें ॥ ४८ ॥ लागताश्रीकृष्णासुवावो ॥ अविद्यासंसाराचिहोयवावो ॥ सेवितां
कृष्णासुगंधभावो ॥ घ्राणासिपाहाहोनावऊआना ॥ ४९ ॥ वासुस्कवरसुसुमनों ॥ ध्येयघ्राताआ
णिघ्राण ॥ कृष्णामकरंदेंजाण ॥ त्रिपुटी तिसंपुर्णस्वयेयथें ॥ ४१ ॥ जयाचेनिअंगस्पर्शी ॥ देहदे
हिं देहपणनसे ॥ अंगेचिअंगातूकैसे ॥ विसरेआपैसेंदेहबुधी ॥ ५० ॥ कठिणाकठि
णपणगेलें ॥ मृदत्वेमृदुपणहीनेलें ॥ कृष्णास्पर्शीऐसेंकेलों ॥ स्पर्शाचेटलेंस्पर्शत्व ॥ ५१ ॥
त्याचेनिपटणेवाचा ॥ ठाबोवाच्यवाचकाचा ॥ नेतिशब्दंपुसोनिवाचा ॥ कविशब्दाची
निःशब्दु ॥ ५२ ॥ बोलबोलणचिठेलें ॥ बोलतेनेणोंकायजालें ॥ कृष्णाशब्दंऐसेकेलें ॥ वा
चेचेनेलेंवाचिका ॥ ५३ ॥ चितेचिंतितांपायें ॥ चितपणाविसरोनिजाय ॥ मगनिश्चिंतप
णपाहे ॥ कृष्णाचरणिराहेनिवांत ॥ ५४ ॥ चितचिंतांचिंतन ॥ तिहीचिनुरेआठवण ॥ चिं
तितांश्रीकृष्णचरण ॥ पुर्णपरिपूर्णनिजचित्ता ॥ ५५ ॥ नवलतयाचापराक्रम ॥ पाहातां
पारुषेसेकर्माकर्म ॥ मगकर्मकर्ताक्रीयाभ्रम ॥ करितिनिभ्रमपदरजें ॥ ५६ ॥ पाहातां
पाउलाचेमाग ॥ तुटतिकर्माकर्माचेलाग ॥ कर्माचेंमायामुखआंग ॥ तिचाहिविभा
गउरोंनेंदि ॥ ५७ ॥ गाईमागिलकृष्णपाउलें पाहातांकर्मकर्तेनसीगेलें ॥ अकर्महि
णतेनाहिंउरलें ॥ ऐसेकर्मकेलेंनिःकर्मी ॥ ५८ ॥ जयाचेनिकितिश्रवणें ॥ श्रोतानुरेश्रो

तेपणें॥ वक्ता पारुषे वक्तेपणें॥ श्रवणें पावणें परब्रह्म॥ ५९॥ श्लोक॥ आछिद्य कीर्ति
सुश्लोकां वितत्वह्यंजसानुको॥ नमो नयातरिष्यंति त्यागात्संपदमीश्वर ॥ ७ ॥ टीका॥
यापरि उदारकिर्ती॥ थोर केलि अवतार ख्याति॥ जेणें जड जिव उधरती॥ श्रवणें त्रिजग
तिपावना॥ ६० ॥ स्वधामा गेलीया चक्रधर॥ मागिले तरावया संसार॥ कृष्णकीर्ति सुक
ल्पतार॥ ठेउनि श्रीधर स्वयें गेला॥ ६१ ॥ नवलया तारुवाचि स्थिति॥ बुडउं नेणे कल्पां
ति॥ श्रवणें तरलेनेणो कीति॥ पुढेंहि तरतिश्रद्धाळु॥ ६२ ॥ श्रीकृष्णकिर्तीचें तारुं॥ घा
लितां आटे भवसागरु॥ तेथें कोरडा पाउल उतारु॥ श्रवणार्थि नरु स्वयें लाभे॥ ६३ ॥
जे कृष्णकिर्तीकिर्तिपटणें॥ पा-याः संसारासि पडे शुन्य॥ कीर्तिवंत अतिपावन॥ सोते

श्री सुरगणवंदिति॥ ६४ ॥ आदरें पढतां कृष्णकिर्ती॥ पापां लागति-याः विमुक्ति॥ त्यसेविनि

श्री पावनत्रिजगती॥ परम निरति हरिचरणीं॥ ६५ ॥ कृष्णकिर्तीनामाक्षरें॥ रिघतां चि
श्रवणद्वारें॥ भीतरिल तमे यकसरें॥ निघे बाहिर गजबजोनि॥ ६६ ॥ तवं कृष्णकिर्तीके
था गजरिं॥ तमासि ठावो नुरे बाहेरि॥ धाकें चि निमे सपरिवारि॥ कृष्णकिर्तीमाजि प

॥ १२ ॥

रमानंदु॥ ६७ ॥ कृष्णकीर्तिप्रकाशप्रतापें॥ संसार कृष्णमय दिसे॥ कीर्तिकीर्तिमंता
ऐसे देअनायासें निजसुख॥ ६८ ॥ जो देखिलीयां देखणें सरे॥ जो-या चाखीलेया

चाखपणें पुरे । जो ऐकिलेयां ऐकणें विसरे । जो चिंति तामुरे चित्तवृत्ति ॥ ६९ ॥ ज्यासि जालियां भेटि
भेटि सिनपडे तुटि । ज्यासि बोलतां गोष्टि । पडे मिठि परमार्थी ॥ ७० ॥ ज्यासि दिधलीयां खेव
खेवंचि पुरे हांवा । त्याचे घेतां विनावा । नासे सर्व महाभय ॥ ७१ ॥ तो सत्यसंकल्प ईश्वर । स्वलि
लासर्वेश्वर । स्वपद सारंगधर । अति सत्वर निघाला ॥ ७२ ॥ श्लोक ॥ राजोवाच ॥ ब्रह्मण्यानां
वदान्यानां नित्यं वृद्धोपसेविनां । विप्रशापः कथमभूद् वृष्णीनां कृष्णचेतसां ॥ ८ ॥ टीका ॥
आदरें पुसे परिक्षिती । यादव विनित विप्रभक्ति । त्यासि शाप घडे केसेनि रीति सांगा मज प्रतिशु
कयोगींद्रा ॥ ७३ ॥ यादव दानें अति उदार । राजे होउनि परम पवित्र । ब्राह्मणसेवेसि तत्पर । आज्ञा
धार कृष्णाचे ॥ ७४ ॥ यादव सदां कृष्णायोगेंसि । नित्य साधुत्व यादवांपासीं । तेथें चि वसे नारद
ऋषि । शाप यादवांसी घडे केसा ॥ ७५ ॥ दक्षशापन बाधी कृष्णापासिं । म्हणोनि नारद बैसे
द्वारकेसि । तो श्रीकृष्ण असतां अंगेंसी । शाप यादवांसि घडे केसा ॥ ७६ ॥ श्लोक ॥ यन्नि
मित्तः स वै शापो यादृशो द्विजसत्तम । कथमेकात्मनां भेद एतत्सर्वं वदस्व मे ॥ ९ ॥ टीका ॥
मूळ शापासि मुख्य संगंपा । कैं क्षोनि ब्राह्मणा आला कोप । कोणे पतिचा दिधला शाप । संक्षे
परूप सांगा मज ॥ ७७ ॥ यादव समस्त सखे बंधु । यासि परा कि श्रीगोविंदु । येकात्मता प्रति
स्वगोत्र संबंधु । त्यामाजि युध्य भेदु घडे केसा ॥ ७८ ॥ आत्मा वै पुत्र नामासि । हे श्रुति प्र
माण सर्वांसि । तेथें शापबाधि कृष्णा । मजासि । के विं आलें यासि । असत्यत्व ॥ ७९ ॥

कृष्णासंकल्प कुळनाशन ॥ तोचि ब्रह्मशापासि कारण ॥ यालागि बाधक जाण ॥ होय सं
॥१३॥ पूर्ण यादवां ॥ ७८ ॥ सृष्टी सजीपाळि संव्हारी ॥ हें कृष्णासंकल्पमात्रे करि ॥ तो यदुकूळ नि
धन निर्धारि ॥ त्याचि अवतार थोरि ॥ श्रीशुक सांगे ॥ ७९ ॥ श्लोक ॥ श्रीशुक उवाच ॥ बिभ्र
द्वपुः सकलसुंदरसन्निवेशं कर्माचरन्भुवि सुमंगलमाप्तकामः ॥ आस्थाय धाम रममाण
उदारकीर्तिः संहर्तुमैच्छत कुलं स्थितकृत्यशेषः ॥ १० ॥ कर्माणि पुण्यानि वहानि मंगला
नि गायज्जगत्कलिमलापहराणि कृत्वा ॥ कालात्मना निवसता यदुदेवगेहे पिंडारकं
गते समगन्मुनयो निसृष्टाः ॥ ११ ॥ टीका ॥ रायाते म्हणे श्रीशुक ॥ कर्ताकरविता श्रीकृष्ण
येक ॥ तो शापार्थ अत्यंतिक ॥ आत्मजा अविवेक उपजवी स्वयें ॥ ८० ॥ स्वयें जावया निजधामा
थोर आवडि पुरुषोत्तमा ॥ यालागिं अवशेष कर्मा ॥ मेघश्यामा लवलाहे ॥ ८१ ॥ के सांहोयील कू
ळक्षये ॥ हेंचि मनि धरि देवा ॥ तो देवाचा सविभावा ॥ त्यापासि पाहे निजमुळे ॥ ८२ ॥ जो कुळक्षयाते हृ
चिंति ॥ त्या श्रीकृष्णाचि सुंदरमूर्ति ॥ शुक सांगे परिक्षिती प्रती ॥ स्वानंद स्फूर्ति उल्हासें ॥ ८३ ॥
सकळसौंदर्य आदिवास ॥ स्वरूपी मनोहर नटवेषु ॥ लावण्यकळा विन्यासु ॥ आणि जगदी
कृष्ण शु निजानंदें ॥ ८४ ॥ नवलसौंदर्याची कुठि ॥ सर्वांगि गुंतल्या जनाचा दृष्टी ॥ स्वरूपी पडे मी ॥१२॥
ठी ॥ होतसे लुठि ठोळया ॥ ८५ ॥ जेविं गुढिमा सिर्वरि मासि ॥ तेवि दृष्टि वर्ति दृष्टि कृष्णरूपा
सि ॥ सर्वांगि वेधुनि ठेपायि ॥ आतां एसी सि न संडिती ॥ ८६ ॥ नयनलांचावलेलो भा ॥

द्रिष्टीसि निघालिया जिभा ॥ पापनिर्श्रीकृष्णा शोभा ॥ स्वानंद गाभासाकार ॥ ८९ ॥ तो श्रीकृष्णा देखि
ला ज्या दिठी ॥ तें परतोनि मागुतें नुठी ॥ अधिकाधीक घालिमी मिठी ॥ देखे सकळ श्रीकृष्णा
सी ॥ ९० ॥ ऐशी डोळया आवडी ॥ म्हणोनि कामिनीवर पडी ॥ यालागि गोपिका गोडी ॥ अति
गाति गोंविंदी ॥ ९१ ॥ कृष्णा अतिसुंदर मनोरम ॥ म्हणाल त्यां असेल विषयधर्म ॥ तरि तो अवा
स सकळ काम ॥ आत्माराम कृष्णा ॥ ९२ ॥ कृष्णा अवाससकळ काम ॥ त्यासि कां द्वारकाग्र
हाश्रमा ॥ स्त्रीपुत्रराज्यसंभ्रम ॥ विषयकामकांभोगि ॥ ९३ ॥ चहू आश्रमा प्रकारा कुं ॥ त्रैलो
किं ग्रहस्त कृष्णा येकु ॥ तो विरक्त संन्यासि नुसिकु ॥ अतिनैष्ठिक संन्यासी ॥ ९४ ॥ कृष्णा देहिं नाहिं दे
वबळा ॥ लीळाविग्रहि चित्कळा ॥ त्यावि सर्व कर्म पावन सिळो ॥ उधरि सकळ श्रवणकथने ॥ ९५ ॥
कृष्णा कर्म स्वें जो करि श्रवण ॥ ते कर्म तोडि कर्मबंधन ॥ ऐसें उदारकर्माचरण ॥ आचरला श्रीकृ
ष्णा दिनोद्धारा ॥ ९६ ॥ श्रीकृष्णा असेल सकाम ॥ म्हणाल यालागीं आचरे कर्म ॥ त्याचें नाम निर्दळी
सकळ काम ॥ तो स्वयें सकाम घडे केवि ॥ ९७ ॥ तेणें अवाससकळ कामें ॥ ऐसी आचरला अगाध
कर्मे ॥ मानवितरावया मनोधर्मे ॥ कितिमघः ग्रामें विस्तारिलि ॥ ९८ ॥ ऐसें कर्म सुमंगळ ॥ कानि
पडतां अळुमाळ ॥ नासोनियां कर्ममळ ॥ जाति तात्काळ श्रवणादरें ॥ ९९ ॥ श्रवणें उपजे स
द्भावो ॥ सद्भावें प्रगटे देवो ॥ तेणें निर्दळे अहंभावो ॥ ऐसी उदारपहा होय हरिकीर्ती ॥ १०० ॥ श्री
कृष्णा कीर्तिचें स्मरण ॥ कां करितां श्रवण पठण ॥ उधरले बहु साळजन ॥ पुढें भविष्ये उधर मान
श्रीकृष्णाचा स्मरतां नाम ॥ स्वयें त्यासी होति निष्काम ॥ सकामांचा निर्दळी काम ॥ ऐसें उदारकर्म आचरला श्री वो ८८

॥१४॥

ति॥२॥ जरि केलिया होती पुण्यराशी॥ तरि अवधान होय हरिकथेसि॥ येरुवीं ऐकतां येरासी॥ लागे अनायासीं अतिनिद्रा॥३॥ जो हरिकथेसि सादर॥ त्याचिया पुण्या नाहीं पार॥ कृष्ण सुगमो पावके लाथोर॥ दिनोत्धार हरिकीर्तनीं॥४॥ कृष्णकीर्तनें गर्जतां गोठी॥ लाजल्या प्रायश्चित्तांच्या कोटी॥ उतरल्या तीर्थाचिया उठी॥ नामासाटिं निजमोक्षा॥५॥ ऐसा निजकीर्तिउदार॥ पुर्णब्रह्म सारंगधर॥ लीळाविग्रहि सर्वेश्वर॥ पूर्णावतार यदुवंशीं॥६॥ उतरला धराभार येथें॥ सत्यमम्नी श्रीकृष्णनाथा॥ यादव उरले अतिअद्भुत॥ हेहि समस्त निर्दाळावे॥७॥ ये अवतारिं ऋषिकेशी॥ म्हणे हें विकृत्य उरलें आह्मासी॥ निर्दळूनि यदुवंशासि॥ निजधामासी निघावें॥८॥ तो यादवामाजि माधव॥ काळात्मा देवाधिदेव॥ जाणोनि भविष्याचा भाव॥ काय अपूर्व करिता जाला॥९॥ नारदादि मुनिगण॥ यासि पाचारुनि मुनी आपण॥ करूं सांगे ब्रह्मगमन॥ स्वयें श्रीकृष्ण साक्षेपें॥१०॥ जयापासूनि संत दूरि गेले॥ तयें अनर्थाचें केलें चाले॥ हे यादवनिधनालागि वहिले॥ लाघव केलें श्रीकृष्णें॥११॥ भक्त संत साधू ज्यापाशीं॥ तेथें रिगनाहिं अनर्थासी॥ हें स्वयें जाणे ऋषिकेशी॥ येरां कोणासि कळेना॥१२॥ जेथें संतांचा वास मुदावें॥ तेथें जन्ममरण आभावो॥ हा श्रीकृष्णाचा निजभावो॥ तो करि उपावो ब्रह्मशापाचा॥१३॥ जेथुनि संत जाले दुरी॥ तेथें सद्य अनर्थ वाजे वरीरी॥ हें जाणोनि श्रीहरी॥ द्वारकेबाहेरि ऋषि घालि॥१४॥ ऋषि जात होते स्वाश्रमासी॥ यातें लाघवी हृषीकेशी॥ तीर्थविशे

पा

पे

हा

॥१४॥

या

षें समस्तांसि॥ पिंडारकां त्रि स्वयें धाडी॥ १५॥ पिंडारका मुनिगण॥ कृष्णें धाडिले कोणकोण
ज्यांचे करितां विस्मरण॥ कळिकाळ आपण भय कांपे॥ १६॥ श्लोक॥ विश्वामित्रो ऽसितः कण्वो
दुर्वासा भृगुरंगिराः॥ कश्यपो वामदेवो ऽत्रिर्वसिष्ठो नारदादयः॥ १२॥ टीका॥ जे तपोतेजें दैदि
प्यमान॥ जे पूर्णज्ञाने ज्ञानघन॥ त्यातें सदा वंदि श्रीकृष्ण॥ ते ऋषेश्वर जाण निघाले॥ १७॥ गाय
त्री मंत्रा साधि॥ करूं राके प्रतिसृष्टि॥ तो विश्वामित्र महा हठी॥ उठाउठि निघाला॥ १८॥
जेथें न बांधी उष्णासीत॥ ते आश्रमी वसे असित॥ ज्याचे निंदें दैव पळत॥ तो हि त्वरित निघाला॥ १९॥
दुर्वास जो अत्यंत आहारि॥ आहार देवो नि निराहारि॥ तो हि द्वारके बाहेरि॥ त्वरे करि निघाला
॥ २०॥ भृगु ज्याचे श्रीचरण॥ हृदई वाहे नारायण॥ मिरवी श्रीवत्सभूषण॥ तो भृगु हि जाण निघाला॥ २१॥
अंगिरा सद्बुद्धि सृष्टि॥ बृहस्पति जन्मला ज्याचे पोटीं॥ जो परम गुरु देवां मुकुटीं॥ तो हि उठि उठि
गमना थी॥ २२॥ कश्यपाचि नवल गोठि॥ सुरनरें जन्मने ज्याचे पोटीं॥ यालागि हे कश्यपी सृष्टी
तो कश्यपें निजगमनें॥ २३॥ मुक्तामाजि श्रेष्ठ भावो॥ वंदी वाखाणी वामदेवो॥ तो हि द्वारके हो
उनि पाहा हो स्वयें स्वयंमेवो निघाला॥ २४॥ अत्रिचि नवल परि॥ तीनि देव जन्मले उदरिं
श्रीदत्त वंदिजे योगेश्वरीं॥ हे अगाध थोरि अनुसये चि॥ २५॥ तो स्वयें
अत्रि ऋषेश्वर॥ कृष्णें ज्ञाने अति तत्पर॥ पिंडारका थि तिस त्वर॥ प्रयाण शिघ्र तेणें केलें॥ २६॥ जो
श्रीरामाचा सद्गुरु॥ ब्रह्मज्ञानें अति उदारु॥ ज्याचे छाटिचा प्रताप थोरु॥ जिंकिला दिनकर तपो

बळें सूर्यवंशी ऋषि चोमी त्रावरण॥ अश्वत्थाम कर्णी बैसोनि आपण॥ पूर्ण केले वेदपठण॥ तो कण्व हि जाण निघाला॥ २७॥

गोमे; स्वये; पंनग; उठि; जो; चो; अ

तेजें ॥ २७ ॥ ऐसा जो वसिष्ठमुनि ॥ निघाला द्वारके हूनि ॥ तो ही कृष्णासंता मानुनी ॥ सीघ्रगमनी
पिंडारका ॥ २८ ॥ आणि देवऋषि नारद ॥ जयाचा आ[illegible]ध गोबोध ॥ ज्यासि सर्वदा परमानंद ॥ अ
ति अल्हाद हरिकीर्त्तनी ॥ २९ ॥ ब्रह्मविणा स्वयें वाहतु ॥ ब्रह्मपदें गीतिं गातु ॥ ब्रह्मानंदें नाचतु ॥ नि
घे उल्हतू पिंडारका ॥ ३० ॥ इत्यादिक मुनिवर ॥ श्रेष्ठ श्रेष्ठ ऋषेश्वर ॥ शिष्य समुदाय सपरिवार ॥
मीनले अपार पिंडारकिं ॥ ३१ ॥ एवं पिंडारकीं ऋषि सर्वी ॥ शापानुग्रही महानुभाव ॥ मीनले कृ
ष्णावेभव ॥ अति अपूर्व वरिती ॥ ३२ ॥ बापला घविन मा[illegible] ॥ कुळक्षयो घडाव ॥ यात्त्याका ळि
कुमरि रुषीसि नांडोवि ॥ कपटमेळी मांडीलि ॥ ३३ ॥ निंदा अवज्ञा हेळणा ॥ करितां ब्राह्मणासि
छळणा ॥ जेथें ब्रह्मद्वेषपूर्णी ॥ कुळक्षयो जाणतेठाई ॥ ३४ ॥ ब्राह्मणाच्या कोपापुढें ॥ कुळे काय
सेबापुडें ॥ महादेवाचें लिंग सडे ॥ इंद्रपदवी पडे समुद्रिं ॥ ३५ ॥ तो समुद्र ही केला क्षार ॥ ऐसा
द्विजकोप अतिदुर्धर ॥ हें येकयेकाचे चरित्र ॥ तेर ऋषि समग्र मीनले ॥ ३६ ॥ धरातळीं ब्रह्म ब्राह्म
ण ॥ त्याचें वचन परमप्रमाण ॥ हें सत्य करावया श्रीकृष्ण ॥ कुळनिर्दळण स्वयें दावि ॥ ३७ ॥

॥ श्लोक ॥ क्रिडुत्तस्तानुपव्रज्य कुमारा यदुनंदनाः उपसंग्रह्य पप्रच्छुरविनिता विनीतवत् ॥ ३ ॥

॥ टीका ॥ यदुनंदन समस्त ॥ क्रिडा कंदुक खेळत ॥ येकमेकांतें हाणात ॥ खेलुन पळत परस्परें ॥ ३८ ॥
ऐसे नाना क्रीडाविहार ॥ करित आले यदुकुमर ॥ आंगी श्रीमद अपार ॥ ओधस्य थोर उन्मत्त
॥ ३९ ॥ अतित अनागत ज्ञानवंत ॥ ऋषेश्वर मीनले समस्त ॥ याचें वचन यथार्थभूत ॥ यांसी हि ॥

निश्चीत ठकुं आलिं ॥ ४० ॥ आघडतें घेउनि पडे तैं यांचें वचन केवी नि घडे ॥ म्हणोनि ऋषेश्वरा पुढें मांडीलें कुडें यदुकुमरीं ॥ ४१ ॥ श्लोक ॥ तवेष इत्वा स्त्रीवेषे सांबं जांबवतीसुतं ॥ एषां पृच्छति वो विप्रा अंतर्वत्न्यासितेक्षणा ॥ १४ ॥ टीका ॥ पहिले विश्वीमदें उद्धृत्य ॥ पाव रि मांडीलें कपट ॥ सांबा विश्लेष स्त्रीनेपथ्य अतिविचित्र श्रृंगारिला ॥ ४२ ॥ तो रामसुंदर जेवि कोकिळ ॥ ऐसा ॥ अजगिंबा रला स्त्रीवेषे ॥ प्रमदावैभव विलास ॥ दावि विन्यासु सलज्ज ॥ ४३ ॥ नयनी सोगयस्वीं काजळ ॥ त्र्यंकटक कटाक्ष अतिचपळ ॥ सुंदर सुकुमार वल्लि ॥ चाले निश्चळ हंसगमने ॥ ४४ ॥ वस्त्रें बांधोनियां उदरा ॥ नावेक केलें थोरा ॥ तेणें तें गरोदर दिसे साचार इतरांसी ॥ ४५ ॥ हात घालुनि सखयांच्या खांदी ॥ चालतां उदर हालों नेदी ॥ विसावां घेत पदोपदीं ॥ येत ऋषिवृंदीं देखिली ॥ ४६ ॥ ऐसा स्त्रीवेश दाखउनि ॥ नावेक अंतरें राहोनी ॥ इतर ऋषीजवळि येउनि ॥ लोटांगणें घातलीं ॥ ४७ ॥ पूर्वश्लोकीं श्लोकार्ध तेयों ॥ व्याख्यानी न केवि समस्त ॥ पालागि तें चि येथें ॥ वाखाणित कथान्वयें ॥ ४८ ॥ छळाचे निमिस जाण ॥ ऋषिसि कीतित प्रदक्षणा ॥ अत्यादरें लागले चरणा ॥ स्वामिस्या दर्शना आलि आलो ॥ ४९ ॥ ऐसे यदुकुमर स[illegible]मस्त ॥ अतिविनीत परिविनीत ॥ कर जोडोनि राहिले तेथें ॥ म्हणती विनित ऋषेश्वरातें ॥ ५० ॥ स्वामि जि पैल हे सुंदरा ॥ असे प्रथम गरोदरा ॥ तुमच्या वचनी भावार्थ थोरा ॥ स्वयें सुकुमार पुसों लज्जे ॥ ५१ ॥ श्लोक ॥ ॐ शुविलज्जनि[illegible] सबू ता मोघदर्शनाः ॥ प्रसोष्यंति पुत्रकामा किंस्वित्संजनयिष्यति ॥ १५ ॥

(margin, line 4:) येथ
(margin, line 13:) न
(margin, line 14:) प्र
(below last line:) साक्षात्

॥टीका॥ स्वयें येउनि तुम्हा प्रति॥ तिचे निनबोलवे निश्चिति॥ पुत्रालागीं येरां हाति॥ शोवेसि विनं ॥१६॥

ति करविलि॥५३॥ तुम्हिंसि सदर्शिसि चारा॥ अमोघ वियें तुम्हचे उत्तर॥ विरिवं दिति हरिहरा॥

ज्ञानेउदारतुम्हिंसर्व॥५४॥ यालागि हे गर्भवंति॥ सादरे आहे पुसति॥ पुत्रकाम असे वां

छीति॥ काय निश्चिति प्रसवेल॥५५॥ ऐसे कपयवेनिवाल भो॥ वीनितकरजोडोनिउभो॥ तैसि

ति फळभाव गर्भी॥ छळप्रलोभि पावति॥५६॥ कर्मे जाणे नियांकुशे॥ नारदनाचे ऋषि पुढे॥ मनि

अशे यादवाचे गाढ॥ निदान नेणो कडवे ढवळे॥५७॥ जे विमुगीये निघाले पांखा॥ तीसि मरणीये

ळ अचुक मते विंब्रा ह्मणे छणे देख॥ अवश्य कुकुळ नाश॥५८॥ शापी तआलियां द्विजजन या

सिसद्धा वें करावे नमन॥ मांरू आलि या ब्राह्मण॥ मस्तक आपण पुढें वोढवावे॥५९॥ या ब्राह्म

णांसिं जे छळण॥ ते जाणावें विषभक्षण॥ विषे नि मे भक्षिल्याचा प्राण॥ कुळे निर्दळण द्वि

ज छळणें॥६०॥ अविद्या सुविद्या न म्हणावें जाण॥ धरातळि ब्रह्म ब्राह्मण॥ त्याचें केलें जाता

छळण॥ कुळे निर्दळण अवश्य के॥६१॥ श्लोक॥ एवं प्रलब्धा मुनयस्तानूचुः कुपितान्

५ पाजे यंयीं त्रि वो मंदा मुसलं कुलनाशनं॥१६॥ टीका॥ ऐके परिक्षिति नृपवरा॥ यापरि ॥१६॥

यादवकुमरा॥ निधनाचा भरला वारा॥ ते ऋषेश्वरां छळुं गेले॥६२॥ कपट जाणोनि त्याचार

थोरको पले ऋषेश्वर॥ मग काय तिहीं वाग्वज्र॥ अति अनावर सोडिलें॥६३॥ अरे हे प्रसवे

जो लें बाळ ॥ तो होइल सकळकुळाकाळ ॥ निखिळ लोहाचें मुसळ ॥ देखा ल सकळ मंदभा
ग्यें ॥ ६४ ॥ श्लोक ॥ तदुत्वा चातिसंत्रस्ता मिमुच्य सहसोदरं ॥ सांबस्य दद्रशुस्तास्मिन्मुस
लं खल्वयः स्वयं ॥ १५ ॥ ऐको निशापाचें उतर ॥ भयभित जाले कुमर ॥ सोडुनि सांबाचें उदर ॥ अ
ति सत्वर दाविती ॥ ६५ ॥ तवं लोहमय मुसळ ॥ देखते जाले ते काळ ॥ मग भयाभित विव्हळ
ये कार्कि सकळ दचकोनि ठेले ॥ ६६ ॥ नासावया यादवकुळ ॥ ऐसा कष्टा संकल्प सबळ ॥ तो
नि जाला लोहाचें मुसळ ॥ जाणता काळऋषिवाक्य सत्य ॥ ६७ ॥ जे जे ब्राह्मणाक्वन ते अन्य
था हो उं नेदी कृष्ण ॥ ब्राह्मणाचें जें वदेवदन ॥ तें स्वयें श्रीकृष्ण सत्यत्वा आणि ॥ ६८ ॥ देखोनि
ऋषेश्वराचा कोप ॥ ऐको निकुळक्षयाचा शाप ॥ यदुकुमरा अति संताप ॥ भयें कंप सुटला
॥ ६९ ॥ श्लोक ॥ किंकृतं मंदभाग्यैर्नः किं वदिष्यंति नो जनाः ॥ इति बीफुलिता गेहानादाय
मुसलं ययुः ॥ १७० ॥ १८ ॥ टीका ॥ आह्मि मंदभाग्य कं रेठा ॥ ऋषेश्वरा कोपविलें नाटें ॥ निजघा
ता जालो पेठा ॥ कुळक्षयकपेठ जोडिला आह्मिं ॥ ७१ ॥ का यह्मणति नगरजन ॥ कां छळुं गेले
हे ब्राह्मण ॥ चिंताक्रांत म्लानवदन ॥ मुसळ घेउनि घरा आले ॥ ७२ ॥ श्लोक ॥ तच्चोपनिय
सदसि परिम्लानमुखश्रियः ॥ राज्ञ आवदयांचक्रुः सर्वयादवसन्निधौ ॥ ७९ ॥ टीका ॥ सभेपुढी
वसुदेव उग्रसेन ॥ बळराम अनिरुध प्रद्युम्न ॥ यादव बैसले संपूर्ण ॥ येकला श्रीकृष्ण तेथे
नाहीं ॥ ७३ ॥ सभे सांबादि आले सकळ ॥ पुढें ठेविलें लोहमुसळ ॥ शाप सांगितला सकळ

॥ ७ ॥

मुखकमळअतिम्लान॥ ७३॥ श्लोक॥ क्रुद्धा मो घं विप्रशापं दस्वा चमुसलं रपा विस्मि
ताभयसंत्रस्ताबभूवुर्द्वारकौकसः २०॥ टीका॥ ऐको निद्विजास्वापरमकोप॥ यादवांस्फटलाअ
हाकं पा॥ मिथ्या नव्हे ब्रह्मशाप॥ भयसंतापसर्वांसी॥ ७४॥ प्रत्यक्ष देखो नि मुसळ॥ थोरस्फट
लीखळबळ॥ नरनारिकां हलकालोळ॥ यादवकुळउरेकेसें॥ ७५॥ एक रायां परिक्षीती
सबळभविष्या विगत्ती॥ रतां तत्त्वीरुछा नसांगेति॥ विचारआपमती तिहीं केला॥ ३ ७५॥
॥ श्लोक॥ तच्चुर्णयित्वामुसलं यदुराजः सआहुक॥ समुद्रसलिलेप्रास्यल्लोहं चास्यावशे
षितं॥ २१॥ टीका॥ आहुकराजाउग्रसेन॥ तेणें लाउनि लोहास्वे घण॥ मुसळ करूनियां चूर्ण
समुद्रिं जाणघालविलें॥ ७७॥ त्या मुसळाचा मध्य कवळ॥ चूर्ण न व्हेचि अति सबळ॥ उरला
वज्रप्रायकेवळ॥ तो समुद्रिं तात्काळ झुगारिला॥ ७८॥ श्लोक॥ कश्चिन्मच्छो ग्रसिल्लोहं चू
र्णानितरलैस्ततः उह्यमानानिवेळायां लग्नान्यासन्किलैरकाः मत्स्यो ग्रहितो मत्स्यघ्ने
र्जालेनान्यैः सहार्णवे॥ तस्योदरंगतं लोहं सशल्ये लुब्धको करोत्॥ २३॥ टीका॥ समुद्र ला
टां कल्लोळ॥ तेणें लोह चूर्ण सकळ॥ प्रभासे लागनि प्रबळ॥ उठिलें तात्काळ यरिका लैं

चे

॥ ७९॥ लोहकवळमिनें मीळि॥ त्या मिनातिसमुद्रजळि॥ अन्यत्र मछासहीत जाळि॥ मत्स ॥ ८०॥
घ्र आकळी निज लाघवें॥ ३ ८०॥ तो मत्स्य मत्स्यैं विदारी॥ तवं लोह निघे त्याचे उदरीं॥ देखो

घ्र

निहरिखिला तो भारि॥ हें आयुध करितो सभाग्य॥ ८१॥ मत्स्योदरिंचें लोह जाण॥ याचें

ते

जया

आचूक संधान। अगाध पारधि साधे पूर्ण। म्हणोनि ता बाण लुब्धकें केला॥८२॥ श्लोक॥
भगवानू ज्ञातसर्वार्थ ईश्वरोपि नचान्यथा। कर्तुमैच्छद्द्विजशापं कालरूप्यन्वमोदत॥२४॥
[ग] ॥टीका॥ को एही नसें ताहे पेखणें। जाणितलें सर्वज्ञश्रीकृष्णें। परि द्विजशाप अन्यथा क
[ज] रणें। हें निमिनस्पर्शेना॥८३॥ म्हणा लहेन वों त्यासि। पालटवेना द्विजशापासि। जो निमा [वे]
ल्या आणि गुरुपुत्रासि। कृष्णा कळिकाळासि नियता॥८४॥ पूंडु निकळि काळाचे दांत॥
[गत] देवकीं गर्भे आणियेथा। ईश्वरा ईश्वरश्रीकृष्णनाथ। जाणे सर्वार्थ निजसिद्धि॥८५॥ निद्रा [गत]
न मोडतां तिळभरि। मथुरा आणिली द्वारकेभीतरि। श्रीकृष्णा कायये कनकेरि। तो हिम
मतान धरि कुळाचि॥८६॥ निजकुळक्षय जरि आला। तरि आन्यथा न करि ब्राह्मणबोला॥
[ष्णित] ब्राह्मणीं पापरां जरि होला। तो हि हृदई धरिला पदांकू॥८७॥ तें चिह्न श्रीवत्सलांछना। सक
ळभुषणा भुषण। हृदई मिरवी श्रीकृष्णा। यालागीं पुर्णब्रह्मण्यदेव॥८८॥ श्रीकृष्ण शिरि
वंदि ब्राह्मण। अन्यथा न करि ब्राह्मणीं। यालागीं ब्रह्मण्यदेवो पुर्ण। वेदबंदिजन वाणिति [ततन]
॥८९॥ ब्राह्मणरूपें स्वयें श्रीहरि। यालागी ब्राह्मणाचा केवारि। कुळक्षयो जाला जरी॥
तरि द्विजावरि क्षोभेना॥९०॥ ऐको नि ब्राह्मणाच्या शापा। न धरिमोहाचा खटाटोपा। म्हणे
[दुत] सीधी गेलों संकल्पा। कुळक्षयानुरूप संतोषें॥९१॥ या परि श्रीगोविंदु। काळरूपें मानि
आनंदु। कुळक्षयाचा चिंता बाधू। त्यहीं समधु धरिना॥९२॥ तृणसंतोषें श्रीकृष्णाना

॥१८॥

या॥ पुढले आध्याईं ज्ञानकथा॥ अतिरसाळ स्वानंदता॥ अवधान श्रोतां मज द्यावें॥ १३॥
जेथें नारद आणि वसुदेवा॥ संवाद होयील सुहावा॥ जनक आर्षभ देवा॥ प्रश्नोत्तरीं जीवां (आणि)
स्वानंद वाढे॥ १४॥ तें रसाळ ब्रह्मज्ञान मातु॥ चाखवितां निजपरमार्थु॥ एका जनार्दना विन
वितु॥ श्रोतें कृपा करितु अर्थविबोधीं॥ २१५॥ वोविया॥ श्लोक॥ २४॥ इति श्रीमद्भागव
ते महापुराणे एकादशस्कंधे येकाकार टिकायां सुसलोपाख्यानो नाम प्रथमोध्याय:॥
॥ प्रसंग॥ १॥ पहिला संपुर्णमस्तु॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ५॥ ॥ ५॥ ॥ ॥ ५॥

श्रीगणेशायनमः ॥ जयजयदेवादिदेवा ॥ भोगीसीगुरुत्वें सुहावा ॥ विश्वीं विश्वात्मये
सद्भावा ॥ तुं ळुपनें जेकां विलोकिसी ॥ १ ॥ ते विश्वी जो विश्ववासी ॥ त्यातें विश्वासील शरसी ॥ तेणें
विश्वासें प्रसन्न होसि ॥ तैं पायांपासीं प्रवेशु ॥ २ ॥ त्याचरणरेणूकृपादृष्टि ॥ अहंसोहंसं
टल्यागांठि ॥ येकसनाचितुझ्यापोटीं ॥ उठाउठि प्रवेशलों ॥ ३ ॥ यालागितूं निजात्ममाये ॥ यां
हेतूजवंपाहें जोया ॥ तवंबापपणातुजमाजिआहे ॥ अभिनवकायसांगावें ॥ ४ ॥ तयेयेथें मातापि
तादोन्हीं वेगळाली असतिजनीं ॥ तेंदोन्हीं येककरुनि ॥ येकाजनार्दनीं निजतान्हें ॥ ५ ॥ आ
तांउभयभरें स्नेहाळा ॥ वाढविसी मजबाळा ॥ परिनिश्चिंतनवासोहाळा ॥ संभ्रमआगळानि
जात्मबोधाचा ॥ ६ ॥ शीवशक्तीगणेश ॥ विश्वविष्णुचंद्रांशु ॥ ऐसाअळंकारबहुवसु ॥ निजवि
लासुलेवविसि ॥ ७ ॥ यापरिमजनिजबाळा ॥ लेणिलेंवविसिस्वलिळा ॥ आणिलेइलेपणा
चासोहळा ॥ पाहासिवेळोवेळारुपादृष्टी ॥ ८ ॥ बाळकालेववीजें लेणें ॥ तें त्याप्रमाणें कायजा
णें ॥ तोसोहळामातेनभोगणें ॥ तें विश्रीजनार्दनें भोगिजेसुखें ॥ ९ ॥ आपुल्याचिद्रत्नाचिगां
ठि ॥ आवडीघातलिमाझ्याकंठीं ॥ त्यालागिंमजपाठोपाठिं ॥ निजात्मदृष्टिस्वयेंधांवे ॥ १० ॥
समर्थज्याचाजनक ॥ त्यासिमानिसकळलोक ॥ येकाजनार्दनयेक ॥ अमान्यअधिकमान्यकी
जे ॥ ११ ॥ बाळकस्वयेंबोलोनेणें ॥ त्यासिमातासीकवीवचनें ॥ तैसीग्रंथींकथाकथनें ॥ स्वयें
वि जनार्दनेंबोलिजे ॥ १२ ॥ तेणें नवलकेलेंयेथ ॥ मूर्खहातिंश्रीभागवत ॥ सर्वींबोलविलेंप्रा
कृत ॥ येकादशार्थदेशभाषा ॥ १३ ॥ परिसोनिप्रथमाध्यावो ॥ उगाचिगाहिलाकुरुरावो ॥

॥ २ ॥

पुढें कथा कथनी ठावो॥ कांहीं अभिप्रावो दिसेना॥ १४॥ आपण करावा प्रश्न॥ तवं कृष्णें सांगे ले

लनिधान॥ यालागि राजा मोन्याठेला धरुनि निवांत॥ १५॥ जाणोनि त्याचा अभिप्रावो॥ बोलता

जाला शुकदेवो॥ तो म्हणे मोक्षाचा प्रस्तावो॥ तो हा अध्यावो परिक्षीती॥ १६॥ हा येकादशा अले

अ लीक॥ श्लोकाहों निर्धी॥ कश्लोका॥ पदोपदीं मुक्तिसुख॥ लागलें देख निजसार्को॥ १७॥ ध

ऐसें ऐकतां स्वनाथा॥ राजा जाला सावधान॥ मुक्त मुखी आवडी गहन॥ अवधानें कान सर्वांग

केलें॥ १८॥ ऐसा देखोनि परिक्षीती॥ शुक आत्यंत सुखावला चित्तीं॥ तो म्हणे अवधानमुर्ती॥ येक निश्री

ती गुह्यें ज्ञानें॥ १९॥ द्वितिया ध्याइं निरोपण॥ नारद वसुदेव संवाद जाण॥ निमिजायंतयांचे प्रश्न॥

मुख्य लक्षण भागवतधर्म॥ २०॥ श्लोक॥ शुक उवाच॥ गोविंदभुजगुप्तायां॥ द्वारावत्यां कुरुद्व

हा॥ अवात्सीन्नारदोभीक्ष्णं॥ कृष्णोपासनलालसः॥ १॥ टीका॥ जो मुक्तांमाजि अग्रगणी॥ जो

ब्रह्मचर्यो शिरोमणि॥ योगी वंदिती मुगुटस्थानीं॥ जो भक्तमंडणि अतिश्रेष्ठ॥ २१॥ जो ब्रह्म

रसाचा समुद्र॥ जो निजबोधाचा पुर्णचंद्र॥ तो बोलता जाला शुक योगेंद्र॥ श्रोता नरेंद्र कुरुव

चा शीं॥ २२॥ तो म्हणे व्यासाचा जो निजगुरु॥ आणि माझा ही परमगुरु॥ श्रीनारद महामुनेश्व

रु॥ त्यासि असा दरु कृष्णभजनी॥ २३॥ द्वारके होउ निश्री कृष्ण॥ पिंजरका पाठवी मुनिगण॥ तो

तेथोनि नारद आपण॥ द्वारकेसि जाण पुनः पुन्हा येत॥ २४॥ ... होकां जे द्वारकेआंत॥ नि स्वये ॥ २ ॥

घे भय कळिकाळ कृतांत॥ जेथें स्वयें श्रीकृष्णनाथ॥ असे नांदत निजसामर्थ्ये॥ २५॥ दक्ष

शाप नारदासि पाहीं॥ मुहुर्त राहों नये येके ठायीं॥ तो शापें कीर्तनी नाहीं॥ यालागि पांहि हरि

कीर्तन निष्ठा ॥ २६ ॥ ज्याची कीर्ति नीगाई जे कीर्ती ॥ तो द्वारकें वसे स्वयें श्रीपति ॥ तथें शाप बां
धेचीन चले प्रासी ॥ यालागिं नित्य वस्ती नारदासि तेथें ॥ २७ ॥ नारदासि पूर्ण ब्रह्मज्ञान ॥ त्या
सि कांकृष्णमुर्त्तिचें ध्यान ॥ श्रीकृष्ण देहो चैतन्यघन ॥ यालागि कृष्णभजन नारदासि पढियें ॥
॥ २८ ॥ यापरि श्रीकृष्णभजन ॥ मुक्तांसि पढिये पूर्ण ॥ त्यासि न भजे अभाग्य कोण ॥ तेंचि नि
रोपण शुक सांगे ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ को नु राजन्निंद्रियवान्मुकुंदचरणांबुजं ॥ न भजेत्सर्वतोम
त्युरुपास्यममरोत्तमैः ॥ ३ ॥ टीका ॥ ऐक बापा नृपवर्या ॥ येउनि उत्तमा देहा यया ॥ जो न
भजे श्रीकृष्णराया ॥ तो गिळिला माया अति दुःखें ॥ ३० ॥ ज्या भगवंताला गुनी ॥ माथा
धरुनि पायवणी ॥ सदासिव बैसला मसणी ॥ महास्मशानि निजवस्ति ॥ ३१ ॥ पाया आ
ला चतुराननु ॥ इतरांचा पाड कोण ॥ देहा येउनि नारायण ॥ न भजे तो पुरा मृत्युग्रस्त ॥ ३२ ॥
सांडुनि श्रीकृष्णाचरण ॥ इंद्रादिदेवां करिता भजन ॥ ते देव मृत्युग्रस्त पूर्ण ॥ मां भजे त्यासि जन्म
ण मरणा कोंवारी ॥ ३३ ॥ असो निइंद्रियपाटव्य पुर्णी ॥ जो भजे श्रीकृष्णाचरणी ॥ त्यासि सर्वत्र न
नबाधी मरण ॥ क्षणेक्षणानि देखी ॥ ३४ ॥ तो नारद महामुनेश्वर ॥ सुकहोउनि भजन तत्प
र ॥ द्वारकेसि वसे निरंतर ॥ त्यासि श्रीकृष्णासि थोर अति प्रीती ॥ ३५ ॥ श्लोक ॥ तमेक
दा तु देवर्षिं वसुदेवो गृहागतं ॥ अर्चितं सुखमासीनमभिवाद्येदमब्रवीत् ॥ ४ ॥ टी
॥ का ॥ धन्य धन्य तो नारद ॥ ज्यासि सर्वि सर्वत्र गोविंद ॥ सर्वदा हरिनामाचा छंद ॥ तेणें
दि परमानंद सदा तो ॥ ३६ ॥ जो कृष्णाचा आवडता ॥ त्यासि कृष्ण आवडे सर्वथा ॥ श्री

॥२॥

ज्याचे निसंगें तत्वता ॥ नित्यमुक्त [illegible] ता जड [illegible] जिवा ॥ ३७ ॥ तो नारद येके वेळां स्वानंदा
चिया स्वलिळा ॥ आला वसुदेवाचिया राउळा ॥ तो देखोनि डोळां हरिखेलों स्वानंदा ॥ ३ वी
केले साष्टांग नमन ॥ बैसो घातलें वरासन ॥ ब्रह्मसद्भावें पूजन ॥ श्रद्धा संपूर्ण मांडिलें ॥ ३९ ॥
नारद तो त्रिनारायण ॥ येणें विश्वासें केलें पुजन ॥ हेमपात्रीं चरणक्षाळण ॥ मधुपर्कें विधा
नं पुजा केली ॥ ४० ॥ पूजा करुनि सावधानि ॥ वसुदेव बैसुनि सुखासनि ॥ हर्षें अत्यंत
सुखावोनी ॥ काय बोलता होता निबोलत ॥ ४१ ॥ वसुदेव उवाच ॥ भगवन् भवतो यात्रा स्व
स्त्यये सर्वदेहिनां ॥ कृपणानां यथा पित्रो रुत्तमश्लोक वर्त्मनां ॥ ४२ ॥ टीका ॥ स्वलिळा क
जाले पा केली तुह्मिं ॥ येणें परम सभाग्यें आह्मी ॥ तुमचेनि आगमें जालों मी ॥ कृतक[illegible] त्य स्वा
मि सान्निधमात्रें ॥ ४३ ॥ चुकलियां निजजननी ॥ बाळक दीन दिसे जनीं ॥ त्यासि मातेच्या
आगमनि ॥ संतोष मनि निर्भर ॥ ४४ ॥ त्याहुनि श्रेष्ठ तुमचि यात्रा ॥ नित्य सुखदा तिभुत
मात्रा ॥ स्वलीळा तुह्मिं महि विचरा ॥ दिनोद्धारालागोनि ॥ ४५ ॥ माता अगमनि निजबाळा ॥ चा
हि हितु संगिं नोव्हे नवा सोहळा ॥ तुमचि यात्रा दीनासकळां ॥ भोगविसरें ह्मा निजा लि
सख त्मसुख ॥ ४६ ॥ माता देते नश्वर ॥ तुमच्या आगमनि अनश्वर ॥ नित्य चित्सुख चिन्मात्र ॥२॥
तर परात्पर भोगवी ॥ ४७ ॥ तुह्मिं भगवद्धर्ममार्गीं मि ते तुमचि भेटि लाहों आह्मिं ॥ जें पु गा
ण्य कोटि निष्कामी ॥ प्रयाग संगमि केलियां ॥ ४८ ॥ नारद तुं भगवद्रुप तुसी भेटि क

रि निष्पाप ॥ तुवां कृपा केलि यां अल्पा ॥ स्वयें वित्स्वरूप ठसावे ॥ ४८ ॥ तुसे निभाक्ते ऐसी म
हिमा आ मूप ॥ तुसे निवाढला भक्ति प्रताप ॥ तुसे निभक्ति भगवद्रूप ॥ तुंचि स्वरूप नि
जनिष्ठा ॥ ४९ ॥ तूं भक्ति प्रकारांकु दिवठा ॥ कि भक्ति मार्गिचा मार्गदेष्टा ॥ नारदा तु साउ
पकार मोठा ॥ भक्ति त्या पेठा वसविल्या ॥ ५० ॥ मुख्य भागवत शास्त्र पूरी ॥ तुवां व्या सासि
उपदेशून ॥ प्रगट करविलें दश लक्षण ॥ दीनजन उध्दरावया ॥ ५१ ॥ नारदा तु देवा समान
हे ही उपमा दिसे गोण ॥ तें चि स्वसुखीं निरोपण ॥ वसुदेव आपण निरोपी ॥ ५२ ॥ श्लोक ॥
भूतानां देवचरितं दुःखाय च सुखाय च ॥ सुखायैव तु साधूनां त्वादृशामच्युतात्मनां
॥ ५ ॥ टीका ॥ देवापासून निभूत सृष्टि ॥ सुख दुःख शिणे मोटि ॥ अतिवृष्टि कां अना
वृष्टि ॥ भूत कोटि अकांत ॥ ५३ ॥ त्या ही मोजि तुजसारिखा ॥ जो दिल्या कृपा कु

पर निजात्म सखा ॥ तें पेठ पि कै मार्गि सुखा ॥ हा महिमा लोकां न कळे ॥ ५४ ॥ त्या देवा कृदं

परीस साधु अधिक ॥ हे साच चि मज मानले देख ॥ देव चरितें उठी सुखदुःख ॥
साधूनि दे ख सुखदाते ॥ ५५ ॥ दीधलें या सुखासि मागुति ॥ च्युती नाही कल्पां
ती ॥ ते अच्युतात्म स्थिती ॥ तुजपाशी निश्चिती नारदा ॥ ५६ ॥ तुझिये महिमे पा
सी ॥ मुदल देवा न ये तुकासी ॥ तें ही सांगेन तुजपासी ॥ यथार्थेसी नारदा ॥ ५७ ॥
देवाचा अवतारु होये ॥ दासां सुख दैत्यां भये ॥ तथें ही ऐसें विषम आहे ॥ हें ही
ने सभा ये तुज मा जि ॥ ५८ ॥ तूं देवाचा आत्मा होसी ॥ दैत्य विश्वासती तुजपासी ॥
रावणें नेली निय कांतासी ॥ निजगुह्यासी स्वयें सांगे ॥ ५९ ॥ देव रावणें घातले

ण

बंदी॥ तोरावणातुझे चरें वंदी॥ शेखीरामाचा आत्मा तूं त्रिशुध्दि॥ पविषमतु जमधीअसेनाईं ६०॥
जरासंध कृष्णाचा वेरी॥ तुझीचाल्ली त्याचे घरी॥ आणि कृष्णाचे सभेमाझारी॥ अप्त तूं थो
रीपें तुझी॥ ६१॥ नावघेवोंनेदी देवाचें॥ हें ब्रीद हिरण्यकश्यपाचें॥ त्यासि तुझे कीर्तन नु
चे॥ विषमत्व ऐसा चें तुज नाहीं॥ ६२॥ लां चुगी बुध्धी सदा देवांसि॥ तेसें नाहीं तुम्हासा
धूसी॥ ऐक त्या अभिप्रायासी॥ यथार्थ ऐसी सांगेन॥ ६३॥ श्लोक॥ भजंतियेयथादेवान्
देवा अपि तथैव तान्॥ छायेव कर्मसचिवाः साधवो दीनवत्सलाः॥ ६ ॥टीका॥ जेजेसे
देवयागी याजिती॥ तेसे तेसी फळें देव देती॥ न भजे त्या ते विघ्नें सूचिती॥ ऐसी गती देवां
ची॥ ६४॥ जेसा जेसा पुरुष वेंठे॥ तेसी तेसी छाया नेटे॥ ते वि भजनें देव प्रसंन मोटे॥
जव येरवीं उफराठें विघ्नें करिती॥ ६५॥ जंव सूर्य प्रकाश असे॥ तंव तंव छायासरिसी
वसे॥ निजकर्में देव ही तेसा॥ कर्मवशें प्रसंन॥ ६६॥ सूर्य अस्तें छाया नासे॥ अभजनें देव क्षो मानि
भती तेसा॥ एवं लांचुगे देव ऐसा॥ तूं ही अनायासें जाणसी॥ ६७॥ इतर देवांची कथा को
ण॥ थोरला देव लांचुगा पूर्ण॥ तो ही न भेटे जीव घेतल्या विणें॥ भेटे आपण त्याचे
गर्भवास सोसी॥ ६८॥ जाचें जी वेसी सर्वस्वें भजन॥ के ल्यानि जांग देउनि हो य प्र
संन॥ परि न भजे त्याचा घरा जाण॥ विसरोनि आपण कदां न वचे॥ ६९॥ तेसी न के तु
म्ही बुध्धी॥ दीनदयालु त्रिशुध्धी॥ चातूंत व केवळ रूपानिधी॥ एक तें विधी सांगेन
॥७०॥ तुवां व्यासासि देवर्षी नित्य ज्ञान॥ उपदेशिलें गुह्य ज्ञान॥ ध्रुव बाळक अज्ञान
लक्षणा निजाण तूं नुपेक्षिसी॥ ७१॥ प्रल्हाद उपदेशिला जे क्षां॥ दैत्य पुत्र न लक्षण श्री

ते क्षां॥ तुझे कृपेचा हेलावा॥ तो निज विसावा दिनाशी॥ ७२॥ केवळ वाट पाहोदे

खा॥ भजनें वीणये कायेका॥ महाकवी केला वाल्मिका॥ अमर अवश्य कवंदिती त्याची॥ ७३॥
देखोनि जाचिया ग्रंथासी॥ सुखवोसंडे सदाशिवासी॥ ऐसा तूं रूपा कहोसी॥ अनाथासी
कुंवासा॥ ७४॥ वरिवरी दाविसी मिणदा कोपा॥ कोपे निशा दिसी त्याचें पापा॥ सेखीं सायो
ज्याचें दीपा॥ दाविसी सद्रूपदयाकुवा॥ ७५॥ तूं अच्युतात्मा निजनिर्धारी॥ म्हणोनि
देव तुझा आज्ञाधारी॥ तुम्ही म्हणा त्याते उद्धरी॥ येरवी हातीं न धरी अणी तो॥ ७६॥ का
ऐसा तूं दीनदीक्षागुरु॥ ब्रह्मज्ञानें अति उदारु॥ परिपुसे न तो विचारू॥ निजनिर्धारु सांगो
वा॥ ७७॥ श्लोक॥ ब्रह्मंस्तथापि पृच्छामो धर्मान् भागवतांस्तव॥ यान्श्रुत्वा श्रद्धया म
र्त्यो मुच्यते सर्वतोभयात्॥ ७॥ टीका॥ आदरें म्हणे देवऋषी॥ आजि सकळ पुण्यें
आलीं फळासी॥ मायबाप तूं घरा आलासी॥ निजसुखासी दायकू॥ ७८॥ कृपा के
ली मागील लक्षिष्या॥ ते चि कृपेचा घाली ठसा॥ मज तुझा पूर्ण भरवसा॥ सोडवी भ
वफांसापासोनि॥ ७९॥ तुझेनि दर्शनें कृतकृत्यता॥ जरी मज झाली तत्वता॥ त
री भागवतधर्मकथा॥ कृपेनें वस्तुता सांगावी॥ ८०॥ ऐसे सांगावे भागवत धर्म जे
णें निरसे क्रियाकर्म॥ श्रद्धेनें ऐकतां परम॥ मरणजन्म हारपे॥ ८१॥ भवभय अ
ति दारुण॥ त्या भयाचें माया निज कारण॥ तिचें समूळ होय निर्दळण॥ ऐसे ध
र्म कृपेकरू॥ न सांगावे॥ ८२॥ मज नाहीं अधिकार पूर्ण
ऐसें विचारालक्षण॥ ते विषीं विनवण॥ सावधान अवधारी॥ ८३॥ श्लोक
अहं किल पुराणं तं प्रजार्थो भुवि मुक्तिदं॥ अपूजयं न मोक्षाय मोहितो देवमायया
॥ टीका॥ मज नाहीं अधिकार पूर्ण॥ हें ही मी जाणतों आपण॥ मागें म्यां केलें

७ स्ति

भगवद्भजन ॥ तें तूं कथन अवधारिं ॥ ८४ ॥ म्यां पूर्वि आराधिलें देवराया ॥ तें भजन ममतानें लें वायां ॥

॥ ४ ॥ प्रलोभविलो देवमाया ॥ पुत्रस्नेह लागोनी ॥ ८५ ॥ मज देवो तुष्टला प्रसन्न परी ॥ मागसि तें देयी

नस्मरे ॥ तथें माया ठकिलों मज कारणें ॥ माझा पुत्र होणें मीं मागे ॥ ८६ ॥ तो हा माझा पुत्र श्रीकृष्ण

मज परिनें संसारब्रह्मज्ञान ॥ तो न विमासें वंदि चरण ॥ म्हणें बाळक पूर्ण मी तुझा ॥ ८७ ॥ यापरि कृष्णापासि

ज्ञान प्राप्ति न व्हे आम्हासी ॥ कृष्ण परमात्मा ऋषी केशी ॥ तरि निजभव येसिं मीं जाणें ॥ ८८ ॥ हीनि

श्रेयसी मी नेणें ॥ ८९ ॥ श्रीकृष्णाजन्म लामासि कुशी ॥ म्हणे निज्ञानश्रद्धा हे मज पासिं ॥ तेणें

व तुतुष्टलों देवकी पीवे [illegible] ॥ तारि निजरूप [illegible] बुध [illegible] ॥ ८९ ॥ जे मायेनें ठकिलों वाउ कोडें ॥ माया

समुळ मुळेंसी उडे ॥ ऐसें चि सांग जी रोकडें ॥ बहु बोलोनि पुढें काय काज ॥ ९० ॥ श्लोक ॥ यथा

विचित्रव्यसनाद्भवद्भिर्विश्वतोभयात् ॥ मुच्येम ह्यंजसैवाद्धा तथा नः शाधि सुव्रत ॥ १ ॥ टीका ॥ मा

असे या जळें भवसागर ॥ भरला अतिदुस्तर ॥ त्याचा अंत ना पैरपार ॥ तो पू तुं तारक मुनिराया ॥ ९१ ॥

त्याचें सकळ जळ क्षार ॥ माजि मावजे अनिवार ॥ येक येके चराचर ॥ गिळिले सा घा रा निज रात्ती ॥ ९२ ॥

लाटा वरि लाटा ॥ मोहाच्या या अतिदुर्घटा ॥ आदळति अविवेक तटा ॥ धैर्याच्या कांठा पाडिती वें

॥ ९३ ॥ अहंकुवायो वाजतां थोर ॥ अवघा विखळ बळे सागर ॥ मीं मासे निगजेरं घोर ॥ अतिदु ॥ ४ ॥

र्धरे गर्जत ॥ ९४ ॥ नानावासनांचा वळसा ॥ पाहे पांभोवंता हे केसा ॥ येथें तरावया धिंवसा

न व्हे सरसांस कनक ॥ ९५ ॥ क्रोधाचे प्रबळ भरितें ॥ भरे द्वेषा चिया तरियांतें ॥ अ सू याति

अ वा ३४

रा

रस्कां चे तेथें ॥ चिद्राणी उतें अति रूती ॥ ७९ ॥ कामपर्वताची शिखरें ॥ विषमें भासती अ
पारें ॥ आसे रूक्षे चीवरि थोरें ॥ झाडें विषयांकुरें वाढती ॥ ८० ॥ संकल्पविकल्पांचे मीनां ॥ निं
देचा सुसरी दारुण ॥ ब्रह्मद्वेषाचे नक्र पूर्ण ॥ सागरी जाणा तळपती ॥ ८१ ॥ येवढा हा भवसागु
रु ॥ शोकिता नू अगस्ती साचारु ॥ तुझेनि भवाब्धि परपारु ॥ पावो हा निर्धारु जाला आह्मां ॥ ८२ ॥
याचा विश्वतो भय हेलावा ॥ तो आह्मां बाधीना तुझी या कणवा ॥ अप्रयासें नारद देवा ॥ भवा
र्णवा मज तारी ॥ ८३ ॥ नृपा यी उतरो निभव सागरा ॥ साक्षात्सावों परपारा ॥ ऐसा भागवतधर्मवि
चारु ॥ तो निजनिर्धारें प्रबोधी ॥ ८४ ॥ ऐकोनि वसुदेवाची युक्ती ॥ नारद सुखावला चित्तीं ॥ तो अभि
प्रावो परिक्षिती ॥ शुक सुखस्थिती सांगतु ॥ ८५ ॥ श्लोक ॥ शुक उवाच ॥ राजन्नेवं कृतः प्रश्नो वसुदे
वेन धीमता ॥ प्रीतः स्तमाह देवर्षिर्हरेः संस्मारितो गुणैः ॥ १० ॥ टीका ॥ सांगता वसुदेवाचा प्रश्न
वोळता श्रीशुक जाला स्वानंदे पूर्ण ॥ नारदें चैतन्यघन ॥ चित्सुखजीवनमुमुक्षां ॥ ८६ ॥ शुक ह्मणे नरेंदे द्
वां भावो मीनला नारदाचा भावा ॥ ऐकोनि प्रश्न सुहावा ॥ तो ह्मणे वसुदेवा धन्य वाणी ॥ ८७ ॥
बोलता परिसतां हा तुझा प्रश्न ॥ चित्सुखें प्रगटला नारायण ॥ ऐसों नारद जाण ॥ स्वानंदें पूर्ण वोसंड
ला ॥ ८८ ॥ रोमांच उठले आंगी ॥ स्वेद दाटला सर्वांगी ॥ आनंदाश्रु चालिले वेगी ॥ स्वानंदरंगी डु
ल्लता ॥ ८९ ॥ सप्रेम मीनले या श्रोता ॥ जें पूर्ण सुखावे नावेक्षा ॥ तें तो जाणा अवघारितां ॥ कथा सारा
मृताचवी नेणें ॥ ९० ॥ ऐकता वसुदेवाचा प्रश्न ॥ नारद सुखावे संपूर्ण ॥ मग स्वानंदगिरा गर्जोन
काय आपण बोलतु ॥ ८ ॥ श्लोक ॥ नारद उवाच ॥ सम्यगेतद्व्यवसितं भवता सात्वतर्षभ ॥
यत्पृच्छसे भागवतान् धर्मांस्त्वं विश्वभावनान् ॥ ११ ॥ टीका ॥ नारद ह्मणे सात्वतश्रेष्ठा ॥ वसु
देवा परमार्थनिष्ठा ॥ धन्य धन्य तुझी उत्कंठा ॥ तूं भावार्थी मोटा भागवतधर्मी ॥ ९१ ॥ ज्याचा
धर्माचेनि प्रश्ने तरे ॥ हें विश्व चि अवघे उद्धरे ॥ हें विचारिलें तुवां बरें ॥ निजनिर्धारें हरि
जनका ॥ ९२ ॥ तुझेनि प्रश्ने तरें जाण ॥ साधक नि[illegible]त्तर ती संपूर्ण ॥ साधकांचें नवलको

॥५॥

णा॥ महांपापीपावन हो होती॥ १॥ श्लोक॥ श्रुतोनुपठितोध्यातआ ६ तोवानुमोदितः॥
सद्यः पुनाति सद्धर्मो देवविश्वद्रुहोपिहि॥ २॥ टीका॥ भागवत[illegible]चे निगुणें॥ येक उध
रति श्रवणें॥ येक तरति पठणें॥ येक निस्तरती ध्यानें संसार पार॥ ३॥ येक श्रोतया वक्त
याते॥ देखोनि सुखावती निजचित्तें॥ सद्भावें म्हणे तरती त्यातें॥ तेहि तरती येथें भावें गतध
र्मे॥ ४॥ हेंदे धरितां भागवतधर्मा॥ अकर्म्याचें निर्दळी कर्मा॥ अधर्म्याचे निर्दळि धर्म॥ देउत्त
मोत्तमपद प्राप्ती॥ ५॥ हें नवलनो हे भागवत धर्मा॥ जो देवद्रोही दुरात्मा॥ अथवा विश्वद्रोहि दु
ष्टात्मा॥ तो ही तरे हा महिमा भागवत धर्मी॥ ५॥ जेथें रिघाले भागवतधर्म॥ तेथें निर्दळे कर्मा
कर्म विकर्म॥ निंदा द्वेष क्रोध अधर्म॥ आघवें विना उरों नेदि॥ ७॥ तो भागवत्त धर्म अत्यादरें
श्रद्धेनें तुवां केला थोर॥ निजभाग्यें तु अति उदार॥ परमपवित्र वसुदेवा॥ ८॥ तुसें वानुं पवित्रपण॥ त
रि पोटा आला श्रीकृष्ण॥ ज्याचे निनामे आ[illegible]जाण॥ परमपावन तिहीं लोकीं॥ ९॥ वसुदेवा
तुझिया नामत्ता॥ वासुदेव म्हणे तिअनंता॥ ते वासुदेव नाम स्मरतां॥ परमपावन ता जग हे॥ १०॥
तो स्वयें श्रीकृष्णनाथा॥ नित्य वसे तुझा घरांत॥ तुझिया ऐसा भाग्यवंत॥ न दिसे येथें मज पाहातां
॥ ११॥ श्लोक॥ त्वया परमकल्याणः पुण्यश्रवणकीर्तनः॥ स्मारितो भगवानद्य देवो नारायणो म
म॥ ३॥ टीका॥ ज्याचे निनामें वाढे पुण्य॥ ज्याचे निनामें तुटे भवबंधन॥ तो सद्य स्मरिला त्वां ना
रायण॥ तुझिया चा कल्याण वसुदेवा॥ १२॥ तुसां एकतां विप्रश्न॥ पूर्ण प्रगटला नारायण॥ म
ज तुसा हा उपकार पूर्ण॥ तूं परमकल्याण वसुदेवा॥ १३॥ ऐको निनारदाचें वचन॥ सणि विक

धर्मे

॥५॥

अशंका

ल्य धरील मना ॥ यासि पूर्वि होतें विस्मरण ॥ आतां जालें स्मरण ॥ वसुदेव प्रश्नें ॥ २४ ॥ ऐसी ज्याचि वि
कल्प युक्ति ॥ ते जाणावा निजात्मघाती ॥ तो र्षिवी उपपत्ती ॥ ऐकोनि निश्चीती शुक सांगे ॥ २५ ॥ अ
ग्निकुंडामाजि स्वयंभ असे ॥ तो घृतावदानें अति प्रकाशे ॥ तेवि सप्रेम प्रश्नवशें ॥ सुख उल्हासे मु
नीचा ॥ २६ ॥ सप्रेम भावार्थी मीनल्यां श्रोता ॥ मुक्त हि दुसे सांगे कथा ॥ तेथील सुखा चि सुखस्वस्ता ल्हा
दता ॥ जाणे जाणता सर्व मी ॥ २७ ॥ यालागिं मुक्त मुमुक्षु विषई जन ॥ भागवतधर्मे निवति पूर्ण ॥ तो चि
वसुदेवें केला प्रश्न ॥ तेणे नारद संपूर्ण सुखावला ॥ २८ ॥ जैं पूर्वपरंपरागत ॥ जीर्ण भागवतधर्म
येथें ॥ सांगावया नारद सुनिश्चीत ॥ उपपादित इतिहासा ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ अत्राप्युदाहरंतीमम्
तिहासं पुरातनं ॥ आर्षभाणां च संवादं विदेहस्य महात्मनः ॥ १४ ॥ टीका ॥ ये चि अर्थी विदेहाचे प्रश्न
संवादि आर्षभ नवजण ॥ ते हिं भागवतधर्म जीर्ण ॥ इतिहास संपूर्ण सांगेन ऐका ॥ ३० ॥ अर्षभ को
णाम्हणा तरि मुळीं ॥ त्या चि सांगेन वंशावळी ॥ जन्मले ज्याच्या सत्कुळीं ॥ नवां चि ब्रह्मनिष्ठा ॥ ३१ ॥
श्लोक ॥ प्रियव्रतो नाम सुतो मनोः स्वायंभुवस्य च ॥ तस्याग्नीध्रस्ततो नाभिरृषभस्तत्सुतः स्मृ
तः ॥ १५ ॥ टीका ॥ स्वायंभुमनूचा सुत ॥ जाण नामें प्रियव्रत ॥ त्याचा आग्निध्रे विख्यात ॥ नाभी
त्याचा सुत सूर्यवंशी ॥ ३२ ॥ त्या नाभिपासुनि तान विलास ॥ ऋषभ जन्मला वासुदेवांशु ॥ मो
क्षधर्मीचा प्रकाशु ॥ जगिं साविकाशु विस्तारिला ॥ ३३ ॥ श्लोक ॥ तमाहुर्वासुदेवांशं मोक्षध
र्मविवक्षया ॥ अवतीर्णं सुतशतं तस्यासीद्ब्रह्मपारगं ॥ १६ ॥ टीका ॥ ऋषभ वासुदेवाचा आं
शु ॥ ये लोकीं मोक्षधर्मि विश्वासु ॥ प्रवर्तावया जगदीशु ॥ हा अंशांशें अवतारु ॥ ३४ ॥ त्याचे

ज्यो ॥ ६॥

पंचमस्कंदीं चरित्र ॥ सांगीतलें सविस्तर ॥ त्यासि जाले शत कुमर ॥ वेदशास्त्र संपन्न ॥ ३५ ॥ त्याहि माजि जेष्ठपुत्र ॥ अतिशयें परम पवित्र ॥ एक त्याचें हि चरित्र ॥ अति विचित्र सांगेन ॥ ३६ ॥ श्लोक ॥ तेषां तु भरतो जेष्ठो नारायणपरायणः ॥ विख्यातं वर्षमेतद्यन्नाम्ना भारतमद्भुतं ॥ १७ ॥ टीका ॥ तो जेष्ठपुत्र भरत जाण ॥ तो हि नारायणपरायण ॥ अद्यापि भरतवर्ष उच्चारण ॥ त्याचेंनि नावें जाण विख्यात ॥ ३७ ॥ नामख्याति केलि उदंड ॥ या लागिं यातें म्हणती भरतखंड ॥ आणि कहि प्रताप प्रचंड ॥ त्याचा वितंड तो ऐका ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ सभुक्तभोगां सक्त्वेमां निर्गतस्तपसा हरिं ॥ उपासीनस्तत्पदवीं लेभे वै जन्मभीस्त्रिभिः ॥ १८ ॥ टीका ॥ तेणें दिग्मंडळ जिंतिलें ॥ समुद्रवलयांकित राज्य केलें ॥ नानाविध भोग भोगिले ॥ जे नाहिं देखिले सुरनरिं ॥ ३९ ॥ अनकूळ स्त्रिया पुत्र अनकुळ मंत्री पवित्र ॥ अनकूळ राज्य सर्वत्र ॥ त्यागिले विचित्र नाना भोग ॥ ४० ॥ ऐसे भोग भोगिलिया पाठिं ॥ सांडुनि वलयांकित राज्य सृष्टी ॥ स्वयें निघाला जगजेठि ॥ स्वहितें हृषिकेश हरि भजनि ॥ ४१ ॥ जे राज्यवैभव भोगिती ॥ त्यांसि कदां न ढेगा विरक्ती ॥ भरतें केली नवलख्याति सेविला श्रीपति भोगत्यागें ॥ ४२ ॥ तो तरी जन्में जाण ॥ होवी मोक्षासि अरोहण ॥ जालें जन्मांतर कारण ॥ ते हि विंदाण सांगेन ऐका ॥ ४३ ॥ सन्निहित प्रसूतकाळिं ॥ मृग सिजळ प्राशितां जळीं ॥ ऐको निपंचानना चि आरोळि ॥ उजळित काळी सत्राणें ॥ ४४ ॥ धाकें गर्भ त्याचा पडतां जळिं ॥ भरत स्नान करितां काळिं ॥ देखा निरूपाकळे वळिं ॥ कादि तात्काळ दयाळुत्वें ॥ ४५ ॥ मृग नये चि परतुनी ॥ मातृहीनें हें अतिदिनी ॥ भरत पाळी प्रीतदयेनी ॥ मग ममता पूर्णे वाढ

चित्याते ॥ ६॥

ली॥४६॥ स्नान संध्या अनुष्ठान। करितां मृगाचि आठवण। आरंभिल्या जप ध्यान। मृगमय मन
भरताचे॥४७॥ आसनि भोजनी शयनि। मृग आठवे क्षणक्षणी। मृग न देखतां नयनि। उठे गजब
जोनि निज ध्यान त्यागे॥४८॥ ममता बैसलि मृगापासि। मृग मृगी संवे गेला स्वैंछेसी। त्या
चा खेद करितां भरतासि। काळ अकर्षी देहांते॥४९॥ यालागिं साचचि जाण। ममते पा
सिं असे मरण। जो निर्ममता संपुर्ण। त्यासि जन्ममरण असेना॥५०॥ भरत तपिया थोर
आंगा। येथें काळ कैसेनि रिघे। ममतां संधि पाहो निवेगें। मृगत्व तद्योगें पावला॥५१॥ दे
हासि येतां मरण। भरतासि मृगाचे ध्यान। तेणें मृगजन्म पावे आपण। जन्मांतरकार
ण जालें ऐसें॥५२॥ कृपेनें केला जो संग। ताचि योगिया योगभंग। यालागिं जो निःसंग
तोचि अभंग साधक॥५३॥ मृगाचे निस्मरणें निमाला। यालागिं मृगजन्म पावला। जो
कृष्णास्मरणें निमाला। तो कृष्णाचि जाला देहांति॥५४॥ अंतःकाळिं जे मति। तेचि प्रा
णियासि जाण गति। यालागिं श्रीकृष्णाचि चिंति। अहोरात्रिं स्मरावा॥५५॥ परि मृगदेहिं
जाण। भरतासि श्रीकृष्णास्मरण। पुर्वि केलें जें अनुष्ठान। तें अंतर जाण कदा नेदी॥५६॥
मागुता तिसरे निजजन्में पाहें। तो जडभरत देह लाहे। तथ तो निर्ममत्वें राहे। तेणें तो होय
नित्यमुक्त॥५७॥ परि बहुतां जन्मांचि उणिवा। येणें जन्में काढिली बरवी। निजात्मा आ
पर कळुनि जीवीं। ब्रह्मपदवि पावला॥५८॥ ऋषभपुत्रो सातां भ्रातबंधू जाण निश्चिती

॥७॥ (margin)

त्यांत ॥ जे शांतियेस्थिती ॥ उरल्याचीगति तेऐक ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ तेषां नवनवद्धि पंपत
योस्पसमंततः कर्मतंत्रप्ररोतारए कारीतिद्धि जातयः ॥ १९ ॥ टीका ॥ नवनव खंडअप्रति
तेकेलेदेशाधिपती ॥ एक्यांसि जणांचि स्थिती ॥ कर्ममार्गि होतिप्रवर्तका ॥ ६० ॥ उरले जेनव
जण ॥ सकळभाग्याचेभुषण ॥ ब्रह्मज्ञानाचेंआधिष्ठान ॥ ऐकलक्षणतयाचे ॥ ६१ ॥ श्लोक ॥
नवाभवन्महाभागमुनयोह्यर्थशंसिन ॥ श्रमणावातरशनाआत्मविद्याविशारदाः २० ॥
॥ टीका ॥ ऋषभकुक्षिकुळदीपा ॥ स्नेहेंसरे .विंदय दीप्या ॥ नवहि जाण स्वयंसद्रूपा ॥ सायुज्य
स्वरूपप्रकाशका ॥ ६२ ॥ आत्माभ्यासी परिश्रमा ॥ करूनि निवशिले कर्माकर्मा ॥ यालागिंजे
कृताश्रमा ॥ निजनिभ्रम स्वयेंजाले ॥ ६३ ॥ शद्बबोधेंसदोदित ॥ ब्रह्मज्ञानें पारंगत ॥ शिष्यप्र
बोधिसमर्थ ॥ परमाद्भुत अतिदक्ष ॥ ६४ ॥ तेब्रह्मविद्येचेवालतेडिंब ॥ त्याचेअवयेवतेब्रह्म
कोंब ॥ तेंब्रह्मविद्येचेंपुर्णबिंब ॥ स्वयेंस्वयंभ परब्रह्म ॥ ६५ ॥ दशादिशायेक दोरा ॥ भरूनि पो
घरूणमुनिवरा ॥ वातावकुनि कउदोरा ॥ बांधलापुरानिग्रंथिरूपें ॥ ६६ ॥ आकाशाच्या
ठाईं ॥ अंबरत्व केलेनाहिं ॥ तेचि चिदांबर पाहिं ॥ येकाचिनवाही प्रावणें ॥ ६७ ॥ प्राणापा
नवळोनि दोन्हीं ॥ गाठिकेलीनाभिच्याठाईं ॥ तंव जिव ग्रंथिसुटलिपांहीं ॥ तो चिनवा ॥७॥ (margin)
हि कउदोरा ॥ ६८ ॥ ऐसे परब्रह्मवैभवें ॥ निडारले निजानुभवें ॥ त्यांचिंसांगेनमीं नावें
यथागौरवतेऐका ॥ ६९ ॥ ज्यांचेनावऐकतां ॥ कांपतकाळपळेमागुता ॥ संसारनुघ

वीमाथा॥ नामस्मरतां जयाचें॥ ६९॥ त्याचि मा नामाची कीर्ति॥ ऐक सांगे नपरिक्षिती॥ त्याचे निना
मे आवुडे मुक्ति॥ जाणा निश्चिती भाविका॥ ७०॥ श्लोक॥ कविर्हरीरंतरिक्षः प्रबुद्धः पिप्पलाय
नः॥ आविर्होत्रोथ द्रुमिलश्चमसः करभाजनः॥ २१॥ टीका॥ कवि हरी अंतरिक्ष॥ प्रबुद्ध पिप्पला
यन देख॥ आविर्होत्र द्रुमिल सम्यक॥ चमस निर्दोख करभाजन॥ ७१॥ एवं नवही नामे जाण॥
याचे करिता नामस्मरण॥ सकळ पापा निर्दळण॥ हे महिमा न पूर्ण नामाचो॥ ७२॥ त्याची परम
हंसस्थिती॥ सांगे नमी तुज प्रति॥ ज्याचेनि पावन हो यक्षिती॥ त्याचा वैनेमू तिं परम पुण्य पूज्य॥
॥ ७३॥ श्लोक॥ त एते भगवद्रूपं विश्वं सदसदात्मकं॥ आत्मनोव्यतिरेकेण पश्यंतो व्यचरन्महीं
॥ २२॥ टीका॥ तेवेगळे दिसती नवां का॥ परि भगवद्रूपें अवघें येका॥ संतासंत जग अनेका॥ आ
पणासगट येक येकत्वें पाहाती॥ ७४॥ यासि तव असंतता॥ उरली नाही सर्वथा॥ संतत्व म्हणा
वा पुरता॥ भेद न ये हाता चिन्मयत्वें॥ ७५॥ जग परिपूर्ण भगवंत॥ आपण वेगळा नुरे तेथें॥
तें व भगवद्रूप समस्त॥ भूतें महाभूतें स्वयें देखे॥ ७६॥ हेंही देखवें ‿ देखणें॥ तेही स्वयें आप
ण होणें॥ होणें न होणें येणें जाणें॥ हे गिळोनि लक्षणें विचरती मही॥ ७७॥ श्लोक॥ अ
व्याहतेष्टगतयः सुरसिद्धसाध्यगंधर्वयक्षनरकिंनरनागलोकान्॥ मुक्ताश्चरंति मुनि
चारणभूतनाथविद्याधरद्विजगवां भुवनानि कामं॥ २३॥ टीका॥ वैकुंठ कैलास स्वरसि
द्धस्थानें॥ सप्तपाताळादिगमनें॥ एवं श्लोकोक्त चौदाही भुवनें॥ अनेछा विचरणें कामना
रहित॥ ७८॥ यासि जिवीं नाही विषयासक्ती॥ या लागि खुंटेना याची गती॥ इच्छामा
त्रें गमन शक्ति॥ सुखे विचरती निष्कामें॥ ७९॥ श्लोक॥ त एकदा निमेः सत्रमुपजग्मुर्यदृच्छ
या॥ वितायमानमृषिभिः रजनाभे महात्मनः॥ २४॥ टीका॥ जेथें मनाचा प्रवेश नाही
त्याची पायवाट ते ठायीं॥ ऐसे नवें विचरती मही॥ आले ते पाही कर्मभूमिके॥ ८०॥ मही वि
चरती वितंडा॥ पातले अजनाभखंडा॥ तंव वि देहाचा याग प्रचंडा॥ मीनले उदंड ऋषेश्वर॥
॥ ८१॥ याग वेदोक्त विधी निका॥ कुंड मंडप वेदिका॥ आवो साधू निनेटका॥ विधान पिठिका॥

हि

ते

स्वेच्छा ते

दि

अतिशुद्ध ॥ ९ ॥ स्रुक् स्रुवादि पात्र साधने ॥ विस्तारूनि परिस्तरणें ॥ अखंड वसोर्धारा दंडाय
मान ॥ ऋषिमंडळ होम करिती ॥ ९३ ॥ होम होता संपूर्ण ॥ पूर्णाहुती समई जाण ॥ एतां देखिले
नवही जण ॥ दय दीप्यमान तेजस्वी ॥ ९४ ॥ श्लोक ॥ तान्दृष्ट्वा सूर्य संकाशान्महा भागवतां
नृप ॥ यजमानो ग्नयो विप्राः सर्व एवोपतस्थिरे ॥ २५ ॥ टीका ॥ अमीत सूर्याचिया कोटि ॥ हृ
रपती नख तेजां गुष्टी ॥ तो भगवंतां जिही धरिला पोटी ॥ त्याच्या तेजाची गोष्टी अलौकि
का ॥ ९५ ॥ त्याचिया अंगप्रभा ॥ सूर्य लोपता हे उभा ॥ जिही प्रभे सि आणिली शोभा ॥ चै
तन्य गाभा साकार ॥ ९६ ॥ ते भगवद्भाव वैभव ॥ भागवतांचे निजेगौरव ॥ भक्ति चे भाग्य कां
जैनव ॥ ते हे जाण सर्व मूर्तिमंत ॥ ९७ ॥ नव खंड पृथ्वीचे अलंकार ॥ नव निधीचे निजसार
नव रत्नाचें भांडार ॥ ते हे साकार नवही जाण ॥ ९८ ॥ की ते नवही नारायण ॥ स्वयें प्रगट
ले आपण ॥ नवही नरसिंह हे जाण ॥ देदीप्यमान पै आले ॥ ९९ ॥ अल्हानिले असे ति
न्ही अग्नी ॥ उभे ठेले त्या ते देखोनि ॥ हे ते भागवत देखतीन यनी ॥ इतरां लागोनि दिसे
ना ॥ १०० ॥ यितां देखोनि नवही मूर्ति ॥ ऋत्वीज आचार्य उभे ठाकती ॥ साउमा धावे विदेह
नृपती ॥ स्वानंद वृत्ती सन्मानी ॥ १०१ ॥ सवेगें घाली लोटांगण ॥ सुगुरकाढी आपण ॥ मे
स्तकी वंदूनि यांचे चरण ॥ पूर्णादरें जाण आणिता झाला ॥ १०२ ॥ श्लोक ॥ विदेह स्तानभि
प्रेत्य नारायणपरायणान् ॥ प्रीतः संपूजयांचक्रे आसनस्थान्यथार्हतः ॥ २६ ॥ टीका ॥
त्या तेजा येणि भगवत्परां ॥ विदेहा देहाविण अहंकारा ॥ दृथोरा त्यांचे पूजेसि अत्यादरा ॥
स्वयें सादर पै झाला ॥ १०३ ॥ श्रद्धा चरण क्षाळण ॥ धूपदीप सुमनें चंदन ॥ पूजा मधुपर्क
विधान ॥ केली संपूर्ण यथायोग्य ॥ १०४ ॥ श्लोक ॥ तान्रोचमानान् स्वरुचा ब्रह्मपुत्रो
पमान्नव ॥ पप्रच्छ परमप्रीतः प्रश्रयावनतो नृपः ॥ २७ ॥ टीका ॥ निजांगी ज्याचि निज
प्रभा ॥ आंगा शी आणिली शोभा ॥ कायब्रह्म विद्येचा गाभा ॥ शोभे नव प्रभा शोभायमान ॥
॥ १०५ ॥ निजहृदयीचे ब्रह्मज्ञान ॥ परिपाके प्रकाशले पूर्ण ॥ तेचि निज मंडण ॥ इतर भू

हि

नि

च

मूर्ख षणस्या नाहिं ॥१६॥ मुकुट कुंडलें कंकण सर्वांगी बाणली पूर्ण ॥ तेणें शोभला पूनिमूर्ख पण ॥ बाहीर संपूर्ण प्रकाशे ॥१७॥ तैसेन व्हे तिहे ज्ञान घन ॥ ब्रह्म पूर्णत्वें विराजमान ॥ तेंत्यांसि निंजांग मंडण ॥ इतर भुषणें तें नाहि ॥१८॥ ब्रह्मानुभवें पूर्णत्वे पूर्ण ॥ इंद्रियद्वारि विराजमान ॥ ते चित्सि निज शांति भुषण ॥ मुकुटकंकण तें तुछ ॥१९॥ मागां वोखाणिले सनकादिक ॥ त्यास मान किं हे अधिक ॥ ऐसा विचारितां परिपाक ॥ त्यांया वेगळिक दिसेना ॥२०॥ त्या नवियांचीये किंग ती ॥ त्यां नवियाचिये कस्थिति ॥ त्या नवियां चियेक शांति ॥ भेद निश्चीतीं असेना ॥१॥ त्यांच ऐसे हे सखे नव बंधू ॥ त्यांच ऐसा समान बोधू ॥ त्यांच्या ऐसा यांचा अनुवादु ॥ सर्वथा भेदु असेना ॥२॥ तस्वो घेहे नवजण ॥ आवघ्यां यक चि ब्रह्मज्ञान ॥ त्यां चियां चि शांति समान ॥ हो विदेहांस पूर्णे कळोंस रले ॥३॥ ऐसें परिपूर्णत्व जाणोनि ॥ राजा सुखावे स्थिति देखोनि ॥ मग अति विनित होउनि मृदु मंजुळ वचनि विनवीतु ॥४॥ श्लोक ॥ विदेह उवाच ॥ मन्ये भगवतः साक्षात्पार्षदान्वो मधुद्विषः ॥ विष्णोर्भूतानि लोकानां पावनाय चरंति हि ॥२८॥ टीका ॥ सार्वभौम चक्रवर्ती ॥ देहिं भ सोनि विदेह स्थिति ॥ तो जनक आर्षभां प्रति ॥ अति प्रिति विनवितु ॥५॥ त्यांचे भेटि संवउलथ लें सुख ॥ तेणें विदेहें वीण हरिख ॥ तेणे हरिखें करूनि देख ॥ प्रीति पूर्वक विनवितु ॥६॥ तुमचे सामर्थ्य पाहातां येथ ॥ तुम्हि ईश्वर पुरुष समस्त ॥ देहभावें तरि भगवद्भक्त ॥ जैसे पार्षद हरिचे ॥७॥ देवों आपण भक्त ॥ ऐसा जो कां उपनिषदार्थ ॥ तो साच करूनि वदार्थ ॥ निज परमार्थ अनुवाद ॥ ॥८॥ शिवें शिउ चियजिजे ॥ हे लक्षण तुम्हां सिं साजे ॥ येरिहे बोल चि बोलिजे ॥ परबोल तेंवो

हा
स
सि
देह
अपुला
चि

जेजे ते

॥ ९ ॥ जेअर्थे नलभे ॥ ९ ॥ विष्णुनें स्वजीस ज्याणें तें तुम्ही पवित्र करणें । मही विचरायाकारणें कृपा
ळूपणें दिनोध्दारा ॥ १० ॥ तुम्ही विचरा विश्वक रावा । परिभेटी होय प्रासितल्हां । आजि लाध
लों तुमचि सेवा । उद्धटें देवा थिलों मी ॥ ११ ॥ आजि माजें धन्य देव । आजि मासें धन्य वैभव । आ
जि मासें धन्य सर्व । हे चरण अपूर्व पावलों ॥ १२ ॥ श्लोक ॥ दुर्लभो मानुषो देहो देहिनां क्षणभं
गुरः । तत्रापि दुर्लभं मन्ये वैकुंठप्रियदर्शनं ॥ २९ ॥ टीका ॥ सकळ देहामाजि पाहा । अति दुर्ल
भ मानुष्य देहो । त्याचि प्राप्तिचा संभवो । तो अभिप्रावो अतिदुर्लभ ॥ १३ ॥ सकृत दुष्कृत समा
नसमि । तेपाविजे कर्मभूमी । तेंचि जें पडे विषमि । तें स्वर्गगामिकां नरक ॥ १४ ॥ समानकर्मि नर
स्वतासमान देहजोडे । तरि समबुध्धि न घडे । त्यासमानामाजि विषम गाढे । जेणें पडे तें आयिका ॥ १५ ॥
पापाचायेक महाविरा । पुण्य जो खणि चाराचुरा । समान आल्या तुळाभारा । ये ऐंजन्मेंन
रापापबुद्धि ॥ १६ ॥ वाळु आणि सुवर्ण । जो खिता ज्याल्याही समान । सोन्यालागिं देतिध
न । वाळु तें जाणें नेघफुका ॥ १७ ॥ येकाचें पुण्य अत्यंत थोर । पाप लाहान सानये कत्र क
रूनि जो खिता तुळाभार । समान साचार जे होय ॥ १८ ॥ ऐसे निकर्मे जे जन्मती । त्यासि पु
ण्यावरि अति प्रीती । पुण्यें पापदो निसडति । ते नित्य मुक्ति पाविजे ॥ १९ ॥ जेस या अति स
क्ष्मसंकटी । मनुष्यदेहिं होय भेटी । तेथे ही अभिमान उठि । धनदाराद्रुष्टि विषयांचो ॥ २० ॥ ॥ ९ ॥
मनुष्यदेहिंचे निआयुष्य । विषयासायास करितिकेसें । परिसद्भुनि यांजेसें । प्यालासाव
का रामृगजळ ॥ २१ ॥ गंधर्वनगरिंचीठाणि । घेतलि देवो निचिंतामणि । तेसी लटक्याला

गिआटणि। विषयसाधनी नरदेहा॥२२॥ तो जो निकल्पतरू चिंतुध्यानं। त्यायासि तेवाहो नि

रान। तेथं सांक्षेपं पेरिलें जाण। आणि आपण बीजें जैसिं॥२३॥ तैसे नरदेहा येउनि न

रा। करिती आयुष्याचा मातेरा। पूर्ण भवेसावो सिश्नोदरा। उपहास निद्रा कां निंदा॥२४॥

नित्य प्रपंचाचि कटकट्य। सदा विषयाचीखटपट्य। कदां आनें निल्यांचोखट्य। स्वेछो सारिं

पाठखेळेणें॥२२५॥ नाना विनोद टवाळि। नित्य विषयाचि वास्चाळी। त्यासि जपतां राम

नामावळि। पडे दांत खिळी असंभाव्य॥२६॥ घरा आलिया कामधेनु। दवडी तीन पासवे

न आणुनि ते विंरामनामें उच्चारूनि। नाउला जैनु नरदेहा॥२७॥ करितां नरदेहीं अहंकार। नवं

तो देह चिक्षण भंगुर। देहिं देह वतां भाग्य थोर। जे भगवत्पर भेटति॥२८॥ त्यासि भगवद्भ

क्तिची अतिगोडि। त्यावति भगवंताचि आवडि। त्याचि भेटि तै होय रोकडी। जें पुण्या चिया

कोडि तिष्ठती॥२९॥ त्याचे आवडि च्या लोभा। पालटे भगवंत आला गर्भा। दशावतारि चि

या शोभा। जाली पद्मनाभा ज्याचेनि॥२३०॥ ऐसें कृष्ण कृपा समारंभें। जे भगवंताचे

वालभे। त्याचि भेटि तेंचलाभे। जे भाग्येंस लभें स्वयें होति॥३१॥ निष्कामता निजद्रव्ये।

अनंत पुण्यें कोट्यान कोटि। शोकडिलाग तिपाठोपाठि। तै होय भेटि हरि प्रियांची॥३२॥

व्याघ्रसिंह्यांचें दूध जोउ। चंद्रामृतही हाता चढे। परि हरि प्रियाचि भेटि आतुडे। हे दुर्ल

भ गाढें मनुष्यां॥३३॥ व्याघ्रसिंहें दुधासाटीं। अति सबळता जोडे पुष्टि। परि जन्ममरण

रणा चितुटि। दुधा सारिं कदां न कें॥३४॥ सुणसीचंद्रामृत जो आरोगी। तो होय नित्य नि

रोगी। मुख्यचंद्र क्षिक्षयरोगी। त्याचें अमृत निरोगी केविं करी। ३५। त्याग्रासिंयें दुधाचे रा
॥१०॥ ति। प्राणि जे अजरामर होति। तेणें दुधें ज्या चि उसति। ते कां मरति ग्रासिं हा। ३६। जे ह
रिभक्तांचि भेटि घेउ। तें नबाधी संसारसाकडे। जन्ममरण समुळिं उडे। त्याचि भेटि आतुडे
निजभाग्यें। ३७। आजि भाग्यें मीं सभाग्य पूर्णी। लाधलो तुमचें दर्शनें। तरि अत्यंतीक क्षे
म कोण। ते करुपा करुनि मज सांगा। ३८। श्लोक। अंत अत्यंतिकं क्षेमं पृछामो भ
वतो नघाः संसारेस्मिन्क्षणार्धोपि सत्संगः शेवधि र्नृणां। ३०। टीका। म्हणे तुम्हीं निः
जनि पाप निर्मळ। तवं तुमचे निदर्शने ताकाळ। नासति सकळ कर्ममळ। ऐसे निर्मळ तुम्हीं सर्वी। ३१। कि
स्नान केलियां गंगा। पवित्र करि सकळ जगा। दर्शनमात्रें नेभंगा। जन्ममरणपेंगा मग
केंचें। २४०। तुमचें दर्शन त्रिशृंगा। अत्यंत दाटु गोपमा जि जगा। ते गंगा हो निज पापभंगा।
तुमच्या चरणसंगा वाछित। ४१। तीर्थें कायसां गा गंगेचा पडिपाडु। नाहिं तीर्थमहिमे
सि पवाडु। तीर्थीं भवदोष अवघडु। त्याचा करि निवाडु द्विसे गृ। ४२। ऐसि पवित्रता प्र
बळ। दृष्टिउ संगीं वाढ वास कळ। आजि मीं जालों अति निर्मळ। तुम्हिं दीनदयाळ मी
नेलेती। ४३। ऐसे पवित्र आणि कृपामुर्ती। भाग्यें लाधलो हे संगति। सत्संगा त्रिनि ॥१०॥
जख्याति। सांगता श्रुति मौनावल्या। ४४। ब्रह्मनि[illegible]धर्मेनेणे निजधर्मा। साधुसुखें ब्र
सं ह्मत्वे ब्रह्मां। त्या संगाचि महिमा। अति गरिमा निरोपम। ४५। सत्संग म्हणे निधि समा।

न॥ निधि जोडल्यां हारपे जाण॥ सत्संगाचें निजमहिमान॥ साधकां संपूर्ण सद्रूप करी॥ ४६॥ नि
धिसां पडल्यां सांग॥ अत्यंत वाढे विविध विषयभोग॥ तैसा नव्हे जी सत्संग॥ निर्विषय साम सुखें दाता॥
॥ ४७॥ इंद्रियांवीण स्वानंदु॥ विषयांवीण परमानंदु॥ ऐसा करिती निजबोधु॥ अगाध साधु निज
महिमा॥ ४८॥ निमिषार्ध जो सत्संग॥ तेणें संगें होय भवभंग॥ या लागि सत्संगाचें भाग्य॥ साध
क सभाग्य जाणती॥ ४९॥ संतचरणरजाचा भावो॥ भावें तुष्टी संतस्वमेवो॥ संतसंनिधिमा
त्रें पाहो॥ संसारवावो स्वयें होय॥ ५०॥ नाना विषयबाधी॥ संसारें बळें बाधी॥ त्या संसाराचि क्षा रवि
अवधि॥ जाण त्रिशुद्धि सत्संग॥ ५१॥ दीपा वियें संगप्राप्ती॥ निःशेष कापुर त्याचि दशांति॥ तेवि
जालिया सत्संगति॥ ५ संसारनिवृत्ति क्षणार्धें॥ ५२॥ तेवु मत्त्वि सत्संगति॥ भाग्य पावलो अव
चितिं॥ अत्यंत क्षेम केरा रिती॥ प्राणिपात तितें सांगा॥ ५३॥ अत्यंत क्षेम मात्त्वें वर्मे॥ जरि सुण
ल भागवतधर्म॥ त्या धर्माचा अनुक्रम॥ सांग सुगम सांगा जी॥ ५४॥ श्लोक॥ धर्मान्भागव
तान्ब्रूत यदि नः श्रुयतेक्षमं॥ यैः प्रसन्नः प्रपन्नाय दास्यत्यात्मानमप्यजः॥ ३१॥ टीका॥
परिसा वया भागवतधर्मि॥ श्रवणाधिकारि असो नि आम्हिं॥ तरि कृपा करूनि तुम्हिं॥ सांग
वे स्वामि सम्मूळ धर्म॥ ५५॥ नवलया धर्माचि ख्याती॥ सप्रेम अद्धरितां प्रीती॥ वेशवुश्री नि
या श्रीपति॥ देशव काहाती आपणिया॥ ५६॥ अजन्मा या नामाचि ख्याति॥ वेदशास्त्रें मि
रवि श्रीपती॥ तो भागवतधर्मीं प्रीती॥ सोसि जन्मपंक्ति भक्तां साठा॥ ५७॥ ऐसें भागवतध
र्मि जाण॥ जो कोएंही अन्ये नेदारण॥ त्यासि तुष्टे निनारायण॥ निजात्मता संपूर्ण स्वयें दे

तु॥ ५८॥ भागवतधर्मश्रवणार्थ॥ मज अधिकारु नसे लयेथ॥ तरि मी अनन्यशरण आगत॥ आणि तुम्हिं समर्थ कृपाळु॥ ५९॥ भूतदयेचें निडारलें पूर्ण॥ तुम्हा ठाइं वोसंडे पूर्ण॥ तुम्हिं दयानिधि संपूर्ण॥ द्यावें देतु ५९ भागवतधर्मश्रवणार्थ दीनोद्धार तुम्हचेनि॥ २६०॥ जेथें तुमचि कृपा पूर्णी॥ तेथें नराहे जन्ममरण॥ सर्वाधिकारि संपूर्ण॥ सहज जेओ पण बोळेगें॥ ६१॥ एवं तुम्हचे कृपे परतें॥ आन सामर्थ्य नाहि येथें॥ ऐसें जाणोनि निश्चितें॥ शरण तुम्हा तें मि आलों॥ ६२॥ काय सीणातें पणाचि लाज॥ येथ तुम्हचि कृपा मासेंकाज॥ ऐसे विदेहें प्रार्थिलें द्विज॥ चरण रजवंदुनी॥ ६३॥ ऐकोनि विदेहाचा नम्र प्रश्न॥ संतोषले नव द्विजजण॥ ते विश्वरीमुखें नारद आपण॥ करि निरोपण वसुदेवा॥ ६४॥ श्लोक॥ नारद उवाच॥ एवं ते निमीना पृष्टा वसुदेव महत्तमाः॥ प्रतिपूज्याब्रुवन्प्रीत्या ससदस्य र्त्विजं नृपं॥ ३॥ टीका॥ जो जगाचीस्थितिगति जाणता॥ जो हरिहरांचा पदियंता॥ जो निजात्मज्ञाने पूर्णता॥ तो जाला बोलता श्रीनारदु॥ ६५॥ नारद म्हणे वसुदेवा॥ विदेहें प्रश्न केला बरवा॥ तेणें परमानंदें तेव्हां॥ त्या महानुभावा उलथला॥ ६६॥ संतोषोनि नवहि मूर्त्ती॥ धन्य धन्य विदेहा म्हणती॥ तरि दोजहि सादर परमार्थी॥ सद्गुरु श्रवणार्थीं अतितत्पर॥ ६७॥ ऐसें देउनि अनुमोदन॥ बोलते जाले नवहि जण॥ उत्तरें देतिलें आपण॥ नव प्रश्न विदेहाचे॥ ६८॥ भागवत धर्म भगवद्भक्त॥ माया केसि असे नांदत॥ तिचा तरणोपाव येथ॥ केविं पावत अज्ञान॥ ६९॥ येथ केसें असे परब्रह्म॥ कासया नाम म्हणिजे कर्म॥ अवतारचरित्र संख्या परम॥ अभक्ताअधमगति केंवि॥ २७०॥ को [illegible] णे युगिं केसे धर्म॥

सांगावे जि उत्तमोत्तम ॥ ऐसे नव प्रश्न परम ॥ जनके सधर्म पुसले ॥ ७१ ॥ ऐसे विदेहाचे प्र नव
श्न ॥ अनुक्रमे नवही जण ॥ ते चि कथेचे लक्षण ॥ त्यांत प्रथम प्रश्न कवि सांगे ॥ ७२ ॥ श्लो
क ॥ कविरुवाच ॥ मन्येकुतश्चिद्भयमच्युतस्य पादांबुजोपासनमत्र नित्यं । उद्विग्नबुद्धेर
सदात्मभावाद्विश्वात्मना यत्र निवर्तते भीः ॥ ३३ ॥ टीका ॥ रायें पुसिले अत्यंतीक क्षेम ॥
तदर्थीकि विज्ञातां परम ॥ तो अत्यंतीक क्षेमाचें वर्म ॥ भागवत धर्म उपपादि ॥ ७३ ॥ ऐक राया
नवल परि ॥ आपुला संकल्प आपणा वैरी ॥ देहबुद्धि वाढउनि शरीरी ॥ आतिद्रक
विभवभय ॥ ७४ ॥ जयापासि देहबुद्धि ॥ तयासि सुख नाहीं त्रिशुद्धि ॥ तो बुडाला द्वंद्व सं
धि ॥ आधिव्याधि महा रोवीं ॥ ७५ ॥ जे देहबुद्धिपासिं ॥ सकळ दुःखाचि या राशिं ॥ महाभ
याचि भूतें चौपाशिं ॥ अहिर्णिसीं सांबती ॥ ७६ ॥ देहबुद्धिमाजि सुख ॥ अनुमात्र नाहीं दे
ते ख ॥ सुखाभानि तें महा मूर्ख ॥ दुःखजनक देख देहबुद्धि ॥ ७७ ॥ देहबुधिचे यानरा ॥ घोर क
चिंतेचा आउदरा ॥ संकल्पविकल्पा चामाना ॥ ममता द्वारा अनिवार ॥ ७८ ॥ दिपाचि मि
ळणिपासीं ॥ केवळ दुःख पतंगासी ॥ तरि अळंगूं धांवत्यासि ॥ तेवि विषयासि देह
बुद्धि ॥ ७९ ॥ ऐसिआ सतां देहबुद्धि कुडि ॥ वाढविनिव पात्विगोडि ॥ तेथ महाभयें जो
डे जोडि ॥ जन्ममरणाकोडि अनिवार ॥ ८० ॥ येवढा अनिवार संताप ॥ देहबुधिपासिं म
हापाप ॥ जाणोनि धरि जो अनुताप ॥ विषइ अल्प गुंतेना ॥ ८१ ॥ धरिता विषयांचि गो

ति। भोगा वश्य जन्ममरण कोडि। येणे भये विषय वोसंडी। इंद्रिया तें कोंडि अतिनेमें।

॥१२॥ ॥८२॥ इंद्रियें कोंडि लीन कोंडति। [illegible] विषयें [illegible]ति। पुढतिं पुढति बाधूं येती। पा साडीतां न सांडी

लागि हरिभक्ति सांगी तत्ति वेदे। ८३। इंद्रिये कोंडावीन लैंति। सहज राहें विषयस्थिति

भग ति। येवढ सामर्थ्य वश्यक्ति। जाणनि श्चिती नपवर्या। ८४। योगी इंद्रियें जे कोंडीति। ते

भक्त लावि ती भगवद्भक्ती। योगि विषय जे त्यागीती। ते भक्त अर्पिति भगवंती। ८५।

योगि विषयत्यागीती। त्यागितां ते दुःखी होती। भक्त भगवंती अर्पिती। तेणें ते हो

ती नित्यमुक्त। ८६। हें न म्हणाति विकल्पका। याचि लागि येथ देखा। कायेन वाचा

त लाभ्लोक। अर्पण घोंकबोलिजेल। ८७। दारासुतगृह प्राण। करावे भगवंतासि

अर्पण। हे भागवतधर्म संपुर्ण। मुख्यत्वे भजन यानावें। ८८। अकरा हें इंद्रियवृ

त्ति। केवा लागति भगवद्भक्ति। एकरायालु जमति। संक्षेपस्तिति सांगेन। ८९।

मनें करावें हरिचें ध्यान। श्रवणि करावें कीर्तन श्रवण। जिव्हे करावें नामस्मरण।

अ हरि कीर्तनाही निरंशी। १९०। करिं करावे हरिपुजन। चरणि देवालयागमन। घ्रा

णी तुळसि आमोद ग्रहण। जिहिं हरिचरणपुजीले। ९१। नित्य त्वृ निर्माल्य शिर

वे रीसीं। चरणतिर्थ अभ्यांतरिं। हरिप्रसाद जाव्हा उदरिं। सांदिरवो निदुरिभ ॥१९॥

वभयपळे। ९२। पादते निस[illegible] हमावे जाण। चरते न प्रेमे संपूर्ण। अखंड स्पासि श्री

५ कृष्णभजना ॥ त्यासि भव बंधनुं असेना ॥ १३ ॥ सकळ भयामाजि थोरा ॥ भवभय अति दुर्धर ॥ तेंही हरिभक्ती समोरा ॥ बापुडें किंकरकें विरहो ॥ १४ ॥ करितां रामनाम स्मरण ॥ उठौनि पळे जन्ममरण ॥ तेथें भवभयाचें तोंड कोण ॥ धैर्यपण धरावया ॥ १५ ॥ जेथें हरिचरणीं भजनप्रीती ॥ तेथें भवभयाची निवृत्ती ॥ परमनिर्भय भगवद्भक्ती ॥ आमुचा मती निजनिश्चये ॥ १६ ॥ आमुचा कृतनिश्चयो प्रमाण ॥ जेथें साक्षी वेदशास्त्र प्रमाण ॥ सर्वोत्तम असो वेदशास्त्र प्रमाण ॥ स्वमुखें बोलिला भगवद्भजनें ॥ निर्भय स्थान सर्वांसि ॥ १७ ॥ असो वेदशास्त्र प्रमाण ॥ स्वमुखें बोलिला श्रीकृष्ण ॥ मी सर्वदा भक्ति आधीन ॥ भक्ती प्रधान भगवद्वाक्य ॥ १८ ॥ उद्धव ऐकोनिया चारी बोल ॥ लवला त्यां श्रीकृष्णा ॥ निजात्मप्राप्तीचा उपाय ॥ भक्त्या हमेकया ग्राह्य ॥ बोलिलाल वला त्यां श्रीकृष्ण ॥ स्वा ॥ निजात्मप्राप्तीचा उपाया ॥ भक्त्या हमेकया ग्राह्यः ॥ अंजः पुंसाम विदुषां विधि ॥ १९ ॥ श्लोकार्थ ये वे भगवता प्रोक्ता उपाया ह्यात्मलब्धये ॥ अंजः पुंसाम विदुषां विद्धि भागवतान्हितान् ॥ ३४ ॥ टीका ॥ न करितां वेदशास्त्र वित्पत्ती ॥ ऐशिया अज्ञान निजात्मप्राप्ती ॥ सुगमें जोडे ब्रह्मस्थिती ॥ याला गिंहा हरिभक्ति प्रकाशिली देवें ॥ ३२१ ॥ न करितां वेदशास्त्र पठण ॥ जड मूढ भजनें तरले कोण ॥ उन्मत्त गजेंद्र उद्धरण ॥ गर्भसंरक्षण परिक्षितीचें ॥ ३ ॥ अंबऋषी गर्भनिवारणा ॥ करावया भक्तीचि कारण ॥ अहं भक्तपराधीन ॥ स्वमुखें नारायण बोलिला ॥ २ ॥ वनचर वानर नेणो किती ॥ उद्धरले भगवद्भक्ती आश्वळे तरा व्यानिश्चिती ॥ विवरीजां बुवं ती भक्ति सत्व वरिली ॥ ३ ॥ जाणपां अविवेकी केवळ ॥ गो ॥ ळी गोधने गोपाळ ॥ हेही उद्धरिले सकळ ॥ कृष्णासख्य केवळ अनन्य प्रीती ॥ ४ ॥ शास्त्रविरुद्ध विवेकस्थिती ॥ जारभावें श्रीकृष्ण प्रीती ॥ गोपी उद्धरल्या नेणों किती ॥ अनन्य भक्ती असंख्य ॥ ५ ॥ न करितां नाना नाक्लिष्टनि ॥ सुगमोपाये ब्रह्मप्राप्ती ॥ अबळें तारावयानिश्चितीं ॥ भगवंतें निजभक्ती प्रगट केली ॥ ६ ॥ तेंहे

॥१३॥ न देवे ग

तेहें गया भागवत जाण ॥ मुख्यत्वें भक्ति प्रधान ॥ भावें करितां भगवद्भजन ॥ अज्ञान जन
उधरती ॥ ७ ॥ हें भागवत देवें केलें ॥ अज्ञाना लागीं निजपूर्ण केलें ॥ भवाब्धि तरोते त्या भजनभा
वें महां नावें निर्माण केलि ॥ ८ ॥ भागवताचे महा नावें ॥ जे रिघाले भजन भावें ॥ त्यासि भ
वभयाचे हेलावे ॥ भजन स्वभावें न लागती ॥ ९ ॥ स्त्री शूद्रादि अवघे ॥ पालु नियाये भावें ॥ येके
चि खेपा स्वयें न्यावे ॥ भजन भावें परतिरा ॥ १० ॥ जे आवळिता भाव बळें ॥ तोडि कर्माकर्म
क्रूर जळें ॥ स्वबोधाचे निपाणि ढाळें ॥ काढि तीके बूळ निजात्म रीती ॥ ११ ॥ वैराग्याचे निजना
वाडें ॥ आढळें बैसले चहूं कडे ॥ विषयांचे अंदोळे रोकडे ॥ खुकउनि धऊ पुडे ॥ काढि तीकां
ठा ॥ १२ ॥ संचित क्रियमाणाच्या लाठा ॥ मोडे निला विती नीट वाटा ॥ वंचून प्रारब्धाच्या सां
ठा ॥ निजात्म कांठा काढिती ॥ १३ ॥ तेथे गुरुवचन साचारें ॥ सांभाळि तोडणें पुरें ॥ भूतदु
ये खेव निदोरें ॥ निजनिर्धारें वोढवी ॥ १४ ॥ तवं येकायेकिं येकसरें ॥ काढि लिपवा परतीरें
~~विजनिर्धारें वोढवि~~ मग प्रत्यावृत्तिवेर सारें ॥ आत्मसाक्षात्कारें खुंटली ॥ १५ ॥ येथें
धरिला पुरें भावो ॥ ते बुडणें चि हा यवावो ॥ मग टाकांवा जो ठावो ॥ स्वयें स्वयमेवो आपण
होये ॥ १६ ॥ येथें पोव्हणेयावीण तरणें ॥ प्रयासें विण प्राप्ती घेणें ॥ सुखें पायें ब्रह्म पा
वणें ॥ यालागिं नारायणें प्रकाशिलि भक्ति ॥ १७ ॥ भागवत धर्मी चि ये स्थिती ॥ भाळि
भोळिं भवाब्धि तरती ॥ सुखें पायें ब्रह्मप्राप्ती ॥ तें चि श्लोकार्थी विषद सांगे ॥ १८ ॥

॥श्लोक॥ यानास्थित्य नरो राजन्न प्रमाद्येत कर्हिचित् धावन्निमील्य वा नेत्रे न स्खलेन्न पतेदिह ॥ ३५ ॥ टीका ॥ जे एक तिसम तिने रातं ॥ भावे भजे भगवत्कथा ॥ त्यासि विघ्न बाधकता ॥ स्वप्नीं हि सर्वथा प्रमादु न घडे ॥ १ ॥ सद्भावेंसी सप्रेमा ॥ आचरतां भागवत धर्मा ॥ बाधुं न शके कर्माकर्म ॥ भावें पुरुषोत्तम संतुष्ट सदा ॥ ३२ ॥ श्रुती स्मृती हे दोन्ही डोळे ॥ येथें विसरतें जें आंधळे ॥ ते ही भजनीं धांवतां भावबळें ॥ पडेना आडखळे सप्रेमयोगें ॥ २ ॥ प्रेमें विकुंठित शास्त्रज्ञान ॥ प्रेमें विसरे ध्यानपूजन ॥ प्रेमें विसरे श्रवणकीर्तन ॥ रधा जाश न पुनाथा ॥ ३ ॥ माता देखोनि प्रेमभावें ॥ बाळक डोळे झांकुनि धांवे ॥ ते धांवे सर्वस्वें लितपावें ॥ अति सद्भावें निजमाता ॥ ४ ॥ ते सा सप्रेम जो भजे भक्त ॥ त्याच्या जना सर्व भगवंत ॥ भुललस्यो ले स्वानंदयुक्त ॥ स्वयें सांभाळीत पदोपदीं ॥ २४ ॥ ऐसें आचरतां भागवत धर्मी ॥ बाधुं न सके कर्माकर्मी ॥ कर्मोसि ज्याचि आज्ञा नेम ॥ तो पुरुषोत्तम भजनामाजि ॥ २५ ॥ ऐसा भागवत धर्मि गोविंदु ॥ तुष्टला सर्वं चाले आनंदकंदु ॥ तथें केवि स्थिवे विधी निषेधु ॥ भक्तां प्रमादु करोन बाधी ॥ २६ ॥ जे विकारांच्या मिठी या बाळा ॥ अवरोधन करवे द्वारपाळा ॥ ते वि भागवत धर्म भजन सिळा ॥ कर्माची आगळा बाधुं न सके ॥ २७ ॥ ज्यासि भगवद्भजनि विश्वास ॥ विधिनिषेध त्याचा दास ॥ देखोनि निजभजनविलास ॥ स्वयें जगन्निवास सुखावे ॥ २८ ॥ भागवत धर्मे राहे कर्मी ॥ तवं तवं सुखावे पुरुषोत्तम ॥ सप्रेम भक्तां बाधीक

र्म॥ हा स्वधाश्रमभ्रांता सी॥३१॥ कर्म करूं पावे प्रमादु॥ तवं प्रमादिं प्रगटे गोविंदु॥ याला

॥१४॥ गीं विधी निषेधु॥ नसके बाधूं हरिभक्तां॥३३॥ अजामेळा कर्मबाधा॥ यम पासीं बाध

तां सुबद्धा॥ तेथ प्रगटो निगोविंदु॥ केला अतिशुध नाममात्रें॥३२॥ स्वधर्म कर्म हेंचि

दो कीं॥ निजसत्ताभावें करूनी॥ जो पडे भजनसुखासनी॥ तो पडे तें दडणी स्वधर्म

अ कर्मा॥३२॥ भजन प्रतापें सताल क्षणीं॥ स्वधर्म कर्मा ऐसें दडणी॥ वर्णाश्रमाचा ठावा

संपूर्णी॥ लौकिक रणे कर्माची॥३३॥ एवं भागवतधर्म जे सेवका॥ स्वधर्म धर्म त्यांचे रक्षि

ते राहों नसके त्या सन्मुखा॥ मां के विं बाधक होउं शकेला॥३४॥ केसें केसें भागवतधर्म

के विंभगवंति अर्पे कर्मी॥ तें अति गुह्य उत्तमोत्तम॥ निजभजन वर्म ऐकराया॥३५॥

॥श्लोक॥ कायेन वाचा मनसेंद्रियैर्वा बुध्यात्मना वानुसृत स्वभावात॥ करोमि यद्यत्स

कलं परस्मै नारायणायेति समर्पयेत्तत्॥३६॥ टीका॥ हेतुक अथवा आहेतुकी॥ वे

दीक लौकिक स्वभाविकी॥ भगवंतीं अर्पिसकळिका॥ या नांव देंख भागवतधर्मी॥३६॥

उदकीं तरंग अतिचपळ॥ जिकडे जाय तिकडे जळ॥ तैसें भक्ताचें सकर्म सकळ

अर्पिता काळ भगवंतीं॥३७॥ ये श्लोकिंचे व्याख्यान॥ पहिलें मानासिक अर्पण ॥१४॥

पाठिं इंद्रिय बुद्धी अभिमाना॥ कायीक जाणश्लोकांतीं॥३८॥ भागवत धर्माचि

निजात्मिती॥ मनबुधि चित्त अहंकृती॥ आदिकरूनि इंद्रियवृत्ती॥ अर्पितिभगवंतीते
ऐक॥ ३९॥ बाधूं न सके स्वधर्मकर्मी॥ ऐकशा या त्याचेंवर्मी॥ मनीप्रगटलापुरुषोत्तम॥ अ
तिनिःशीम निजबोधें॥ ३४०॥ ऐसा निसंकल्पविकल्पा॥ आघवेंजालेभगवद्रूपा॥ पाला
गींभक्ति निष्पाप॥ सत्यसंकल्पहरिदास्या॥ ४१॥ जेवि बुधि बळाचें रवेळ॥ राजाप्रधान
गजदळ॥ अवघें काष्ठचि केवळ॥ तेविं संकल्पसकळ भगवद्रूप॥ ४२॥ जो जो कल्पना
कामिकाम॥ तो तो होय आत्माराम॥ तेथ भजनाचा संभ्रम॥ अतिनिःशीम स्वयेंवाढे
॥ ४३॥ जाग्रति सुषुप्ति आणि स्वप्न॥ तीहि अवस्था होय भजन॥ जेथ कां अखंड अनुसं
धान॥ निजबोध पूर्ण ठसावे आंगीं॥ ४४॥ मना हातां समाधान॥ समाधानें अभिन्न
भजन॥ पूर्ण बाणलें अनुसंधान॥ ध्येयध्याताध्यान समरसें भजे॥ ४५॥ तुर्या सा
क्षी उन्मनी॥ या हि लाविल्या भगवद्भजनी॥ जंव वरि आवस्थापण॥ आपआपण
मुकला नाहिं॥ ४६॥ ऐसा भावें नेणोउपजे भावो॥ तो तात्काळ होय देवो॥ मग अर्पणाचा
लवलाहो॥ अर्पितां पाहा हा हो स्वयें होतां॥ ४७॥ स्वरूपें मिथ्या केलें स्वप्न॥ जाग्रति सो
लूनकाढिलें ज्ञान॥ निवडुनि सुषुप्ति सुखसमाधान॥ तिहीं ते परिपूर्ण येकत्र केलें॥ ४८॥
तयेस्वरूपीं सगळें मन॥ स्वयें चि करि निजात्म आर्पण॥ तेथिंचें सुख समाधान॥ भ
क्त सज्ञान जाणती स्वयें॥ ४९॥ यापरिमानसिक जाण॥ सहजस्वरूपि होय अर्पण॥

॥१५॥

क

आतां इंद्रिय समर्पण॥ होय तें लक्षण ऐक राया॥ ५०॥ दीपला विजे घरा भीतरी॥ तो चि प्रकाशे गवाक्षद्वारीं॥ तेविं मनि प्रगटला श्रीहरी॥ तो चि इंद्रियां तरि भजनानंदु॥ ५१॥ तरि इंद्रियव्यापार॥ सांगीजे तो सविस्तर॥ स्वभावें इंद्रियव्यव्हार॥ भजन परंपर ब्रह्मीं॥ ५२॥ जव जव दृष्टी देखे द्रश्यातें॥ तव देवो चि दिसे तेथें॥ या परि पैं दर्शनातें॥ अर्पि भजनासत्व द्रष्टीचा वीरायो॥ ५३॥ द्रश्य द्रष्टा आणी दिठी॥ देखतां तीनी येक वृटी॥ सहजीं ब्रह्मार्पणीं त्रिपुटी॥ भक्त जग जेठि या परि अर्पि॥ ५४॥ दृष्टी प्रकाशी द्रव्य पण॥ तो चि दृष्टि माजि होय देखणें॥ ऐसें न अभिन्नपणें॥ दर्षनार्पणें भजे भक्त॥ ५५॥ हे येकपणि ती निभाग॥ तिहींमाजि येक आंग॥ ऐसें जें देखणें चांग॥ त्याचें अर्पण सांग सहजें अर्पी॥ ५६॥ नाना पदार्थ रांजले॥ नीच नवें देखति डोळे॥ परि अर्पणाचें सोहळे॥ निजात्मे मेळें आर्पिती स्वयें॥ ५७॥ या परि दृष्टीचें दर्शना॥ भक्त करिती ब्रह्मार्पणा॥ आतां श्रवणाचें संपूर्ण॥ अर्पितें लक्षण ऐक राया॥ ५८॥ जो बोलतें बोलविता॥ तो चि श्रवणीं जाला श्रोता॥ तो चि अर्थावबोध जाला जाणता॥ तेथ ब्रह्मार्पणता सहज चि॥ ५९॥ शब्द शब्दवें जव उठि॥ तव शब्दविता पाठिपोठीं॥ तेणें अहत्रीम भजन उठि॥ ब्रह्मार्पणी मीठि श्रवणीं पडे॥ ६०॥ शब्दू बोला संवे अर्थवाढि॥ तव शब्दविता घे शब्दाचिं गोडि॥ तेणें हरी भजनआवडि॥ स्वयें उठि गाढि श्रवणार्पणीं॥ ६१॥ शब्दू जव कानि पडे॥ तव शब्दार्थें भजन वाढे॥ बोलविता च्या आंगा घडे॥ अर्पण उघडे करि तें चि बोलासि बोलविता॥ त्यासि दृढ केलि येकात्मता॥ ते भजनचढे श्रवणाच्या हाता॥ ब्रह्मार्प

जो

सं

॥स्ति॥५॥

पद

६२॥

णता निज योगें ॥ ६३ ॥ संद्गुरु स्वन पडतां कानीं ॥ मनाचें मन पण विसरे मनीं ॥ ते चि श्रवण
ब्रह्मार्पणिं ॥ भगवद्भजनीं सार्थक तें ॥ ६४ ॥ श्रवणें चि यापरि श्रवण ॥ करितउ ठिले ब्रह्मार्प
ण ॥ हेतु रहीत भगवद्भजन ॥ स्वभावें जाणें स्वयें होये ॥ ६५ ॥ भजनें तुष्टला जगन्निवास ॥ हो
ये वासाचा निजवास ॥ मग घ्राणद्वारा परेश ॥ भोगि सुवास ब्रह्मार्पणेसीं ॥ ६६ ॥ मग नाना सुवा
स परवडि ॥ जो सुमना सुमनें जोडि ॥ तो घ्राणत्वें घ्राण होय आवडि ॥ ब्रह्मार्पण परेडि निज
भोग अर्पी ॥ ६७ ॥ वासा स्वा अवकाश होय आपण ॥ घ्राणि ग्राहकु पणें जाण ॥ तो भोगे चि
स्वयें संपुर्ण ॥ कृष्णार्पण सर्वें होतु ॥ ६८ ॥ रसना रस सेउं जाये ॥ मग रसनें माजि येउं निरा
हे ॥ तवं रसस्वाद देवो होये ॥ ब्रह्मार्पणें पाहें रसें भोगी ॥ ६९ ॥ जे जे रसना सेवि गोडि ॥ ते ते हरि
रुपें धरु पुडि ॥ स्वा दायेउ निराकडि ॥ ब्रह्मार्पण परवडि निज भोगे अर्पि ॥ ७० ॥ रसु रसना
रस स्वाद ॥ त्रिविध भेदें निज अभेद ॥ रससेवनि परमानंद ॥ स्वानंदकंद वोसंडे ॥ ७१ ॥ कडु व
ट मधुर भाना रस ॥ रसना सेविसा वकाश ॥ परि तो अवघा ब्रह्मरस ॥ स्वादिं सुरस परमान
दु ॥ ७२ ॥ या परि रसिं रसभा ॥ भोगीं रातलि कृष्णार्पणा ॥ आतां स्पर्श विषय रचना ॥ अर्पे ब्र
ह्मार्पणा तें ऐकें ॥ ७३ ॥ स्पर्श घेयि जे निज देहिं ॥ तवं देहीं च प्रगटे विदेही ॥ मग स्पर्शि जे जे
कांहिं ॥ तो तो भोग पाहिं ब्रह्मार्पणें उठी ॥ ७४ ॥ स्पर्शा स्पर्शे जें स्पर्शि जो ॥ तवं स्पर्शा वयाना
ढळे दुजें ॥ तेणें येकपणाचे निर्व्याजें ॥ कृष्णार्पण वाजें भजन प्रगे ॥ ७५ ॥ तेथे जो जो
घेयि जें पदार्थु ॥ तो तदर्थें होय समर्थु ॥ तेणें त्वि भजनें परमार्थु ॥ निज स्वार्थु निज भक्तां ॥ ७६ ॥

ध्यावया कांहिं देवो जाय। तवं देतां भजनें कैसें पाहें। देतें घेतें दानस्वयें। देवोचि होय निजांगें॥७७॥

॥१६॥ जेउतें जेउतें चालती पाय। तो तो मार्ग देवोचि होय। मग पाउला पाउली पाहें। निजभजन होये
ब्रह्मापणेंसी॥७८॥ वाचरणा आचरणाची गति। तो चि निजांगें क्षीती चीक्षीती। चालता तेस
याचि युक्ति। सहजें ब्रह्मस्थिती निजकर्म अर्पण॥७९॥ बोलबोलवीतें या बोलीं भेटी। बोलणें
लाजे साचियें दृष्टी। ते लाज गिळुनि बोल उठी। निजभजन पुष्टिब्रह्मापणें॥८०॥ शब्दु माव स्थि
जें ळे निःशब्दिं। निःशब्दें चि बोलीं शब्दीं। ते चि अर्पणाची विधी। जाणोनि त्रिशुद्धि समर्पितें नसीं
॥८१॥ बोलबोलवितां बोला आंतु। तो चि बोल अर्पणासि चि येतु। ऐसा शब्दें चि भजना
थु। प्रगटे परमार्थु ब्रह्मार्पणें सी॥८२॥ ऐसा मनें कर्में वचनें। जो द्रढावला भगवद्भजनें।
ते चि भजनअभिमानें। निज निर्वाणें द्रढ धरिलें॥८३॥ तरंग समुद्रा आतोता। म्हणे मी मातें निम
घेत ल्हत्तां। जग तें निववितां जिवविता। तृषा हरिता चातकांची॥८४॥ माझेनि सेवें पिकती सस्ये
माझेनि सरिता उथळती। मयगु सामाहस्या मज मिळती। समरसती सिंधुत्वें॥८५॥ तेविं मु
क्तीं चतुर्थ पणें। पावोनि भजे अभिमानें। त्यास्या भजनाचें लक्षण। सावधान आवधारा
॥८६॥ म्हणे मी सकळ लोककर्ता। कर्म करूनि केअेता। अकर्ता मी सर्व भोक्ता। निसंभो अ
क्ता मी येक॥८७॥ सकळ लोकीं मासि सत्ता। सकळीं सकळ मी नियंता। सकळ सकळ ॥१६॥
त्वें प्रकाशिता। काळादि मी शास्ता कळिकाळाचा॥८८॥ सकळभूतीं मी येक। मीं चि
व्याप्य व्यापक। जनिता जनिविता जनक। नहोनि अनेक जग रूप मीं॥८९॥ मीं देवांचा

आदिदेवो । देवीं देवपण माझ्ना चि भावो । म्यामाजि मीं अजय्ये यो । अक्षरीं अक्षरभावो । माझे निजअंगीं ॥ ११ ॥ ईश्वरी जे जे सत्ता । ते ते माझी समर्थता । भगवंतीं भगवंतता । जाणत त्वतां माझेनि ॥ १२ ॥ मीं आदीची अनादि आदि । मीं समाधी चि निजसमाधी । निजशुद्धि सिमाझे निःशुद्धी । यापरी त्रिशुद्धी अभिमानां परा ॥ १३ ॥ मीं आपलेपें आप । मीं प्रकृतिपुरुषाचा बाप । स्फुरलिये चे स्वासंकल्प । निर्विकल्पे माझा ॥ १४ ॥ मीं अजन्मा तन्मो निजन्मो । मीं अकर्मा करोनि कर्मों । माझे नियोगें पुरुषोत्तमें । पाविजे महीमे उत्तमोत्तमांचें ॥ १५ ॥ सच्छिद्रु माझें अंग स्विछिद्रु मी स्वि चांग । नेहा निमीं तिनी भाग । आनंद निर्व्यंगता चि मीं ॥ १६ ॥ माझें निसयें दृष्टी डोळसा । मज माजि चिदाकाश । माझें निजांगें जगन्निवास । सावकाशु नांदतु ॥ १७ ॥ अैजा अजा अजपणें मी अजा ॥ निःशेष निर्बिजा मी बीजा । माझेनि जागेसीनिजा । निजभोज स्वयें स्वयें नांदे ॥ १८ ॥ अधिष्ठाना मज माजि । आदिवासु मी जगदीशाचा पूर्ण ईश्वरु । मीं परमपुरुषां ही पुरुषु । परेषा परेषु मी चि मीं स्वयें ॥ १९ ॥ असंत माझेनि संत होय । अचिद माझेनि चिद्रूप होय । आनंद होय पनि वोहो ॥ १९ ॥ मीं सकळ सिद्धीची निज सिद्धी । माझेनि दखला है निरानंदा सिपाहे । निरानंदा । बुद्धीची बुद्धी । मोक्ष ह्मणणे ते ही उपाधी । जो पात्रिशुद्धी माझेनि ॥ १०० ॥ मीं सर्वांगदे देखें बुद्धी । मीसा चार निजें धर्मी । मज माजि ब्रह्म विसरे कर्मी । ब्रह्म समाधी चे परब्रह्म । निजनिजी ममी मी सा चार निजें धर्मी । हरि हरें निजनिर्धारी । हे चि माझे अंशधारी । मी दशावतारी चा अवतारी । माझी निजथोरी मीही नेणे ॥ २ ॥ ऐसे या नाना विवंचना । अभिमानु भजे भगवद्भजना । ब्रह्माहमस्मि दृढ भावना । आपण आपणा पूर्णत्वें अर्पि ॥ ३ ॥ ब्रह्माहमस्मि नुसधे वचन । ये अहं तेंनाम भगवद्भजन । मद्भक्त तद्रूप होउन । भजे अभिमान ब्रह्मार्पणेसी ॥ ४ ॥ जीवें घालूनि पूर्णत्वां तू । जे जे अभिमान कल्पितु । तें तें साचचि स्वयें होतु । तें ही पूर्णत्वें अर्पितू निजपूर्णत्वीं ॥ ५ ॥

अ

न

करि

तो

नि

चा

माझेनि

णे

नि

प्रमा

सांडुनि देहबुद्धिचा केरू ॥ भजने उठिलें लाअहंकारू ॥ तो अपरोक्ष निजसाक्षात्कारू ॥ पावोनि

॥१८॥ पुर्णनिर्धारू पूर्णत्वें वर्ते ॥ ६ ॥ म्हणोनि मननामी मनन ॥ स्मरणामी वि नित्यस्मरण ॥ चिंता

समीं निज चिंतन ॥ चेत्यधर्में वीण सर्वदा ॥ ७ ॥ ज्या चिसहसा प्राप्ति नव्हे ॥ ते ते निज चिंतावें

तावें ॥ तव अप्राप्ति सि चि प्राप्ती पावे ॥ चितनिजानुभवें सहजभजन ॥ ८ ॥ तेव्हां निश्चि

ती तें जें जें चिंती चित्त ॥ ते हें स्वयें चि होय समस्त ॥ या प्रती चित्त भजत ब्रह्मार्पणापु रू निज बो

धें ॥ ९ ॥ नाथिलें चिंतीत अतिचिंता ॥ आथिलें चिंतिते निश्चिंतता ॥ अथि नाथी सांडिली

चिंता ॥ सहजें न भजतां भजन होये ॥ ४१० ॥ चित्त चिंता आणि चिंतन ॥ या तिन्ही जालें समाधा

हि न ॥ ते समाधान नव्हे छापेण ॥ सहजीं संपूर्ण स्वयें होये ॥ ११ ॥ ऐसे या भगवद्भजन विधि ॥ चि

भजनसिद्ध जाली बुधि ॥ ते सकळ कर्मी समाधि ॥ जाण त्रिशुधी स्वयें जाली ॥ १२ ॥ कर्मा

चरणी समाधि ॥ म्हणे त्याचि ठक ली बुधि ॥ ते समाधि नव्हे त्रिशुधी ॥ जाणा विनु सधी

ना मूर्छा आली ॥ १३ ॥ ताटस्थ नाव समाधी ॥ येक लक्षणीं नव्हे कधीं ॥ ते पावलें नाहिं निजा ल

बुधि ॥ जाण त्रिशुद्धि विदेह ॥ १४ ॥ ताटस्था पासुनि उठिला ॥ तें तो समाधीसि मूकला ॥

तेव्हां येक देशि भाव जाला ॥ मंदही या बोला न मनतिसत्य ॥ १५ ॥ समाधि आणि ये

क देशि ॥ बोलतां बोलणें येला जैसी ॥ सत्य मानीती ते शब्दपिशी ॥ शुध्द स्वरूपा तें ॥१८॥

अनोळख ॥ १६ ॥ येथ प्राचिन अति समस्त ॥ तेभु छो आणोनि करिते स्त ॥ वांचूनि

चालतें समाधिस्त ॥ जाणपां निश्चीत वसिष्ठादिक ॥ १७ ॥ पाहा पां देवर्षि नारद ॥ विनो

मुनि

न

दिंमोडे समाधिबोध ॥ याज्ञवल्कीचा समाधिसमंध ॥ ऋषीप्रतीध परिक्षा केलि ॥ १८ ॥ स्वरूप दे
खोनि मूर्छित जाला ॥ तो आपणीया आपणांत रला ॥ स्वयें अंतरी निजनउ धरीला ॥ तो बोध प्रक
टिला शुक वामदेवां ॥ १९ ॥ याला गिंसमाधि आणि व्युथान ॥ या दोंहि अवस्था सहीत जाण ॥
बुद्धि होय ब्रह्मार्पण ॥ अखंडत्वें पूर्ण परम समाधि ॥ ४२० ॥ अर्जुना देउनि निज समाधि ॥ सं
वेंविघातला महायुधि ॥ परि ताके छा रूपा निधि ॥ ता ट स्स त्रिशुधिन दोस्य वेरी ॥ २१ ॥ सक
ळ कर्मी समाधि ॥ हे सद्गुरु विबोधि बुद्धि ॥ तरि युधिहि त्रीशुधि ॥ निज समाधि न मोडे ॥ २२ ॥ बु
धी आकळलें परब्रह्म ॥ ते अहेतुक चालें कर्म ॥ हे विबुधिचें अर्पण परम ॥ इतर तो भ्रम अनुमानें
होमें ॥ २३ ॥ स्वरूपी दृष्टि निरावधी ॥ अनन विछिन्न समबुधी ॥ कर्मा कर्मि अज्ञान न बाधि ॥ ते परम
समाधि तीनाव ॥ २४ ॥ निःशेष देहींची गेली देहबुधी ॥ स्वरूप स्वरूपपणें फुंजे नुस [illegible] धी ॥ कर्मा क
र्मी [illegible] ज्ञान बुधी ॥ ते परम समाधि निर्देश ॥ ४२५ ॥ ते स्वरूपीं निरावधी ॥ भजन सिळ जालि बुद्धि ॥
[illegible] ॥ ४ ॥ ते सकळ कर्मिं समाधि ॥ निजापैं विधी स्वयें जालि ॥ २६ ॥ जेथ रिघाली
मरणाचि अवधी ॥ ते जाणावी परम समाधि ॥ समाधि घेणें ते देहबुधी ॥ काष्ट ते त्रिशुधी मूर्छी
त प्राय ॥ २७ ॥ मना सि ठाउके न सां ॥ इंद्रियां व्यापार तरि दिसां ॥ कर्म निपजे जें जें ऐसें ॥ ते जाण अपे
सं कायिक ॥ २८ ॥ श्वासोश्वासाचे परिचार ॥ कां निमिषों निमिषाचें व्यापार ॥ ते हि नारायणपर ॥
केले साचार निज स्वभावें ॥ २९ ॥ सारवरचें कां न लें प्रौढ ॥ तें देंठा कां ठेंनसीं सर्वेंगाड ॥ ते विरइंद्रिय
कर्मी रूढा रूढ ॥ स्वाधी ह सरद ब्रह्मार्पणें ब्रह्मी ॥ ४३० ॥ तरि देह गेहें वर्णाश्रमे ॥ स्वभागा आ
लीजें जें कर्मी ॥ तें तें आचरे निज धर्मी ॥ पूर्वानुक्रमें अनुहंकृति ॥ ३१ ॥ कर्मकलापु आघवा ॥

आत्मत्वें नि आणि गेरवा। परि केलें पिशाचि या गावां। अहंभावा स्पर्द्धेना। ३२। मजपासुनि जालें सत्कर्म। माझा आचार अतिउत्तम। स्यां निरसिलें मरणजन्म। हा स्वभाव देहधर्मे टाकिना। ३३। उ ॥१९॥

देहसंगें तरि वर्तणे। परि देहधर्म धरूं नेणें। देहस्वभाव लक्षणे। ब्रह्मार्पण विचरती। ३४। देहधर्माचा नुठे फांटा। ज्ञानगर्वाचा न चढे ताठा। यालागी सहजभजना माजिवटा। जाला तो पूर्ण अनहंकृती। ३५। यापासूनि जे जें निपजे। तें तें देवा म्हणे माझें स्वाजें। यालागी ब्रह्मार्पण वोजे। स्वभावसहजें नार्पितां अर्पिती। ३६। परिसा चेकसवटि वेरा। जें जें लागे तें तें पैठ पंथरें। तविं जें जें निपजे शरिरें। तें तें रवेर परब्रह्म। ३७। याचा खेळ तें चि मां हां पूजन। स्यांची बडबड तें चि श्रीयस्तवन। स्यांचे स्वभावृत्ति आनंदपूर्ण। श्रीनारायेण सुखावा। ३८। तो जेउति वास पाहे। अवंडी देवा तें उतारा हे। मग पाहे अथवा न पाहे। तरि देवा चि स्वयें स्वभावें दिसे। ३९। तयासि चालतां मार्गे। तो मार्ग होई जे श्रीरंगे। तो देवा त्यादां दावरि वेगें। चाले सवो मेलु टुलहु। ४१। ऐसें कर्म स्वभाविक। तें ब्रह्मार्पण अहेतुक। या नावं भजन निर्दोख। भागवतधर्म देखया चि नीशुद्धी। ४१। स्वभाविक जें वर्त्तणें। तें सहजें होय ब्रह्मार्पण। या नाव शुद्ध आराधन। भागवतधर्म पूर्ण या नावं राया। ४२। या परि भगवद्भजनपंथा। भय नाहिं गा सर्वथा। अभय पुसिले नृपनाथा। तुं जाण तत्वता भजन होय। ४३। यथ भयाचें कारण। राया तूं म्हणसी कोण। तें सांगेन साधारण। ऐक श्रवणसौभाग्य निधी। ४४। श्लोक। भयं द्वितीयाभिनिवेशतः स्यादीशादपेतस्य विपर्ययोऽस्मृतिः। तन्मायया तो बुध आभजेत्तं भक्त्यैकयेशं गुरुदेवतात्मा। ३७। टीका। आत्मा पूर्णत्वें सर्वैत्रयेक। तें जो म्हणे मीं वेगळा देख। तें चि अज्ञान भ ॥१८॥

यजनक दुःखदायक अतिद्वंद्वों ॥४५॥ भयाचें दृढ मूळ अज्ञान ॥ याचें निंवर्तक मुख्य ज्ञान ॥
तेथें कां लागलें भगवद्भजन ॥ ऐसा ज्ञानाभिमानं पंडिता ॥४६॥ ऐके राया ये थिंचे अर्थी ॥ ज्ञाना
सि कारण कृष्णभक्ति ॥ हा कृत निश्चयो आमुचांची तीं ॥ तहि उपपत्ति अवधारीं ॥४७॥ अज्ञाना
चें मुळ माया ॥ ते ब्रह्मादिकां न ये आया ॥ गुणमइ लागली प्राणियां ॥ जाण तें राया अतिदुस्तर
॥४८॥ ते मायेचें मुख्य लक्षण ॥ स्वस्वरूपादि आवरण ॥ द्वैतां जेणें स्फुरे स्फुरण ॥ मूळमाया जा
णती नाव ॥४९॥ ब्रह्म अद्वयलें परिपूर्ण ॥ ते स्वस्वरूपिं स्फुरे जें मीपण ॥ तेचि मायेचें जन्म
स्थान ॥ निश्चयें जाण नरपनाथा ॥५०॥ ते मायेच्या निजपोटीं ॥ भय शोक दुःखाचिया कोटी ॥
ब्रह्मादि शिवाचे लागे पाठीं ॥ इतरांच्या गोष्टी त्या कोण ॥५१॥ ते महामायेचि निवृत्ती ॥ करावया

दृढ गी भगवद्भक्ती ॥ श्रीकृष्ण स्वयें चि अर्थी ॥ बोलिला अर्जुनाप्रति श्रीगीतेमाजि ॥५२॥
॥श्लोकार्धः मामेव ये प्रपद्यंते मायामेतां तरंति ते ॥ टीका ॥ माया दुस्तरि जे भगवत् शक्ति
भगवद्भजनें ती निरसति ॥ आन उपाय तेथें न चलती ॥ भक्त सुखें तरती हरीमाया ॥५३॥
हरीची माया हरिभजनें ॥ हरिभक्तिं सुखें चि तरणें ॥ हें निज गुह्य अर्जुनाकारणें ॥ स्वयें
श्रीकृष्णें सांगीतलें ॥५४॥ मायेचीं हेचि निजपुष्टि ॥ स्वरूपीं विमुख करि दृष्टी ॥ द्वैतभावें
अत्यंत लाठी ॥ भ्रमाचि त्रिपुटी वाढविसदां ॥५५॥ भयाचें जनक द्वैतभान ॥ द्वैताची ज
नकमाया जाण ॥ माया निवर्तक ब्रह्मज्ञान हें संत सज्ञान बोलती ॥५६॥ ऐसें शुद्ध जें ब्र
ह्मज्ञान तें भावें चि पोसणें जाण ॥ न करितां भगवद्भजन ॥ ब्रह्मज्ञान कधीं नुपजे ॥५७॥
जरि जाले वेदशास्त्र संपन्न ॥ तरि हीं न करितां भगवद्भजन ॥ माया निवर्तक ब्रह्मज्ञान ॥

।।१५।।श्री

तैसी हीजाणा कदां नुपजे ।। ५८ ।। जे बोध ज्ञानाची विश्रांती ।। दा दुर्गती होय लोकीं कल्पिती ।। माया निवर्त्तकें ज्ञान प्राप्ती ।। न करितां हरिभक्ति कदा नुपजे ।। ५९ ।। हरिगुणाचीं रसाळ कार्हाणी ।। तें ब्रह्म ज्ञानाचि निजजननी ।। हरिनामाचा निजगर्जनी ।। जीव घेवो निमाया पळे ।। ६० ।। माया पळतां पळों न लोहे ।। हरिनाम धाकें विरो निजाय ।। यालागीं हरि माया पाहे ।। बाधूं न लाहे हरिभक्तां ।। ६१ ।। नामाचि परम दुर्धरगती ।। माया साहों न सके निजशक्ति ।। हरिभक्त माया सुखें तरती ।। यालागीं श्रीपति बोलिला स्वयें ।। ६२ ।। सायुज्यादि च्यारी मुक्ति ।। अंकीं वाढवी भगवद्भक्ती ।। ते न करितां अनन्य गती ।। ज्ञानाज्ञा मुक्ति ना तुटे कदा ।। ६३ ।। हरिभजनीं जे विमुख ।। त्यासि सदा द्वैत सन्मुख ।। महा भयेसी दुःखदायक ।। प्रपंच देखद्रुढ वाढे ।। ६४ ।। जेवीं यकायकीं दिग्भ्रमु पडे ।। तो पूर्व पश्चिम पाठी मेकडे ।। तैसें वस्तु विमुखें वाढे ।। अंती गाढ मिथ्या द्वैता ।। ६५ ।। द्वैताचिये भरवारें ।। फुटति संकल्प विकल्पाचे धुमारे ।। तेथें जन्ममरणाचे निपुरे ।। बुडे येक सवें ब्रह्मांड गोळ ।। ६६ ।। जन्ममरणाचि वोढी ।। नानादुःखाचिया कोडी ।। अभक्तां सोसीती सांकडी ।। हरिभक्तां वोढि स्वप्नीं हीं न लगे ।। ६७ ।। ते भक्तिचें अगाध महिमान ।। तेथें रिघे ना भवबंधन ।। तें करावया भगवद्भजन ।। सद्गुरुचरणसेवा वे ।। ६८ ।। निजसिष्याची भरण चिंता ।। स्वयें निवारि जो वस्तुता ।। तो वि सद्गुरु तत्वता ।। येर ते गुरु ते तां मंत्र तंत्रोपदेशो ।। ६९ ।। मंत्र तंत्र उपदेशिते ।। गुरु घरोघरि असतें ।। जो मेळवि सद्वस्तु तें ।। सद्गुरु त्यातें श्रीकृष्ण मानि ।। ७० ।। गुरु देव गुरु माता पिता ।। गुरु आत्मा ईश्वर वस्तुता ।। गुरु परमात्मा सर्वथां ।। गुरु तत्वतां परब्रह्म ।। ७१ ।। गुरु उपमे समान ।। पाहातां जगीं न दिसे आन ।। अगाध गु

ते

लिआइ ।।१६।।

चे हें महिमान ॥ तो भाग्येंवीण भेटे ना ॥ ७२ ॥ निष्काम पुण्याचिया कोडि ॥ अगाध वैराग्य जोडे जोडी ॥
नै नित्यानित्य विवेक आवडी ॥ सांविजे रोकडि सद्गुरु कृपा ॥ ७३ ॥ सद्गुरु कृपा हातां चढे ॥ तेथ भक्तिचें मां
डरुड घेउं ॥ ते व्हां कळिकाळ पळे पुढें ॥ कायसें बापुडें भवभय ॥ ७४ ॥ गुरु तें म्हणो माता पिसितेये ॥ पिता ॥
जन्मी सर्वथा ॥ हा सनातन तत्व वेदी ॥ जाणपां वस्तु [illegible] तां बापमाय ॥ ७५ ॥ अधो द्वारें उपजवि
ता ॥ ते लोकिकें माता पिता ॥ अधो द्वारा आतळो नेदितां ॥ तो सद्गुरु पिता सत्यत्वें शिष्या ॥ ७६ ॥
गुरु तें म्हणों कुळदेवता ॥ तीचि कुळकर्मी पुज्यता ॥ हा सर्व कर्मि आकर्ता ॥ पूज्य सर्वथा सर्वाधि ॥
॥ ७७ ॥ गुरु म्हणो देवासमान ॥ तंव देवासी याचे नि देवपण ॥ म्हां स्या सद्गुरु समान ॥ देवो हि जाण तु
केना ॥ ७८ ॥ गुरु ब्रह्मं सम समान ॥ हे ही महिमा कि चितु सुन्य ॥ गुरु वाक्यें परब्रह्म पण ॥ ते सद्गुरु ब्रह्म
चि समान अद्वैतत्वें ॥ ७९ ॥ यालागिं अगाध गुरु गरिमा ॥ उपमा नाहिं निरोपमा ॥ ब्रह्मी ब्रह्मत्व प्रमा
ण परमा ॥ हे वाक्य महिमा गुरुचि ॥ ८० ॥ ब्रह्म सर्वीचे प्रकाशक ॥ सद्गुरु त्याचा हि प्रकाशकु
एवं गुरु हुनि अधिक ॥ नांहिं आणिक पुज्यत्वे ॥ ८१ ॥ यालागिं गुरु तें मैष्य बुधि ॥ पाहुं नेये नु
गा त्रिशुधि ॥ ऐसेया भावार्थाचे विधी ॥ सहजें चित्तशुधि सत्सीष्या ॥ ८२ ॥ ज्याचा गुरु चरणी
निःसीम भाव ॥ त्याचा मनोरथ पुरविदेवो ॥ गुरु अज्ञा देव पाळि पाहा हो ॥ गुरु वाक्य स्वमेवो
जडमूढ तारि ॥ ८३ ॥ ब्रह्म भावें जे गुरु सेवक ॥ देवो त्यांचा आज्ञाधारक ॥ त्यां सि नित्य पुरवी नि
जात्मसेसुख ॥ ते गुरु मर्यादा देव न उल्लंघी देवो ॥ ८४ ॥ गुरु अज्ञा स्वयें देव मानी ॥ तंव गुरु ते देवो
सि पूज्यत्वें आणि ॥ एवं उभयता अभिन्न पणी ॥ भावार्थी लागोनि तारक ॥ ८५ ॥ सद्भावो

नाहिं अभ्यंतरिं॥ बाह्ये भक्ति मावेची करी॥ ते भावानुसारें संसारि॥ नाना परिच्छेयें ठकती॥ ८६॥

॥२०॥ ठकले ते मनुष्य मती॥ ठकले ते म॥ निजात्मस्वार्थी॥ ठकलें ब्रह्मप्राप्ति दंभें॥ हरिभक्ति कदां नुपजे ते

॥ ८७॥ येथ भावें विरातत्वतां॥ परमार्थ न ये हातां॥ सकळ साधनांचे माथां॥ जाण सर्वथां सद्भा

वो॥ ८८॥ कोरडे खांबीं धरितां भावो॥ तेथें चि प्रगटे देवाधिदेवो॥ मां सद्गुरु तो तंव पाहा हो॥ स्व

येंस्वयंमेवो परब्रह्म॥ ८९॥ यालागिं गुरुभजनापरतें॥ भजो व्या मार्ग नाहीं आनतें॥ त्या नभक्त

जे तत्वतां॥ ते जाण सर्वथां सद्गुरुभक्ती॥ ९०॥ गुरु तु निश्चेष्ट ब्रह्म॥ म्हणतां गुरुत्वा आलोक निष्ठ

धर्म॥ ऐसा भावो स्वयें धरितां विषमा॥ ब्रह्मसम साम्य सिष्यासि नुपजे॥ ९१॥ आत्मा सद्गुरु तो चि

परब्रह्म॥ ऐसा निस्य निजभावो सप्रेमा हे चि गुरुसेवा उत्तमोत्तम॥ सिष्य परब्रह्म स्वयें होती॥ ९२॥

ऐसियें गुरुसेवे आंत॥ प्रल्हाद जाला हृदांतीत॥ नारद स्वानंदें गात नाचत॥ ब्रह्मसाम्य विचरत

सरा सुखस्वच्छानें॥ ९३॥ ऐसी च सद्गुरुसेवा करितां॥ सुकली अंबऋषीसी गर्भव्यथा॥ ते गर्भ

वास जाला देवा [illegible] सा होतां॥ भक्तां भवव्यथा लागों नेदी॥ ९४॥ ऐसिया अभिन्न भावना॥

सद्बुद्धी भजती गुरुचरणा॥ ते पदि यंते जनार्दना॥ त्यासि भवभावनासि वों नेदी॥ ९५॥

गुरु ब्रह्म दोन्हीं येक॥ त्रिष्प ही असे तदात्मका॥ जो भेदें सत्य मानी वेगळिका॥ ते हि मार कंक

वी सांगें॥ ९६॥ श्लोक॥ अविद्यमानोप्यवभाति हि द्वयो॥ ध्यातुर्धियां स्वप्नमनोरथौ यथा ॥२॥

तत्कर्मसंकल्पविकल्पकं मनो बु[illegible]धो निरुंध्यादभयं ततः स्यात्॥ ३८॥ टीका॥ पुरुषासि

जो प्रपंच दिसे तो नसतां च मिथ्या अभास जेविं कां येकला निद्रावश स्वप्निं निजमान

सेजगकुल्पी॥९७॥असो निद्रावस्त्रों दिसें स्वप्न॥ जों जागा होउनि आपण॥ करूं बैसे मनोरथ
ध्यान॥ तो नसतें विजनवन येकलींदिसे॥९८॥ हों कां घालुनियां आसन॥ जो करि मूर्तिचिंतन॥
त्यासि ध्येय ध्याता उपचार ध्यान॥ नसतें विजाणकल्पीत भासे॥९९॥ जेविं धनलोभ्याचें हृदय पृथ
न॥ परिवासना नसंडी धनध्यान॥ नातेआठवितां मन॥ धनलोभें पूर्ण पिसें होय॥५००॥ मन स्वयें ज
रि नदेखे धन॥ तरि निःकोश आठवि मन॥ तवं स्मरतीं खवळे रान॥ व्यामोहें पूर्ण पिसें होय॥१॥ तेविं व्या
मोहाचें पूर्ण भरित॥ मिथ्याभासे देहादि द्वैत॥ तें अहंभाव मानी आस॥ भवभयें निश्चीत आदळे
आणि॥२॥ भवभयाचें कारण॥ मनोकल्पना मुख्य जाण॥ त्या मनाचें करावें निरोधन॥ सद्गुरुवचनें नी
जनिष्ठा॥३॥ हें जाणोनि सत्शीष्य ज्ञाते॥ गुरुवाक्यें विश्वास युक्तें॥ विवेकवैराग्याचेनि हातें॥ निज
मनातें आकळीती॥४॥ तें विआकळीती हातवटि॥ संक्षेपें राया सांगेन गोष्टि॥ सद्गुरुवाक्य परिपा
टिं॥ जो मनातें थापटि निजनिष्ठा॥५॥ चंचळलें विषयध्यान॥ करितां जेजे देखे मन॥ तें तें हें पूर्ण ब्रह्म
पण॥ सद्गुरुवचन निजबोधें॥६॥ धरूनियां विषयस्वार्थ॥ मनें जो घेइजे अर्थ॥ तो हा पूर्ण पर
मार्थु॥ अनुग्रह समर्थ सद्गुरुकृपेचा॥७॥ जो भायें भेणें पळो निजाय॥ जेथ पळे तेथें चिन्मय॥ मग
येणें जाणें स्वयें चि राहे॥ ठाईंच्या ठायें पांगुळला॥८॥ तैसें मनासी लाविलें वर्म॥ जें जें देखे तें तें ब्रह्म
जें जें करूं बैसे कर्म॥ तेथें पुरुषोत्तम स्वयें प्रगटे॥९॥ एवं इंद्रियप्रवृत्ति उल्हाळें॥ मोडीलें गुरुप्रती
तीबळें॥ निजअधिष्ठान मेळें॥ कळासलें येकवेळें अखंड कुलुप॥५१०॥ ऐसें नेमितां बाह्यकर्म
मनाचा मोडे द्वैतभ्रम॥ तवं सबाह्य परब्रह्म॥ पूर्ण विद्यो मकां धाठे॥११॥ ऐसें भजनें नेमितां स्व

पें ॥ न विघे कल्पांतकाळभयां भक्त । होवो निर्भय ॥ विचरती स्वयें निःशंक ॥ १२ ॥ हें अगाधभिष्टप

॥२२॥ रिपूर्ण ॥ बाल्यां भोळ्यां नटके जाण ॥ यालागिं सगम साधन ॥ सांगेन आन तें एक ॥ १३ ॥ श्लोक ॥

श्रण्वन् सुभद्राणि रथांगपाणेर्जन्मानि कर्माणि च यानि लोके ॥ गीतानि नामानि तदर्थकानि गा

यन् विलज्जो विचरेदसंगः ॥ ३९ ॥ टीका ॥ तरावया बाळें भोळें जन ॥ मुख्य चित्तशुद्धीचें कारण ॥ जन्मक

र्म हरीचें गुण ॥ करावें श्रवण अत्यादरें ॥ १४ ॥ चुकल्या पुत्राची शुद्धी वार्ता ॥ जेविं अतिआदरें ऐके मा

ता ॥ तेणें आदरें हरिकथा ॥ सार्थ कथा परिसावी ॥ १५ ॥ हरीं जन्म कर्म अनंत गुण ॥ स्मरणालें त्यांचें न चिया

नरि व्हे श्रवण ॥ लोकप्रसिद्ध जें जें पुराणं ॥ अतेथा संपूर्ण ऐकावें ॥ १६ ॥ बहु देव बोलिले पुराणीं ॥ ते हि ला

गती ज्याचे चरणीं ॥ तो चक्रधर चक्रपाणि ॥ जो वेदीं पुराणीं वंदिजे ॥ १७ ॥ त्याची जे जे जन्मे अतिअ

द्भुत ॥ जे जे कर्म परमार्थयुक्त ॥ जें स्वमुखें बोलिला भगवंत ॥ तें तें ज्ञानार्थें परिसावें ॥ १८ ॥ जें जें केलें

पुराणश्रवण ॥ तेतें व्यर्थ होय मननेंविण ॥ यालागीं श्रवणाचें मनन ॥ सावधान करावें ॥ १९ ॥ मोलें

य घेतलि जे गाय ॥ दुभतें खातां विष होय ॥ तें चिदानंदें तालवला हें ॥ दुर्मिली होये परमामृतें ॥ २० ॥ न

तेविं केलें जें श्रवण ॥ तें मननें परम पावन ॥ तें चिउपेक्षीतां जाण ॥ परिपाकें पूर्ण वांसरु होय ॥ २१ ॥

हरिनाम पडतां श्रवणीं ॥ त्याचे रिघे अंतःकरणीं ॥ सकळ पापा होय धुणी ॥ हरिचरणीं तो विन

टे ॥ भ्रयापति श्रवणीं अर्धा ॥ मननयुक्त धरितां सदा ॥ तेणें बाधीना विकल्प बाधा ॥ चित्तवृ ॥२२॥

त्ति शुद्धा स्वयें होती ॥ २३ ॥ ऐसें मननयुक्त श्रवण ॥ करितां वोसंडे हर्ष पूर्ण ॥ तेणें हर्षें हरी

३ हरिनाम पडतां श्रवणीं ॥ येकाग्र होनि जाय पदनि ॥ येका कानीं चे ते कानीं ॥ जायरिघोनि हरिनाम ॥ २२ ॥

श्रें

कीर्तन ॥ करी आपण स्वानंदें ॥ २५ ॥ हरिचरीं [illegible] अगाध ॥ ज्ञानमुद्रा पदबंध ॥ कीर्तनी गातां विष
द ॥ परमानंद वोसंडे ॥ ५ २६ ॥ वानितां अनंतनाम ॥ यांचि जन्मीं ॥ वर्णितां अकर्म्याचें कर्म ॥ स्मरतां अनाम्याची
नामें ॥ अति प्रेमें उल्हासत ॥ २६ ॥ साधावया निजकाज ॥ सांडुनि लोकिकाची लाज ॥ कीर्तनिं नाचती श्रो
ज ॥ अति निर्लज्य निःशंक ॥ २७ ॥ कीर्तनें निर्दळिले दोष ॥ जपतप ठेले निरास ॥ यमलोक पडिला वो
स ॥ तीर्थांचा आस निरास जाली ॥ २८ ॥ यमनियम पडतिउपवास ॥ मनोटे केलें योगाभ्यास ॥ कीर्त
न गजरें ब्रह्मपीक ॥ निर्दळी दोष नाममात्रें ॥ २९ ॥ किर्तनाचा घडघडाट ॥ आनंदें कांदे उद्भट ॥ हर्षें डो
ले वैकुंठपीठ ॥ तेणें सुखें नीळकंठ तांडव नाचे ॥ ५३१ ॥ यापरि हरिकिर्तन ॥ देत परम समाधान ॥ हा
भक्तिराजमार्ग पूर्ण ॥ ये मार्गीं संरक्षण चक्रपाणी करी ॥ ३२ ॥ चक्र घेउनि भक्तांच्या ठाई ॥ सर्पासी दु
सें कार्य कायी ॥ मज जगीं वैर नाहीं ॥ भक्तद्वेषी पाहिं निजशस्त्रें निवारी ॥ ३२ ॥ चक्रें अभिमानाचा कंठ छेदिं
दा ॥ मोह ममता छेदी गदा ॥ शंख उद्बोधी निजबोधा ॥ कमळें सदा निजभक्त पूजी ॥ ३३ ॥ ऐसा चक्रपा
णी संरक्षित ॥ तथे न [illegible] विघ्नभयाची कथा वार्ता ॥ यापरि कीर्तिमंत ॥ हरी सर्वथा संरक्षी स्वयें ॥ ३४ ॥
ज्यासि न करवे कथाश्रवण ॥ अथवा न घटे हरिकीर्तन ॥ हिं करावें नामस्मरण ॥ रामकृष्ण गोविंद ॥ ३५ ॥ ती
अमृत नामाची निजख्याति ॥ जेव त्याकल्पांतीं हि होउं नेदि च्युती ॥ त्या नामातें नित्य स्मरती ॥ ते जाण
निश्चिती अच्युतावतार ॥ ३६ ॥ रामकृष्णादि नाममात्रें ॥ अंखड गर्जे ज्याचि वाणी ॥ त्यासि तीर्थं ही
ती लोटांगणीं ॥ सुरवर चरणीं लागती स्वयें ॥ ३७ ॥ बाप नामाचें निजतेज ॥ येम वंदी चरणरज ॥ ना
मापासीं अधोक्षज ॥ चतुर्भुज स्वयें तिष्ठे ॥ ३८ ॥ नामाचे निपडिपाडें ॥ कायसें भवभय बापुडें ॥ क
लिकाळाचें तोंड कोणि कडे ॥ नामापुढें रिघावया ॥ ५४० ॥ जेवढी नामाची निजशक्ती तेवढें पा

स

न

ती
जे

पनाहींत्रिगतीं ॥ नामापासी चारिमुक्ति ॥ जापानिश्चिती विदेहा ॥४१॥ ऐक रायासावधान

॥२२॥ नाम्न नामापरतें सकळ साधन ॥ सर्वथा नाहीं आन ॥ निश्चयें जाण नेमस्त ॥४२॥ जन्मनामकर्मे

श्रीधर ॥ श्रवणें उध्दरती पामर ॥ यालागि हरिलीला सुभद्र ॥ शास्त्रज्ञ नर वर्णिती ॥४३॥ ऐ

सा बाणल्या भक्तियोग ॥ न धरी जाणपणाचा पांग ॥ सजूनि अहंममतापांग ॥ विचरती

निःसंग हरिकीर्तनें ॥४४॥ करितां स्मरण श्रवण कीर्तन ॥ तेणें बाढे सप्रेम भक्ती

हि मत्त विसरे देहस्फुर्ती ॥ ऐके तैं स्थिती सांगेन राया ॥४५॥ श्लोक ॥ एवंव्रतः स्वप्रियनामकीर्त्या जा

तानुरागो द्रुतचित्त उच्चैः ॥ हसत्यथो रोदिति रौति गायत्युन्मादवन्नृत्यति लोकबाह्यः ॥४६॥ ऐका

हरिनामगुणकीर्तन कीर्ती ॥ अखंड आवडे जा ग्रती ॥ स्वप्नीं हीं तेचि स्थिती ॥ दृढ भक्तीं ठसावे ॥४६ हरि

ऐसिया परि भक्तियुक्त ॥ दृढतर जालें ज्याचें व्रत ॥ तंव तंव आनंद द्रवित ॥ प्रीय प्रेमाद्भुत नामकीर्ती

॥४७॥ आत्मा परम प्रीय हरि ॥ त्याचें नामकीर्तिचा हर्ष भारी ॥ नीच नवें आवडि वरी ॥ सबाह्यां तरी

हरी प्रगटे ॥४८॥ चुकल्या मायपुत्रां संकटीं ॥ येकायेकीं बहुकाळें जालियां भेटी ॥ तेणें वोरसें

घालुनि मीठि ॥ त्यां लजे विंपोटिं अनिवार रुदन ॥४९॥ तेविं जीव शिवा अवचटी ॥ भक्तिचे पेठे

जाली भेठि ॥ आत्मसाक्षात्कारें पडे मिठि ॥ ते संधी माजि उठी अनिवार रूदन ॥५०॥ परमात्मा

सी अलिंगण ॥ तेणें अनिवार स्फुंदन ॥ तो मी चित्त रूदन ॥ सप्रेम पूर्ण असे असो कैसी ॥५१॥ सं स

वेंचि गदगदा निहांसे ॥ मासा मी मज माजि असे ॥ चुकलों भेटलों ही ऐसें ॥ देखोनि आपुलें पि

चि सें हांसोंचि लागे ॥५२॥ मीं अखंड ले स्वयें स्वलों ॥ अभेद पूर्ण लें अनादि स्वलों ॥ तो मिं अस्मया ॥२२॥

लें जालों मेलों ॥ येणें आठवें डोलउ लों निहांसोंचि लागे ॥५३॥ पळतां दोरा च्या सापाभेणें

पडे अड खळे भयें चिपूर्णी॥ तो चि दोगातें वोळखोन॥ आपण्या आपण स्वयें हांसें॥५४॥ ते विसं
सारा चा अभावो॥ देहभावें समूळ वावो॥ तेथ नाथिली ममता अहंभावो॥ मज होता पहा हो सणे
नि हासें॥५५॥ बापगुरुवाक्य निज निर्वोहो॥ देहिं असतां चि देहभावो॥ माजिस्या रि देह जाले वावो॥
येणें अनुभवें पाहा हो गर्जो चि लागे॥५६॥ म्हणे धन्य धन्य भगवद्भक्ती॥ जीणें मिथ्या केल्या च्या
रि मुक्ति॥ मीं परमात्मा निज निश्चीती॥ येणे उल्हासें त्रिजगती गर्जवी गजरें॥५७॥ धन्य धन्य भ
गवंताचें नाम॥ नामें केलें नित्य निष्काम॥ समूळ मिथ्या भवभ्रम॥ गर्जे नि निःशेष महा कफोडी
॥५८॥ आतां दुजें नाही त्रैलोक्यीं॥ दिसे तेतें मी चि मीकीं॥ मींच मी तो येकाकी॥ येणें वाक्यें अलोकि
कीं हाक फोडी॥५९॥ दुर्धरभवबंध ज्याचेनि॥ निःशेष गेला हारपोनि॥ त्यास प्रहुरे स्या निजस्तव
नी॥ गर्जवी वाणि अलोलिकीं॥६०॥ म्हणे संसार जाला वावो॥ जन्ममरण असंभवो॥ कळिका
ळासि नाहिं ठावो॥ म्हणोनि पाहा हो हाक फोडि॥६१॥ ऐशा हाका वरि हाका॥ फोडूं लागे अलोलि
का॥ सर्वें चि गाय निजात्मसुखा॥ स्वानंदें देखा उल्लुल॥६२॥ परमसखा चि गोड कथा॥ तसि
न बाणे स्वयें सांगातां॥ ते चि निजानुभवें हरि गातां॥ धणि सर्वथा पुरेना॥६३॥ याचें गाणें
ऐकतां॥ स्फुरे स्वस्वरूप हातये ता नित्य श्रोता॥ मुमुक्षा होय परमावस्था॥ जरि तो अवचित ग
ावो लागे॥६४॥ गातां पदोपदि निजसुख॥ को धा[illegible] टे अधिका अधिक॥ वोसं
डता परम हरिख॥ स्वानंदें अलोलीकेनाचों लागे॥६५॥ साकृन दुजेपणाचें काज॥

॥२३॥

॥निर स्तुनि लोकिकाचि लाज ॥ अहंभावे विरास सहज ॥ आनंदाचें भोज अलोलीक नाचे ॥६६॥
जो मोले मदिरा स्वाय ॥ तो मदिरानंदें नाचे गाय ॥ जेणें ब्रह्मानंद सेविला आहे ॥ तो केविं राहे आ
वरला ॥६७॥ या लागिं तो लोक बाह्य होता ॥ स्वयें नाचे ब्रह्म उन्मादता ॥ लोक मानिती त्यासि पि
शाचता ॥ हा बोधु पंडितां सहस्तां न कळे ॥६८॥ या ऱ्याचा निजबोधाचि कथा ॥ ऐक सांगेन नृपना
था ॥ ये का भगवंतां वाचून सर्वथा ॥ त्यासि लोकिकता दिसेना ॥६९॥ श्लोक ॥ खं वायुमग्निं
सलीलं महीं च ज्योतिंषि सत्वानि दिशो द्रुमादीन् ॥ सरित्समुद्रांश्च हरेः शरीरं यत्किंच भूतं प्र
णमेदनन्यः ॥४१॥ टीका ॥ ब्रह्म उन्माद परमानंदें ॥ जवं जंव पाहे स्वानंदबोधें ॥ तवंतवं स्वानंदाचे पू
र्णानंदें ॥ देखे आनंदकंदें दुमदुमित ॥७०॥ पृथ्वी आप तेज वायु नभ ॥ देखे हरिरूप स्वयं
भ ॥ भूतें महाभुतांचें डिंब ॥ न देखे भिन्नकोंब अभिन्नत्वें ॥७१॥ जें विश्व मेळविता मेळे ॥ पाहा
तां जैसा केळीचा कळा ॥ स्वयें विकासे फळादळा ॥ तें विश्व वस्तु हे पांचाळा ॥ भूत भौतिक कालस
क ॥७२॥ जे विंको तो नियारें धसले ॥ स्पटिक दीप ग्रह आंगमेळें ॥ चिता दिली अभ्रगजद
ळें ॥ तें भासती सोज्वळें ॥ आंतुले निर्दिपें ॥७३॥ तें विश्व सोम सूर्यादि तेजराशि ॥ कां वन्ही नक्ष
जे त्रैं लखलखिती ॥ जन नयनादि निजदिसी ॥ देखे आत्मजोति सतेज ॥७४॥ युक्ति मेळविता
द्रष्टांतरा ॥ अग्निपरी भासे पुष्पाकार ॥ तें विश्व वस्तु स्वलीळा साचार ॥ चंद्राकार नाना लेभासे रवि ॥२३॥
॥७५॥ पृथ्वि गंधरूपें स्वयं असे ॥ तो गंध सूर्यादिकीं आभासे ॥ तें विं भगवत्सत्ता सर्वि सर्वत्र
भ रूपें

॥ भा॰ ए॰ ॥ ऐसें ॥ परिसा ॥ त्रिकीं दिसे अति प्रकट ॥ ७६ ॥ पालागिं सात्विकांच्या ठाईं सत्व ॥ तेंतें देखे भगवंत
तत्व ॥ सत्वें सत्ववंता महत्व ॥ अतिमान्यत्व हरिरूपें ॥ ७७ ॥ पृथ्वी सजळावरण आहे ॥ ते वेढिते चतुःस
मुद्र नामला है ॥ तैसें देवाचें निअंग पाहें ॥ दिशा लेवा व्यवहार दशादिशात्वें ॥ ७८ ॥ पूर्वे पश्चिमादि विभागि
योगा ॥ दशादिशांचे दिग्विभाग ॥ तेहिं देवाचेच आंग ॥ तद्रूपें श्रीरंग स्वयें भासे ॥ ७९ ॥ तृण दुर्वा दर्भ
द्रुम ॥ देखो निसरोहें हरिचे रोम ॥ अनोळखा हे अति विषम ॥ निजांगीं सर्व सम निजरूपें होपा
तां ॥ ८० ॥ जैसा आपुलिया आंगो ळिया ॥ गणितां दिसति वेगळालिया ॥ परि असति लागग
लिया ॥ स्वयें सगळीया अखंड आंगें ॥ ८१ ॥ तेविं वनवल्ली दर्भ दांग ॥ देखो निसरोहें हरीचें आं
ग ॥ अन्यथा भावें लगबग ॥ भिन्न भाग देखने ॥ ८२ ॥ तृण दुर्वा द्रुम वन वल्ली ॥ हे निअनंत कोटिरो
मावळि ॥ हरिचेनि आंगें असे वाढलि ॥ त्या निजशोभा शोभली हरिरूप त्वें ॥ ८३ ॥ जे विंव यांचिया
पारबिया ॥ वाढोनि लोंबती वेगळालिया ॥ त्या वटरूपें विसंचलिया ॥ वटत्वा मुकलिया तृणौं वि
नेयो ॥ ८४ ॥ ते चिचैतन्या पासूनि वाघ ॥ निघाले सरिता रूप अनेग ॥ ते स्वचैतन्य घनत्वांग ॥ चिद्रूपें
सांग सदा वाहती ॥ ८५ ॥ हो कां चंद्रबिंबी अमृत जैसें ॥ बीबिबिंबरूप होउनि असे ॥ तें विश्व भगवं
तीं सांग हें भासे ॥ भजन विश्वासें भगवद्रूप ॥ ८६ ॥ ऐसें वेगळे वेगळाले भाग ॥ पाहातां उल्हा
से जव चांग ॥ तवं आवघें उघडें जग ॥ देवो चि सांग स्वयें जाला ॥ ८७ ॥ पालागि सर्व भूतांच्याठा
यिं ॥ अन्य शरण कैसा पाहि ॥ लवण जैसें सागरापारिं ॥ ठाईंच्या ठाईं जडो निठाके ॥ ८८ ॥ तेथ मुंगी
ही देखो निजाण ॥ हरिरूपें देखे आपण ॥ मध्यकारी ही अन्येनें शरण ॥ घालिलो टांगणे श्र

गवद्रूपें ॥ ८९ ॥ गोखरस्वांडाळश्वान ॥ अतिहीन जे निंद्य जन ॥ ते भगवद्रूपें देखोनि पूर्ण ॥ घा
ली लोटांगण अनन्यभावें ॥ ९० ॥ हरिरूपें देखणें तें ॥ भगवद्रूपें वंदी पाषाण ॥ जंगम स्थावरादि
कारण ॥ घाली लोटांगण चिंदैक्यभावें ॥ ९१ ॥ करितां हरिनामश्रवणकीर्तियें कायेंकीयें
वृत्ती प्राप्ती ॥ जाली ह्मणाची केआरिती ॥ ऐक नृपती तो भाव ॥ ९२ ॥ करितां पूजाविधिविधा
न ॥ कां निश्चयें स्मरणकीर्तन ॥ सर्वदा चैतन्यभावना पूर्ण ॥ पूर्णप्राप्ती जाण त्यातें विवरी ॥
९३ ॥ श्लोक ॥ भक्तिः परेस्यानुभवो विरक्तीरन्यत्र चैषत्रिककालः ॥ प्रपद्यमानस्य यथाश्नत
स्युस्तुष्टिः पुष्टिः क्षुदपायोनुग्रासं ॥ ४२ ॥ टीका ॥ ऐकैवि देहाचक्रवर्ती ॥ ऐसी जेथें भगवद्भक्ति
ती पात्रीविषयविरक्ति ॥ ये धावती गोवत्सन्यायें ॥ ९४ ॥ हे असो जोडफळें ॥ होउं नेणे येर
येरांविगळें ॥ ते विभक्ति विरक्ती येकेकाळें ॥ भक्त तेणे बळें बळिष्ठ होती ॥ ९५ ॥ जेथें भ
क्ति आणि विरक्ती ॥ नांदो लागती सहजस्थिती ॥ तेथेंचि पूर्णप्राप्ती ॥ दाशीचा स्थिती सर्वदा ॥
बो ॥ ९६ ॥ यापरी भगवद्भक्ति ॥ पूर्णदा तुगी त्रिजगती ॥ पाला गिभक्ता घरीं प्राप्ती ॥ भक्ती विरक्ती
निजयोगें ॥ ९७ ॥ भक्ती विरक्ती अनुभवप्राप्ती ॥ तीनी येककाळें होती ॥ ऐक राया तेही स्थिती
विषदोक्ती सांगेन ॥ ९८ ॥ जेसी की जे भगवद्भक्ती ॥ तेसी होय विषयविरक्ती ॥ तदनुसारें अनु
भवस्थिति ॥ भक्तपावती तेच्वक्षणी ॥ ९९ ॥ जेवि कां भुकेलिया पात्री ॥ ताटवाढिलें षड्रसीं ॥
श्ना तो पुष्टि तुष्टि क्षुधानासी ॥ जेवि ग्रासोग्रासीं स्वयें पावे ॥ १०० ॥ जितुका जितुका घेइजे ग्रास ॥
तितुका तितुका क्षुधेचा नाश ॥ तितुका तितुका की पुष्टिविन्यास ॥ सुख उल्हास तितु
काची ॥ १ ॥ पुष्टि तुष्टि क्षुधानाशानी ॥ जेवि येकेकाळें येती तीनी ॥ भोक्ता पावे स्वयें भोज
नी ॥ तेवि भगवद्भजनी भक्त्यादि त्रिकु ॥ २ ॥ सद्भावें करितां भगवद्भक्ति ॥ भक्ति विरक्ती भगव
त्प्राप्ती ॥ तिन्ही येकेकाळें होती ॥ ऐसया युक्ती जाणिजे राया ॥ ३ ॥ भक्ति ह्मणिजे सर्वभूतीं स
प्रेमभजनयुक्ती ॥ प्राप्ति ह्मणिजे अपरोक्षस्थिति ॥ भगवत्प्राप्ती अनावरका ॥ ४ ॥ विरक्ति

जेवि
वसे
नांदे

हो

म्हणि जे ऐसि पाहीं॥ स्त्री पुत्र देहादि अहंभावो॥ समूळ जेथें होय वावो॥ विरक्ति निर्वो होया नावरा या॥५॥ यापरि भजनाच्या पोटीं॥ भक्ति वीरक्ति प्राप्ति त्रिपुटी॥ ऐक्यभावें सद्गुरु उठी॥ हरिभजन दृष्टि येके चि काळि॥६॥ यालागीं राजा निजहीता थि आदरें करी विभगवद्भक्ति॥ तरी अवश्य भगवत्प्राप्ति उपसंहारार्थी कवि सांगे॥७॥ श्लोक॥ इत्यच्युतांघ्रिं भजतोऽनुवृत्त्या भक्तिर्विरक्तिर्भगवत्प्रबोधः॥ भवंति वै भागवतस्य राजन्ततः परां शांतिमुपैति साक्षात्॥४३॥ टीका॥ यापरि अनन्य भक्ति॥ जे सर्वदा सर्वभूतीं करिती॥ ते भक्ति विरक्ति भगवत्प्राप्ती॥ सहजें पावती अनायासें॥६ नाया हरिभक्ति दिव्यांजन॥ तें लेऊनि भक्त सज्जन॥ साधिती भगवंत निधान॥ निजभजन महायोगें॥९॥ करितां ऐक्यभावें निजभक्ति॥ उत्कृष्ट उपजे पूर्णशांती॥ तरी होय असतां विनिवृत्ती॥ भक्तां पूर्ण प्राप्ति परमानंदु॥१०॥ यालागिं धन्य धन्य भगवद्भक्त॥ इंद्रिये वर्ततां विषयीं विरक्त॥ देहीं असोन देहातीत॥ नित्यमुक्त हरिभजनें॥११॥ भावें करितां भगवद्भक्ती॥ भक्त मुक्ति हीन वांछिती॥ तरि त्यां सिंच्या रिमुक्ति॥ दास्य करिती सर्वभावें॥१२॥ भागवतांचा निजमहिमा॥ अनुपम्य नाहीं उपमा॥ भावें भजो निपुरुषोत्तमा॥ परमात्म गरिमा पावले॥१३॥ अगाध भगवंताचे भक्ति॥ भक्तां चि उत्कृष्ट प्राप्ती॥ ऐकतां विदेहचक्रवर्ती॥ अत्यंत चित्तीं चमत्कारला॥१४॥ धन्य धन्य म्हणे भक्तजनें॥ हरिरिखें कविसिलो यां गण॥ घालितां चालिलें स्फुंदन॥ रोमांचीत नयनें अश्रुपूर्ण जाले॥१५॥ आनंद स्वेदें कांपत॥ नावेक राहिला तटस्त॥ संवेचि जाला सावचित॥ म्हणे तें महंत नपुसतां जाति॥१६॥ ऐसे या भूति काकुलेति॥ नेत्र उघडोनि पाहिं रपति॥ बैसलि दे

या त्वे पा हो यं

खोनि मुनिपंक्तीं। अतिशयें चित्तीं सुखावला॥१७॥ तेणें संतोषें डोलत। म्हणे पूर्णप्राप्ति भगवद्भक्त

॥२५॥ जगीं कैसे के वर्त्तेत। ती चिन्हें समस्त पुसता होय॥१८॥ श्लोक॥ राजोवाच॥ अथ भागवतं ब्रूत यद्

धर्मो यादृशो नृणां। यथा चरति यद्ब्रूते यैर्लिंगैर्भगवत्प्रियः॥४४॥ टीका॥ भक्तां पूर्णप्राप्तीसी गम्य

ऐकतां राजा निवाला परम। तो भागवत चिन्हानुक्रम। समूळ सर्व मी पुसतु॥१९॥ विदेही म्हणे स्वामि

मुनि। पूर्णप्राप्ती आकळूनि। ते भक्त कैसे वर्तती जनीं। तो लक्षणें श्रवणीं ऐकवा मज॥२०॥ सकळ

लक्षणां भूषण। तेणें मासें मंडितक राश्रवण। सावधानें ऐकतां संपूर्ण। होयिजे आपण भगवंत्प्रियु॥२ २१

त्यांचा कोण धर्म कोण कर्म। कैसे वर्तती भक्तोत्तम। हृदयीं धरोनि पुरुषोत्तम। त्यांचें बोलतें वर्तते कै

सें॥२२॥ कोणें परी कैशा रीती। हरिभक्त रुक्मिणीपती प्रीय होती। ऐशा लक्षणांची पंक्ति। समूळ मजप्रती

सांगिजे स्वामि॥२३॥ विदेह्याच्या प्रश्नावरी। संतोषिजे मुनीश्वरी। कवी धाकुटा जो कां हरि। तो बो

लों व्यावरि सरसावला॥२४॥ श्लोक॥ हरिरुवाच॥ सर्वभूतेषु यः पश्येद्भगवद्भावमात्मनः॥

भूतानि भगवत्यात्मन्येष भागवतोत्तमः॥४६॥ टीका॥ हरि म्हणे राया प्रती। अमित भक्त ल

क्षणस्थिती। येक दिगांबरत्वें वर्त्तती। येक स्वाश्रमस्थिती निजाचारें॥२५॥ येक सदा पडिले अ

सति। येकांची तो उन्मत्त गति। येक सदा गाती नाचती। येक ते होती अबोलणे॥२६॥ येक गर्जती ह

नि रिनामें। येक निर्दळिती जंकर्में। येक भूतदया दानधर्में। येक भजननेमें राहाती॥२७॥ ऐशा अनं

त भक्त स्थिती। सांगतां सांगाव्या न कळे वृत्ती। त्यामाजि मुख्य मुख्य संकळिती। राया तूज प्रती ॥२५॥

गव सांगेन॥२८॥ पूर्णप्राप्तिचा मुख्य ठावो। सर्वभूतिं भगवद्भावो। हाचि भक्तिचा पूर्ण गौरवो। तो हि अभि

प्रावो हरि सांगे॥२९॥ सर्वभूतिं मी भगवंत। सर्व भूतें जाण मजआंत। भूतें भक्तात्मा मीचि सम

स्त॰ मी चमी येथे परमा त्मा ॥ ६३० ॥ ऐसे या पूर्णबोधें मी पण । तेणें वाढे आत्माभिमान । सहजें निज
निराभिमान । तें मुख्य लक्षण ऐके राया ॥ ३१ ॥ मुख्य भक्तांचें लक्षण । पांचवें हीन धरिती मीपण । ते ही
मानुनियां गौण । भावना परिपूर्ण त्या चि ऐशी ॥ ३२ ॥ सर्व भूतीं भगवंत । तें भूतें भगवंतीं वर्तत । भू
तीं भूतात्मा तो चि समस्त । मी मी स्मरणतां येथें मींपणा नये ॥ ३३ ॥ सर्व भूतीं भगवंतु पाहीं । भूतें भ
गवंतां च्या ठाई । हें अवघें ज्या स्वदेहीं । सस्वरूपीं पाही स्वयें होय ॥ ३४ ॥ तो भक्तां माजि श्रेष्ठ भा
गवतां माजि वरिष्ठ । त्यासि उत्तमत्वा चा पाट । अवतार श्रेष्ठ मानिती ॥ ३५ ॥ तो योगीयां माजि अ
ग्रगणि । तो ज्ञानियांचा शिरोमणि । तो सिद्धां माजि मुगुट मणी । हे चक्रपाणि बोलील ॥ ३६ ॥
जैश्या घृता चिया कणिका । घृतें सीं नव्हती आणिका । तैं विभूतभोक्ति कें व्यापका । भिन्न देखावें
दां न होती ॥ ३७ ॥ हें भक्ताचि निज स्थिती । राया जाणावि फ निश्चिती । आतां मध्यम भक्त के सम

उत्तम

जती । त्याचि भजन गति ऐक राया ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ ईश्वरे तदधीनेषु बालिशेषु द्विषत्सु च । प्रेम
मैत्री कृपोपेक्षा यः करोति स मध्यमः ॥ ४६ ॥ टीका ॥ ईश्वर मानी उत्तमोत्तम । मद्भक्त मानि म
ध्यम । अज्ञान ते मानि अधम । द्वेषी ते परम पापि मानी ॥ ३९ ॥ ईश्वरीं प्रेम पवित्र । भक्तांसि मै
त्री मात्र । अज्ञानी तो कृपापात्र । उपेक्षा निरंतर द्वेषियांचि ॥ ४० ॥ हे मध्यम भक्तांचि भक्ति राया
या जाण ऐसे याचि रिति । आतां प्राकृत भक्तांचि स्थिती । ते ही तुज प्रती सांगेन ॥ ४१ ॥ श्लोक ॥ अ
र्चायामेव हरये पूजां यः श्रद्धयेहते । न तद्भक्तेषु चान्येषु स भक्तः प्राकृतः स्मृतः ॥ ४७ ॥ टीका
पाषाण प्रतिमा हा चि देवो । तेथें चि ज्याचा पूर्ण भावो । भक्त संत सज्जनांसी पाहा हो । अणुमात्र
देही लवों नेदि ॥ ४२ ॥ तेथ ठाई साधारण जन । त्यांचि वार्ता पुसे कोण । त्यांसि स्वप्नीं ही नाहि सन्मा

निज

॥ २६॥

नाऱ्या परिभजन प्राकृताचें ॥ ४३ ॥ ऐसे यास्थितीं जो भक्त । तो जाणावा मुख्य प्राकृत । प्रतीमां
भगें अंत मानिनी भ्रांतिं देवासी ॥ ४४ ॥ यापरि त्रिवीध भक्त । सांगीतले भजनयुक्त ॥ परि उत्तमा
चीलक्षणे बहुत । तेंसांगाव्या चित उद्यत जाले ॥ ४५ ॥ श्लोक ॥ गृहीत्वापींद्रियैरर्थान् यो न द्वे
ष्टि न हृष्यति ॥ विष्णोर्मायामिदं पश्यन् स वै भागवतोत्तमः ॥ ४८ ॥ टीका ॥ इंद्रियें विषयातें से
विती । परि सुखदुःख नुमठे चित्तीं ॥ विषया मिथ्यत्वें देखती । ते जाण निश्चितीं उत्तमभक्त ॥ ४६

मृगजळीं जे शंके लें स्नान । तो नाहातांचि कोरडा जाण ॥ जो विषयीं भोक्ता अभोक्ता पूर्ण । तो भक्त
संपूर्ण उत्तमोत्तम ॥ ४७ ॥ उत्तमभक्त विषय सेविति । हा बोल कळला प्राकृतां प्रती ॥ त्यासि
विषयींना हीं विषयस्फुर्ति । त्यागी तो भोगी ती दोन्ही मिथ्या ॥ ४८ ॥ स्वप्निं केले राज्यभोग । जो
जागा होवोनि खावों मागे । तेरें हात माखेना तो उंडीलागे । तैविं विषयसंगें हरिभक्त ॥ ४९
येथ वरि मिथ्या विषयभान । तरि सेवावया काय कारण । येथ प्रालब्ध बळि संपूर्ण ।
तेंअवश्य जाण भोगवि ॥ ५० ॥ यापरि विषयासक्ति । वर्ते जे उत्तमभक्ति ॥ या हीहुनि अ
गाध स्थिती सांगेन तूं ज प्रतीतें ऐक ॥ ५१ ॥ श्लोक ॥ देहेंद्रियप्राणमनोधियां यो जन्मा
प्ययक्षुद्भयतर्षकृच्छ्रैः ॥ संसारधर्मैरविमुह्यमानः स्मृत्या हरेर्भागवतप्रधानः ॥ ४९ ॥

टीका ॥ देहेंद्रियमन बुधि प्राण । हे चिंबं धालें पंचायतन ॥ क्षुधा तृषा भय क्लेश पूर्ण । जे
न्ममरण हें आदि ॥ ५२ ॥ यां पांचांचा स्वाभाविक अपार श्रम । या नाव बोलिजे संसारधर्म ॥

॥ २६॥

परि मी येक विषयभोक्ता ॥ हे स्वप्नीही त्यासी नुमटे कथा ॥ यालागीं उत्तमभागवत ॥ त्यासी चतुरता बाणली ५

निजभक्तां प्रसन्न आत्माराम। त्यासि हा भवभ्रम स्वप्निंही नाहीं॥५३॥ क्षुधा लागलियां दारुण।
अन्न अकांक्षी पोटें प्राण। भक्तां क्षुधेची नव्हे आठवण। ऐसें अगाध स्मरण हरिचें॥५४॥ भावें क-
रितां भगवद्भक्ती। क्षुधेतृषेची नव्हे स्फूर्ती। येवढे पावले अगाध प्राप्ति। तें भवभयें निश्चिती ना
उठती ना॥५५॥ मनामाजि भवभयें भ्रमणें। तें मन रातलें हरिचरणीं। आतां भय यातें तेथ कोण मा-
नी। मन मनपणें असेना॥५६॥ मनिं स्फुरे दैवताचि स्फूर्ती। तेथ भवभया स्वी दृढ स्थिती। तें मनीं जा-
ली हरिचीवृत्ती। यालागीं भयनिवृत्ती दैहे तैसी॥५७॥ देहबुद्धि माजि जाणा। नानापरिच्या उठ-
ती तृष्णा। ते बुद्धि निश्चयें हरिच्याचरणा। करितां परिपूर्णा विनठली स्वयें॥५८॥ तेथ जे जे स्फुरे
तृष्णा स्फुरण। तेथ स्वयें प्रगटे नारायण। तें कां तृष्णा होय निर्वितृष्णा। विरे संपूर्ण पूर्णामाजि
॥५९॥ या परि गा तृष्णा रहीत। हरिस्मरणें भगवद्भक्त। इंद्रियक्लेशा भक्त अलिप्त। तो हि वृत्तांत ए-
का राया॥६०॥ मुख्य कर्मिंद्रिय अधिष्ठान। इंद्रिय कर्मिं राया जाण। तें इंद्रिय कर्मिं ब्रह्म स्फुरण। हरि-
भक्तां पूर्ण हरिभजनें॥६१॥ दृष्टिनें घेतु जातां दर्शन। दृश्य मात्रें प्रगटे नारायण। श्रवणीं शब्द
घेतां जाण। शब्दार्थें पूर्ण विराजे वस्तु॥६२॥ घ्राणिं घेतां नाना वास। वासावबोधें प्रगटे परेश।
रसना रसीं जो रस। रसिं ब्रह्मरस निजस्वानंदें प्रगटे॥६३॥ देहिं लागतां सीत उष्ण। अथवा मृदु
कां कठिण। तें तें स्पर्शज्ञानें जाण। चिन्मात्र संपूर्ण प्रगटे स्वयें॥६४॥ आतां कर्मेंद्रिय प्रवर्ती। तेथ हि
स्फुरे ब्रह्मस्फूर्ती। घेणें देणें गमन [illegible] स्थिती। इंद्रियगती आत्मारामें॥६५॥ ऐसें करितां इंद्रि-
य कर्म। ते करिं निजसमसुखें हाय प्रगम। तेणें इंद्रियां विश्रांति चोखट। पिके स्वानंदें पेठ हरिभ-

भव

जेणे इंद्रियां कष्ट होती ॥

कां ॥ ६६ ॥ जेणें चिरइंद्रियांस खप्रासी ॥ तें भगवद्भजनी निजयुक्ति ॥ भोगीजे हरिभक्ति हरिचेनि
॥ २७ ॥ स्मरणें ॥ ६७ ॥ जन्म आणि मरण ॥ हे देहाचें मा थां जाण ॥ भक्त देहीं विदेह पूर्ण ॥ ध्यातां हरि
चरण हरिरूप जाला ॥ ६८ ॥ यालागी देहीं चि अहता ॥ कदा नुपजे भगवद्भक्तां ॥ तें भक्त पूर्णते
चि कथा ॥ एकनाथ सांगेन ॥ ६९ ॥ देहो धरिलें या पंच्याननें ॥ भक्त न दंडलीं जिव प्राणें ॥
वंध्यापुत्र सुळीं देणें ॥ देहाचें मरणें तें विदेखा ॥ ६७० ॥ छाया पालखी सिबेसवि ॥ ऐसा को
णी चिंती ना जीवीं ॥ तैसी देहासि पदवि यावि ॥ हा नुठी सद्भावीं लोभ भक्तां ॥ ७१ ॥ देहासि आ
ल्या नाना विपत्ति ॥ भक्तां देखे नुमठवीती ॥ जेविं आकाशा शस्त्र घातिं ॥ न ये काकुलती तैसें तें ॥ ७२ ॥
जननीजठरीं देहजन्म जाला ॥ भक्त न म्हणे मीं जन्मा आला ॥ रवि थिल्लरीं प्रतिबिंबला ॥ थिल्लर
चि मीं जालों कदां न म्हणे ॥ ७३ ॥ सायं प्रातः सूर्यप्रकाश ॥ अभ्री गंधर्वनगर अभास ॥ देहत्र
तीपाळि अदृष्ट तैसें ॥ त्या केलें ऐसें स्फुरे हि ना ॥ ७४ ॥ भक्त देहासि येतां मरण ॥ भक्तां हेतु रहि
हरि तें चें स्मरण ॥ यालागिं देह निमाले या आपण ॥ न मरतां पुर्ण पूर्णत्वें उरे ॥ ७५ ॥ थिल्लर समू
ळ नाश जाला ॥ परि रवि न म्हणे मीं निमाला ॥ तेविं देह गेलया भक्त उरला ॥ सदपें हरिस्मरणें संचला
॥ ७६ ॥ आधिकाय सर्प मारावा ॥ मग दोरातें दोरकरावा ॥ तो न पालटतां निजगोमवा ॥ दोरचि
आघवा दोररूपें ॥ ७७ ॥ तेविं हरिभक्तां देहाचा आभावा ॥ मां काळ कवणा घालिल घावो ॥
च आता आमितिं आम्ही आहों ॥ तें आमी पणें वावो आमचें आम्हां ॥ ७८ ॥ उत्पादि संसार देह ॥ २७ ॥ हि
धर्म ॥ त्यासि स्पर्शो न शके कर्माकर्म ॥ मोह कनके विभव धर्म ॥ तो भक्तोत्तम प्रधानत्वें ॥ ७९ ॥

२ नि

हि रायाआणिकैंयेकिंखुणा॥तूजमीं सांगेन संपूर्ण॥ज्याचा काम होयनारायण॥तेंभक्तलक्ष्
णअवधारीं॥७९॥श्लोक॥नकामकर्मबीजानांयस्यचेतसि संभवः वासुदेवैक निलयः स
वैभागवतोत्तम॥५१॥टीका॥हृदईं चिंतितां आत्माराम॥तद्रूप जाला हृदईंचा काम॥त्यासि स
वकर्मिं पुरुषोत्तम॥देवदेवोत्तम तुष्टोनि प्रकटे॥८०॥जेथ ज्याज्या वासना हृदयवासी॥त्याहि
प उफल्या हरि सखासी॥एवं वासना जडल्या हरिरूपासि॥हरिआश्रयो त्यासि दृढ जाला
॥८१॥जेथ भक्तांसि जोजो काम॥तोतो होये आत्माराम॥वासनेचा निज संभ्रम॥पुरुषोत्तमस्व
येहोये॥८२॥जगींहरिभक्तिउत्तमोत्तम॥भक्तकाम विकरिनिष्काम॥वांछितां वासना अनुक्र
म॥निरशीः सब्रह्म प्रकाशे स्वयें॥८३॥ग्रासोग्रासीं रामस्मरण॥तेंअन्नचि होय ब्रह्मपूर्ण॥भक्तां
का भोगी मुक्तपण॥यारितीजाण विदेहा॥८४॥ऐसा जो निष्काम निष्ठेतो चि भागवतामाजि श्रे
ष्ठ॥त्यासीचि प्रधानत्व पाठ॥जाण तो वरिष्ठ उत्तमत्वें॥८५॥उत्तम भक्तकैसे आचरती॥त्या
भक्तांची विचार [illegible] स्थिती॥सांगीतली रायाप्रती॥यथानिगुती तीं श्लोकीं॥८६॥उत्तम भक्त
कोणे लिंगे सी॥आवडते जाले भगवतासी॥तीं लक्षणें सांगावयासी॥अत्तिउल्हासी हरि बो
ले॥८७॥श्लोक॥नयस्यजन्मकर्मभ्यांनवर्णाश्रमजातिभिः॥लक्ष्य तेस्मिन्नहंभावो देहे
वैसहरेः प्रियः॥५२॥टीका॥प्राकृतां देहिं देहाभिमान॥तेतेणें गुरुकृपा कवितां भजन॥पा
लटलें अभिमान चिन्ह॥अहं नारायण भावनायुक्त॥८८॥अंहं देहो हें समूळ मिथ्या॥अहं ना
रायण पाहे सत्यतत्वतां॥ऐसी भावना भाविता॥तेभावने आटोत्ता अभिमान विरपे॥८९॥

हरि

३६

अभिमानेंचरणिलीन। तेव्हां भक्त होय निराभिमान। तें निरहंतेचें लक्षण। हरि सं पूर्ण सांगतू॥ ९१

॥ २६॥ मि

निरहंकाराचि लक्षणें। तो जन्मो नि जन्मलों न म्हणें। म्या वर्णा चि केलें म्हणें। तरि सो नें स्वानंद होणें। तदाकारिं आसतां॥ ९२ तेविं जन्माद्य अहंभावो। उत्तमभक्तां नाहि पाहा। कर्मक्रीयेचा

य निर्वाहा। अहं कर्त्ता स्वप्नि वो मानीना॥ ९३ तो कर्म करि न म्हणें मीं कर्ता। जेविं गगनि असोनि सविता। अग्नि उपजवि सूर्यकांता। तेविं करूनि अकर्त्ता निजात्म दृष्टि॥ ९४ सूर्ये सूर्यकांतिं अग्नी संगें। त्याणें होतु याग कां दाघ। ते बाधून सके सूर्याचें आंग। तेविं हा चांग करूनि अकर्त्ता॥ ९५ अचेतलोह चुंबकें चळे। लोह कर्में चुंबक न मेळे। तेविं हा करूनि कर्मे सकळें। अनहंकृतिबळें अकर्त्ता॥ ९६ देहीं चि कर्मे अदृष्टें होति। मीं कर्ता म्हणतां तो बाधेती। भक्तां सर्व कर्में अनहंकृति। परमात्मा प्रतिती भजनयोगें॥ ९७ एवं देहींचीं कर्मे निपजतां। पूर्ण प्रतीती भक्त अकर्त्ता। कर्मकर्मा चि अवस्था। न घे तो माथां अनहंकृती॥ ९८ जरि जाला उत्तमवर्णी। तरि तो न म्हणे मी ब्राह्मण। स्फटीक कुंकुमें दिसे रक्तवर्ण। मीं लोहिवा पूर्ण हें स्फटीक न म्हणें॥ ९९ ज्यासि नाहिं देहाभिमान। तो हाति न धरि देही चा वर्ण। तैसा चि आश्रमाभिमान। भक्त सज्ञान कदा न धरी॥ ७०० आगमीं बाणला सन्यासु। परि तो न म्हणे हंस परमहंसु। जेविं नटा आंगिं राजविन्यासु। तो राज्यो ल्हासु न टन मनी॥ १ तेविं आश्रमादि अवस्था। भक्त न धरिति सर्वथा। तैसीं चि जाति चि हि कथा। न घे तो माथां भक्तोत्तम॥ २ जाति उंच नीच असंख्य। परि तो न म्हणे हे मात्रि येक।

ती

श्र

सि पारि कर्म

॥ २६॥

नधरि

 जन्माभीमानें माथा घेती ॥ हेकुळगोत जाती पैमाशी ॥ ऐसियां नाथिल्या अहंकृति ॥ ब्रह्मादिक गुंतले ठाती ॥ वाढविलि वर्णाश्रम जाति ॥

जेविं गंगातीरीं गावें नैअेक ॥ गंगा मासें गावनलें पेकें जेविं ॥ ३ ॥ तेविं जन्म कर्म वर्णाश्रम जाती ॥ पूर्णभक्त हातीं न धरिती ॥ स्वरूपें देहाचि अहंकृती ॥ ~~[illegible]~~ स्वप्नीं न धरिती हरिभक्त ॥ ४ ॥ आसंका ॥ तरि कायवर्णाश्रम कर्मजाती ॥ भक्त निःशेष सांडिती ॥ त्या ते असो जिना हीं अहंकृती ॥ ते हे उपपती बोलिलों गाया ॥ ५ ॥ जो जे कां पावे जन्म प्रासी ॥ ते कां त्या सवें नाहीं वर्णाश्रमजातीं ॥ त्यासगुंतती निजकर्मी ॥ ७ ॥ ऐसी अहंते ची दुर्धरगती ॥ ब्रह्मादिकां नव्हे निवर्ती ॥ सोडुने लेगा कल्यांतीं ॥ सज्ञानठकीजेती नीजाभिमानें ॥ ८ ॥ जेथ भक्तां त्या भावीक स्थिती ॥ अभिमानतुटे भगवद्भक्तिं ॥ ते निराभिमान भक्त स्थिती ॥ राया तूज प्रतिष्ठा विली त्वयें ॥ ९ ॥ समुळ देहाभिमान नसे उ ॥ तो देहे चि देवासि आवडे उ ॥ ते भक्तजाणावें कोडें ॥ ळळे वाडें हें स्थिती ॥ १० ॥ ते जें जें मागति करती कोंते देवो चि होय ती तूकें ॥ याचे निपरमसंतोखें ॥ देवो सुखावला सुखें दोंदीलु होया ॥ ११ ॥ तो जिकडे जीकडे जाय ॥ देवो निजांगें तेउता ठायें ॥ भक्त जे उती वास पाहे ॥ देवो ते ते होय पदार्थ ॥ १२ ॥ त्यासि स्तेशें कोणाची दिठी लागे ॥ यालागीं देवो त्यापुढें मागें ॥ त्यासभोंवें सर्वांगें ॥ भातींचे निपांगें भुललाचालें ॥ १३ ॥ निराभिमानाचें निनावें ॥ देवो निजांगें करि आघवें ॥ जेविं कांता नयाचे निजिवें ॥ जिवेंभावें निजजननी ॥ १४ ॥ एवं राखतां निजभक्तांसि ॥ देवो धाके निजमानसी ॥ जरि हा मजसिं आलाएक्यासी ॥ तरि हे प्रीति कोणासि करावि ॥ १५ ॥ कोणासिं पाहों कृपादृष्टी ॥ कोणापें सांगों गोडगोष्टी ॥ कोणासि खेवां देवों मिठी ॥ ऐसी आवडि मोठि प्रेमाचि ॥ १६ ॥ यांकाकुलती श्रीअनंतु ॥ ऐक्य भावें करि निजभक्तु ॥ मग देवो भक्त दोहिं आतु ॥ देवो विनोदतु स्वानंदें ॥ १७ ॥ एवं आपुलि आपणभक्ति ॥ करितसे अन्यनें प्रीती ॥ हें चि निरोपणवेदांतीं ॥ अद्वैतभक्ति या नांव ॥ १८ ॥ त्यासि स्वरूप भूजिं आळंगीतां ॥ हां वनबोरा

~~ऐसी पानाथील्या अहंकृती ॥ ब्रह्मादिक गुंतले ठाती ॥~~ वाढवी ताम्र हरवर्णाश्रम जाती

विभगवंता ॥ मग रिघोनी त्या आतौता । परमार्थ ता आव्हगिं ॥ १९ ॥ ऐसें स्वेवो चेम्रिसेक
॥म९॥ला ती तेणें भक्ति आणि आपणा भितरी । मागें आपण आंतबाहेरि ॥ अतिप्रीतीं को धाय ॥७२॥ पारि
नवले आवडि चानिवी हो । ऐसें यासि लागेल काळी चा घावो । या लागि निजभक्ता चा देहो
देवाधिदेवो स्वयें होय ॥ २१ ॥ ऐसा जो परिपयंता परम । तो भागवतां माजि भक्तोत्तम । या
परि भागवत धर्म । पुरुषोत्तम वश्य करि ॥ २२ ॥ ऐसे या उत्तम भक्ता । भेदाचि समुळ्य नुरे वार्ता
अ ते चैं भेद भक्त कथा । ऐक नृपनाथा सांगेन ॥ २३ ॥ श्लोक ॥ न यस्य स्वः पर इति वित्तेष्वात्म
नि वा भिदा सर्वभूतसमः शांतः स वै भागवतोत्तमः ॥ ५२ ॥ टीका ॥ अद्वैत भजना चि येवो जे
मी मासें तू आणी तू सें । त्या सि नुरे चि सरु जनिजे । तो भक्त मानिजे उत्तमे खें ॥ २४ ॥ या परि त्या
त्या चित्ता त्या ठांइ । भेद निःशेष उरला नाहिं । तेथ मा सें तु सें काहिं । निमाले पाहिं जे थिल हे
तेथें ॥ २५ ॥ जेविं अग्निसि जे जें ठके । तेथ अग्नि चि होउनि ठाके । तेविं अभेद भक्त जे जे देखें
तें तें यथास्व स्वेस्व स्वरूप ॥ २६ ॥ निजवित्त आणि कापा रिं देता । आवां कां उपजे ज्या च्या
चित्ता । न देखे पारिखे पणा । वित्ती । विकल्प घालि तां तरी नुपजे ॥ २७ ॥ जवे हा तिं त्या पदा
थी उजवेहातीं स्वयें देता । तेथ कोण देता कोण घेता । ये कात्मता सर्वभूतीं ॥ २८ ॥ आपणा तेचि
सकट सर्व देहि । भक्त भगवंता वांचूनि नाहि । या लागिं शांति त्या च्या ठांइ । स्वानंदें पाहि
निःशंक नांदे ॥ २९ ॥ ऐसे या निज सम शांती । भगवद्भक्त किंडा करिती । या लागीं उत्तम खा म ॥२९॥
वि ये प्राप्ती । सुनिश्चिती पावले ॥ ७३ ॥ हरि भक्ताचि निरपेक्षता । एक सांगेन नृपना

था ॥ उत्तम भक्तां विसांगतां कथा ॥ अतिउल्हासतां हरिसी ॥ ३१ ॥ निरपेक्षता तो उत्तम भक्त
निरपेक्ष तो अतिविरक्त ॥ निरपेक्ष तो नित्यमुक्त ॥ सत्य भगवंत निरपेक्ष ॥ ३२ ॥ श्लोक ॥ त्रि
भुवनविभवहेतवेप्यकुंठस्मृतीरजितात्मसुरादिभिर्विमृग्यात् ॥ न चलति भगवत्पदारविं
दाल्लवनिमिषार्धमपि यः स वैष्णवाग्र्यः ॥ ५३ ॥ टीका ॥ सप्रेमभावें करितां विभक्ति ॥ हरिच
रणीं ठेविली वृत्ति ॥ निजात्मस्वार्थी त्रियेन्छिती ॥ अतिप्रीती तो निजनीष्ठा ॥ ३३ ॥ तिथ त्रैलोक्यी
या च्या सकळ संपती ॥ करजोडोनि वरें पाहाती ॥ तरि क्षणार्धनका ढिचित्तवृत्ती ॥ भक्त परमा
र्थी अतिलोभी ॥ ३४ ॥ क्षणार्ध चित्तवृत्ति काढितां ॥ त्रिभुवनविभव येतां हातां ॥ येवढें यासी
डुनि स्वार्थो ॥ म्हणाल हरि भक्ता लाभ कोण ॥ ३५ ॥ हरिचरण अपरोक्ष न्छिती ॥ तेथील ल ऐक
क्षणार्ध विश्रांती ॥ त्यापुढें त्रिभुवनविभवसंपती ॥ भक्त मानिती तृणप्राय ॥ ३६ ॥ सकळज
गा वांसजीतां ॥ ब्रह्मा पितामह तत्वतां ॥ त्रैलोक्य राजसामर्थता ॥ बोळगे वस्ता तो अंगवण
ज्याचें ॥ ३७ ॥ त्रिभुवन वैभवा न्वे माथां ॥ ब्रह्मपदाचि समर्थता ॥ तो ब्रह्माहि निजस्वार्थी हो
ये वांछीता हरिचरण ॥ ३८ ॥ त्यागुनि ब्रह्मवैभवसंपती ॥ ब्रह्मा बैसो नियेकांतीं ॥ अतिप्री
तीं हरिचरण चिंती ॥ तरि त्या प्राप्ति सहस्रां न के ॥ ३९ ॥ सहंसा न पवे हरिचरण ॥ यालागीं
ब्रह्मासाभिमान ॥ तेणें अभिमानें निजाण ॥ नोलिचा तो निगोपाळवत्सें ॥ ४० ॥ तथें नक
तो आपण ॥ न मोडतां रुद्धा पण ॥ गोपाळवछ जाला संपूर्ण ॥ पूर्णब्रह्म पूर्ण स्वलीळा ॥ ४१
अगाध हरिलिळा परिपूर्णी ॥ पाहातां वेडावला ब्रह्मा आपण ॥ तेही सांडुनि पदाभिमान ॥ अन

न्य शरण हरिचरणीं ॥४२॥ कैलासराजा शूलपाणी ॥ ब्रह्मा लोगे त्याच्या चरणीं ॥ तो हि निजराज्य त्यागो

॥३०॥ नि ॥ महा स्मशानि हरिचरण चिंती ॥४३॥ कौपीन भस्म जटा धारि ॥ चरणोदक धरि शिरीं ॥ हरिच

रण हृदयामाजि ध्यासि ॥ शिव निरंतरि सी तातु ॥४४॥ एवं ब्रह्मा आणि शंकर ॥ चरणाचेनि पवती पार ॥

तेथ त्रैलोक्य वैभव थोर ॥ मानितो पामर अती मंदभाग्य ॥४५॥ हरिचरण क्षणार्धत्रासि ॥ त्रैलो

क्य राज संपती ॥ भक्त वोवाळुनि सांडिती ॥ जाणनि निश्चिती निंबलोण ॥४६॥ हरिचरणसा नामतगो

डी ॥ क्षणार्ध जे जोड जोडी ॥ ते त्रैलोक्य वैभवाचि कोडि ॥ करि कुरवंडि निज भक्त भावा ॥४७॥ एवं

हरिचरणापरतें ॥ सारामृत नाहिं येथें ॥ यालागीं चित्तवितें जिवितें ॥ जडले सुनिश्चितें चरणारविं

दीं ॥४८॥ निमिष्या निमिषार्ध तटील क्षण ॥ जे न संडिती हरिचरण ॥ ते वैष्णवा माजि अग्रग

ण ॥ भाया ते जाण उत्तम भक्त ॥४९॥ जें त्रिभुवन वैभव भोग भोगीती ॥ ते हीं तापले आनुत्तापवर

ती ॥ त्याच्या तापाचि निज निवृती ॥ हरीचरण प्राप्ती ते एक ॥५०॥ श्लोक ॥ भगवत उरु विक्रमा

घ्रिशाखा नखमणिचंद्रिकया निरस्त तापे ॥ हृदि कथमुपसीदतां पुनः स प्रभवती चंद्र इवो

दितेर्क तापः ॥१५॥ टीका ॥ थोर हरिचरणीं चाप राक्रमा ॥ पदें त्रैलोक्य आवरीं विक्रमा ॥ ब्रह्मां त्रि

उभेदुनि पदद्रुमा ॥ वाढला परम सामर्थ्ये ॥५१॥ ते पदद्रुमीच्या दश शाखा ॥ त्याची दश धा

दशांगुळिका ॥ अग्रीं अग्र फळें चंद्रिका ॥ नखमणि देखा लखलखिती ॥५२॥ ते नखच

द्रिचें चंद्रकांता ॥ चरणचंद्रामृतें नित्य श्रवता ॥ भक्तचकोर तें शोविता ॥ स्वानंदतृप्त सर्वदा ॥५३॥ ॥२०॥

त्यांसि कामादि त्रिवीध ताप प्राप्ति ॥ सर्वथा बांधूं न सके पुढती ॥ जेविं सूर्याची संतप्त दिसी ॥ चंद्र

बींबा अतोती कदां न रिघे ॥ ५४॥ हे जे हरिचरणसंभ्रचकोरी ॥ स्वप्नी संताप न देखे त्यां समोरी ॥ ऐसी स्वरण महिमा अपार ॥ हरि मुनीश्वर हर्षे वर्णि ॥ ५५॥ न यस्य स्वपर इति ॥ येणें त्यांची धर्मस्थिती ॥ नायासां गीतलि तूज प्रती ॥ यथानिगुत्ती यथार्थी ॥ ५६॥ देहेंव स: हरप्रिया ॥ येणें श्लोके गा विदेहा ॥ दाविली भक्त लिंग क्रीया ॥ आ एक तू जरायासु निश्चित ॥ ५७॥ याद स्य लक्षणें जें केसे असती ॥ भगवद्भजनें स्वानंदल्लसी ॥ त्रिविध तापाची निवृत्ती ॥ करूनि आसती हरिरंगू ॥ ५८॥ आतां त्यास्वी बोलते परि ॥ मैनों गर्जती निरंतरीं ॥ ते चितसंक्षेपाकारिं ॥ उपसंहरी हरि सांगे ॥ ५९॥ सकळ लक्षणाचि सार स्थिती ॥ प्रेमळाचि परमं प्रीती ॥ उलंघूं न सकें श्रीपती ॥ ते ही श्लोकार्थे हरि दावी ॥ ६०॥

श्लोक ॥ विसृजति हृदयं न यस्य साक्षाद्धरिरवशाभिहितोऽप्यघौघनाशः ॥ प्रणयरशनया धृतांघ्रिपद्मः स भवति भागवतप्रधान उक्तः ॥ ५५॥ टीका ॥ अवचटें तोंड आल्या हरी ॥ सकळ पातकें संहारी ॥ तें हरिनाम निरंतरीं ॥ जे निज गजरीं गर्जती ॥ ६१॥ ऐसे ज्याचे जिव्हे वरी ॥ नामाचे निरंतरीं ॥ ते धन्य धन्य संसारीं ॥ स्वानंदें हरि गर्जतू ॥ ६२॥ संमप्रेंस द्रावे संपूर्ण ॥ नित्य करितां नामस्मरण ॥ रत्ती पालटती आपण ॥ ते ही लक्षण ऐका या ॥ ६३॥ नामासवें सात्विक हरि रिघे हृदयां माझारीं ॥ तेणें धाकें धाकें अभ्यांतरीं ॥ होउं लागे पुरी हृदयशुद्धि ॥ ६४॥ तर्वप्रपंचसांडूनि वासना ॥ जडोनि ठाके जनार्दना ॥ अहंकार सांडि अहंकारपणा ॥ सोहंसदनामाजि रिघे ॥ ६५॥ चित विसरे नि चितां ॥ जडोनि ठाके भगवत्पंथा ॥ मनाची मोडली मनोगतता ॥ संकल्पविकल्पतां करुं विसरे ॥ ६६॥ करतां निश्चयें सी बुधी ॥ होउनि ठाके समाधी ॥ ऐ

॥३५॥

सी देखोनि हृदयशुद्धि । तेथूनि त्रिशुद्धी न निघे हरि ॥ ६७ ॥ हरिनामप्रेमप्रीतिवरी । हृदयीं
रि घाला । जो हरि तो नि घो न सके बाहेरि । भक्तप्रीति करूं पाकुं ॥ ६८ ॥ भक्तप्रणयप्री
तीची दोरी । तिणें चरण धरोनि निजनि धोरि । निज हृदयीं बांधला हरि । तो केवीपरी नि
घेल ॥ ६९ ॥ भगवंत महा अतुर्बळी । अदृष्ट दैत्यांतें निर्दळी । तो कोंडिला हृदयकमळीं । हृ
गोष्टी समुळीं मिथ्या म्हणती ॥ ७० ॥ जो शुष्क काष्ठ स्वयें कोरी । तो कोंवळ्या कमळामा
झारि । भ्रमर गुंतला प्रीतिवरी । केशर माझ्यारी कुचंबोनेदी ॥ ७१ ॥ तैं विभक्ताचें प्रेमप्रीति
हृदयीं कोंदला श्रीपती । तिथें खुटल्या सामर्थ्येंच्या शक्ती । भावार्थो प्रतीबंकेनचले ॥ ७२ ॥
बाळ पालवीं घाली पिळा । तिणें बाप रोहथोकला । तरि काय तो निर्बळ जाला । ना तो स्ने
हा भूललादळेना ॥ ७३ ॥ तेविं निज भक्त लळवाडु । त्याचें प्रेम अत्यंत गोडु । नि घावयाची विसरोनि चाडु

बाह्य

हृदयीं सुखावे हरि नामीं ॥ ७४ ॥ ऐसें ज्याचें अंतःकरण । हरि स्वयें न संडी आपण । तें सेच हरिचे श्रीच
रण । जो न संडी पूर्णप्रेमभावें ॥ ७५ ॥ हरिच्या ठाईं प्रीती ज्यासि । हरिचि प्रीति त्यासि तैसी । जे अनन्य
हरिपासि । हरि विहि त्यांसी अनन्य सदा ॥ ७६ ॥ ऐसे जे हरिचरणीं अनन्य । ते विभक्तांमाजि प्राधान्य
वैष्णवांमाजि ते अग्रगण्य । राया ते जाण भागवतोत्तम ॥ ७७ ॥ संक्षेपें तूज प्रती बोलिलों राया
गोणकरुनि त्यारिमुक्ति । जगिं श्रेष्ठ भगवद्भक्ती । त्या उत्तम भक्ताचि स्थिति ॥ ७८ ॥ पुर्णभक्ति
चें निरोपण । सांग नावेदां पडे मौन । सहस्रमुखाची जिव्हा पुर्णे । ठकोनि जाण ठेले ॥ ७९ ॥
तें भक्तिचीये कांरांता । सांगता हि मूळ कथा । तटस्थ पडीले समस्तां । भक्त भावार्थता एकोनि
॥ ८० ॥ हे विसारिखा रसाळवक्तो । सांगीतली हे कथा । योवकुनि परिपूर्णता । तो यास्वभाव
तां तु जाण सि ॥ ८१ ॥ तवंरावो रोमांचित जाला । रोममुळि स्वेद आला । श्रवणसुखें लांचाव

जै पा । उत्तम तुजम्या ॥३५॥

ला। डोलो लागला स्वानंदें ।८२। पूर्ण संतोषे निमनी । स्रणे भले केले मुनी । थोरनि वालो निरो
पणीं । श्रवणाचीं धरीत वि न पुरे ।८३। ऐको नि हरिचें वचन । राजा स्रणे आ वघे जण । अपरोक्ष
ज्ञानें ज्ञान संपन्न । वक्ते पूर्ण आ वघे हीं ।८४। भिन्न भिन्न करु नि प्रश्न । आ क र्ष नि आ वघ्यांचे
वचन । ऐसे या प्रश्ना राजा पुर्ण । अनुपम्य प्रश्न पुसिल ।८५। तो या सि कथेची पुर्ण चाड । पुढे प्र
श्न करिल गोड । जे ऐकतां वि पुरे कोड । श्रोते वाड सुखें होति ।८६। या प्रश्नांचे गुह्य ज्ञान । श्रव
णी पाव वि न संपूर्ण । वदनि वक्ता श्री जनार्दन । यथार्थ पूर्ण आ र्थवी ।८७। पावा नाद स्वरसधु
र गाजे । परि तो वाज वि त्याणीं वाजे । ते विं ऐका जनार्दनी सहजे । ग्रंथार्थ वो जें क वि कर्ता ।८८।

इति श्री मद्भागवते महापुराणे ऐकादशस्कंधे निमिजायंत संवादे एकाकार टीकायां
द्वितीयोध्यायः ॥२॥ श्लोक ॥५५॥ टीका ॥ ८८ ॥ ये कुन संख्या ॥ ॥ ॥ ॥

॥छ॥ ॥ ॥छ॥ ॥ ॥छ॥ ॥ ॥छ॥ ॥ ॥छ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥

[OrderDescription]
,CREATED=29.02.20 15:29
,TRANSFERRED=2020/02/29 at 15:47:25
,PAGES=101
,TYPE=STD
,NAME=S0002926
,Book Name=M-2798-SHRIMAD BHAGWAT MAHAPURAN
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF

FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF

FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,